

לקוטי תורה • פרשת צו • מאמר 5

ענין שבעת ימי המילואים הנה לכאורה אינו מובן...

ענין שבעת ימי המילואים

שבעת ימי המילואים, שבהם נחנכו המשכן והכהנים, היו בחינת "מילוי": אור מלמעלה מן העולמות — "אור שבעת הימים" — מילא את החיסרון שנוצר בעקבות חטאו של אדם ומיעוט הירח, והיה מעין טעימה מן העתיד, כאשר "אור הלכנה יהיה כאור החמה".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tzav/5

הנקודה

שבעת ימי המילואים, שבהם נחנכו המשכן והכוהנים, היו בחינת "מילוי": אור מלמעלה מן העולמות — "אור שבעת הימים" — מילא את החיסרון שנוצר בעקבות חטאו של אדם ומיעוט הירח, והיה מעין טעימה מן העתיד, כאשר "אור הלבנה יהיה כאור החמה".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בהמשך למאמר הקודם על ישעיהו ל, כו, מסביר אדמו"ר הזקן תחילה כיצד השמש יכולה להיות גם "חתן" וגם "נער". שמש היא ז"א עצמו; חמה היא ההארה המצומצמת שלו המגיעה לעולמות התחתונים, והיא אחד משני ה"נערים" המקשרים בין אצילות לבריאה, והלבנה, מלכות, היא השני. מעליהם נמצא "אור שבעת הימים", אור אין סוף הנכנס לאצילות באמצעות עתיק. לעתיד לבוא יעלו העולמות התחתונים, ה"נערים" יהיו נעלים מן ה"זקנים" של היום, והשמש תעמוד במקורו של אותו אור. פירוש נוסף רואה בשמש ובלבנה את השמות הוי' ואלקים, ובשתי ברכות הנישואין את זיווג הלבנה מדי חודש ואת השוואתה לעתיד לבוא. לאחר מכן מסביר המאמר את המילואים על פי הזוהר: שמן המשחה העליון, אור החכמה שבבינה, "ממלא" את שבעת הימים ומתקן את הסתלקות השכינה בעקבות חטאו של אדם, ואילו ביום השמיני מתגלה החכמה עצמה. לבסוף מעמיד המאמר את ה"מילוי" הקדוש כנגד צור המתמלא מחורבנה של ירושלים — למעלה במלכות ולמטה בנפש — ומבטיח את ריפוי עץ הדעת.

מבנה

1	השמש כחתן וכנער שמש היא ז"א עצמו, ה"חתן"; חמה, ההארה המצומצמת שלו בעולמות התחתונים, והלבנה, מלכות, הן שני ה"נערים" המקשרים בין אצילות לעולמות הנבראים.	11-4
2	אור שבעת הימים והעלייה לעתיד לבוא אור אין סוף נכנס לאצילות באמצעות עתיק; לעתיד לבוא יעלו העולמות התחתונים למעלה ממנו, ו"נערים" ילבינו פני זקנים, כשאיפוקו של הצעיר ממשיך אור נעלה יותר.	5-9
3	הוי' ואלקים; חתן וכלה פירוש נוסף: לעתיד לבוא יעלה אלקים לדרגת הוי'. מיעוט הלבנה והתחדשותה מדי חודש הם בחינת "משמח חתן וכלה", והשוואתה לעתיד לבוא היא בחינת "חתן עם הכלה".	10-13
4	השמן העליון הממלא את שבעת הימים הזוהר על "כי שבעת ימים ימלא את ידכם": שמן המשחה, אור החכמה שבבינה, ממלא את שבעת הימים ומתקן את הסתלקות השכינה בעקבות חטאו של אדם; ביום השמיני מתגלה החכמה עצמה.	14-21
5	היום השמיני היום השמיני של המילואים הוא בחינת חכמה, מלכות והדר, המלך השמיני; זהו היום שבו הוקם המשכן.	22-24

המילואים הם המשכת "אני אמלא את השמים ואת הארץ כבודי"; הכוהן, שמידתו חסד, נחנך באמצעות השמן העליון; ולעומתו, צור מתמלאת מחורבנה של ירושלים.

תשע הספירות של מלכות נפלו לקליפות; בנפש, הנפש הבהמית נבנית, ואילו הנפש האלקית נשארת נקודת אמונה. הדעת הופכת את המצב הזה, ולעתיד לבוא יהיה לכינור עשרה נימין.

"פרץ עמו", שנגרם מחציבת בורות נשברים, יהפוך לתקווה; עץ הדעת, בנות שוח, יתרפא ויעשה פירות מיד, ואור הלבנה ישתווה לאור השמש.

שבעת ימי המילואים שבעת ימי המילואים

שבוע חנוכת המשכן והכוהנים (ויקרא ח). המאמר דורש את המילה "מילואים" במשמעות של "מילויים": מילוי החיסרון שבעולמות באור שמלמעלה.

אור שבעת הימים אור שבעת הימים

ביטוי בישעיהו המתאר את אור השמש לעתיד לבוא. במאמר זה האור שמעל שבע הספירות הרגשיות ומחיה אותן: שלוש הספירות הראשונות של עתיק, או, במילואים, אור החכמה שבבינה.

שמש וחמה שמש וחמה

שתי מילים המציגות את השמש: שמש, המאור עצמו, ז"א; חמה, חומה המגיע למטה, האור המצומצם הנקרא ה"נער" העליון.

שני הנערים ב' נערים

שני החיבורים בין אצילות לעולמות הנבראים: השמש (יסוד, יוסף) והלבנה (מלכות). הם גם שני הכרובים.

השמן העליון שמן עילאה

שמן המשחה הקדוש שבזוהר, ה"משלים את כל שבעת הימים": אור החכמה המאיר בבינה, ממלא ומחנך את הכוהנים.

מיעוט הירח מיעוט הירח

הסתלקות תשע הספירות של מלכות והותרתה כנקודה אחת; לעתיד לבוא היא תשוב ותתוקן, "כאור החמה".

אמלאה החרבה אמלאה החרבה

הכלל שכאשר צד אחד מלא, הצד השני חרב: הקליפה מתמלאת מחורבנה של הקדושה, ובנפש הנפש הבהמית נבנית בעוד הנפש האלקית נשארת נקודת אמונה.

קטע 1 • 11-4

השמש כחתן וכנער

1 ענין שבעת ימי המילואים הנה לכאורה אינו מוכן איך בחי' אור החמה קאי על בחי' הנקי' נער עליון דאצילות,

ענין שבעת ימי המילואים: לכאורה לא מוכן כיצד בחינת "אור החמה" מתייחסת לבחינה הנקראת "נער" העליון של אצילות,

המאמר ממשיך את המאמר שלפניו בלקוטי תורה, על הפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה" (ישעיהו ל, כו), שבו זוהה "אור החמה" עם "הנער" העליון של אצילות — יוסף, שהתורה מכנה אותו נער. נושא המאמר עצמו הוא שבעת ימי המילואים, שבהם משה חנך את המשכן ואת הכוהנים (ויקרא ח), אך הוא פותח בחזרה לקושי המתעורר בזיהוי זה.

שהוא למטה מבחי' חתן כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] והלא מקרא מלא כתיב לשמש שם אהל¹ בהם והוא כחתן^{2,3} הרי דשמש הוא בחי' חתן וכמשי"ש ר"פ בהעלותך קמ"ח ב'.

שהוא למטה מבחינת "חתן", כפי שנתבאר לעיל. והרי פסוק מפורש אומר: "לשמש שם אהל בהם והוא כחתן"; נמצא שהשמש היא בחינת "חתן", וכך כתוב בתחילת פרשת בהעלותך, קמ"ח ע"ב.

המאמר הקודם הציב את "הנער" למטה מן ה"חתן". אולם בתהלים יט, ה-ו נאמר על השמש שהיא "כחתן יוצא מחופתו", והזוהר פותח את פרשת בהעלותך (ג, קמח ע"ב) בפסוק זה. לכן קשה להבין כיצד השמש יכולה להיות ה"נער" הנמוך יותר.

אך הענין דשמש הוא בחי' ז"א והרמ"ז [והרב משה זכות] שם כ' [כתב] שהוא אור הז"א שמצד אבא כי אור הוא בחכמה⁴ וזהו בחי' חתן ובחי' אז יבקע כשחר אורך⁵ כו'.

אלא שהענין הוא שהשמש היא בחינת ז"א; והרמ"ז כותב שם שהיא אור ז"א שמצד אבא, שכן "אור" הוא בחכמה. וזוהי בחינת "חתן", וכן בחינת "אז יבקע כשחר אורך" וגו'.

התשובה פותחת בהבחנה: "שמש" היא ז"א עצמו — שש ספירות המדות של אצילות. הרמ"ז, ממפרשי זוהר, מוסיף שמדובר באור ז"א כפי שהוא בא מצד אבא, חכמה, שכן "אור" מסמל חכמה. במדרגה זו הוא ה"חתן", וזהו האור ש"יבקע כשחר" (ישעיהו נח, ח).

אמנם נודע דז"א דאצילות מקנן ביצירה⁶ ואז נקי' נער וכמשי"ש בענין הכרובים אזי נקראו זוי"נ [זעיר אנפין

ונוקבא] אנפי זוטרי בגמרא⁷ כו' כו'

עיי"ש. 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66.

אולם ידוע שז"א דאצילות מקנן ביצירה, ואז הוא נקרא "נער", וכפי שנכתב בענין הכרובים: אז ז"א ונוקבא נקראים בגמרא "אנפי זוטרי" וכו', עיין שם.

אלא שז"א נמשך גם לעולם היצירה, עולם המלאכים; בלשון המקובלים, הוא "מקנן" שם. במצבו התחתון הזה הוא נקרא "נער". הגמרא (חגיגה יג ע"ב) דורשת "כרוב" — "כרביא", כדמות ילד, ומדברת על "אנפין רכריכי" ו"אנפין זוטרי"; הכרובים, ז"א ונוקבא כפי שהם מופיעים למטה, הם "אנפי זוטרי".

2 ולכן אי"ש [אתי שפיר] דאור הלבנה ואור החמה ⁶⁷ הנז' [הנזכר] כאן בפסוק זה דוה"י [דוהיה] אור הלבנה כו' הן בחי' ב'

ולכן מובן היטב שאור הלבנה ואור החמה הנזכרים כאן בפסוק "והיה אור הלבנה" וכו' הם בחינת שני

מאחר שהשמש והירח שבפסוק הזה הם בחינות תחתונות, הדומות ל"נערים", אפשר לזהות אותן עם שני ה"נערים" שבמאמר הקודם: יוסף, הנער העליון, ויהושע, השני, שעליו אמרו חז"ל שפניו היו כפני הלבנה.

נערים דכן פי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בישעיה דמיירי הפסוק בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא] כשמתלבשים ביצירה ועשי' [ועשיה], והטעם שפי' כן אי"ש [אתי שפיר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפרדס בערך חמה שיש חילוק בין לשון שמש לחמה

"נערים": כך מוסבר בלקוטי תורה של האריז"ל על ישעיהו, שהפסוק עוסק בז"א ונוקבא כשהם מתלבשים ביצירה ובעשיה. והטעם לכך מובן היטב על פי מה שכתוב בפרדס, בערך "חמה", שיש הבדל בין המילה "שמש" למילה "חמה":

האריז"ל, בלקוטי תורה שלו על ישעיהו, מפרש שהפסוק עוסק בז"א ונוקבא כפי שהם מתלבשים בעולמות התחתונים יצירה ועשיה, ולא במקומם שלהם. הטעם לכך נמצא בפרדס רימונים של רבי משה קורדובירו, במילון המונחים הקבליים שלו: בלשון המקרא יש שתי מילים לשמש, "שמש" ו"חמה", ואין משמעותן זהה.

כי מצד הימין נק' שמש צדקה ומרפא בכנפיה ⁶⁸ ומצד השמאל נק' חמה בסוד חמימות האש של הגבורה ⁶⁹ כו'

מצד ימין היא נקראת "שמש", כמו "שמש צדקה ומרפא בכנפיה", ומצד שמאל היא נקראת "חמה", בסוד חום אש הגבורה וכו'.

הפרדס מסביר שמצד ימין, חסד, השמש נקראת "שמש", כמו בפסוק "שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג, כ); מצד שמאל, גבורה, היא נקראת "חמה", מלשון חום — הבעירה של אש הגבורה. בפסוק בישעיהו מופיעה המילה "חמה".

ונודע דמדת הגבורה הוא בחי' צמצום דהיינו כשנמשך להאיר בכי"ע שצ"ל ע"י צמצום ע"ד צמצם שכינתו בין בדי ארון. ⁷⁰

וידוע שמידת הגבורה היא בחינת צמצום: כלומר, כשהאור נמשך להאיר בכריאה, ביצירה ובעשיה, הדבר צריך להיעשות כאמצעות צמצום, על דרך "צמצם שכינתו בין בדי ארון".

גבורה היא מידת הצמצום. כאשר האור אמור להאיר בעולמות התחתונים, עליו לעבור תחילה צמצום, כפי שאמרו חז"ל שהקב"ה "צמצם שכינתו בין בדי ארון". לכן "חמה", השמש שמצד שמאל, היא האור כשהוא מצומצם כדי להגיע לכריאה, ליצירה ולעשיה.

3 ובמ"א נתבאר ענין החילוק בין שמש לחמה כי השמש הוא המאור עצמו שממנו נמשך ומתפשט הזיו להאיר על הארץ.

במקום אחר הוסבר ההבדל בין "שמש" ל"חמה": השמש היא המאור עצמו, שממנו נמשכת ומתפשטת ההארה כדי להאיר על הארץ.

אותה הבחנה מוסברת במקום אחר באופן פשוט יותר. השמש היא המאור עצמו, המקור שממנו מתפשטת ההארה כדי להאיר את הארץ.

וחמה אינו השמש עצמה רק הוא לשון חמימות⁷¹ דהיינו מה שהוא מחומם מחמת השמש והיינו הארת הז"א מה שנמשך להאיר בבי"ע.

החמה, לעומת זאת, אינה השמש עצמה; זהו כינוי לחמימות, כלומר לדבר שמתחמם מחמת השמש. זוהי ההארה של ז"א, הנמשכת להאיר בבריאה, ביצירה ובעשיה.

"חמה" קשורה ל"חמימות": אין זו השמש עצמה, אלא מה שהשמש מחממת — השפעתה המגיעה למרחק. בסדר האלוקי, זוהי ההארה של ז"א המגיעה עד לבריאה, ליצירה ולעשיה, בשונה מז"א עצמו.

4 ולכן א"ש [אתי שפיר] דבחינה זו נקי נער והיינו בחי' נער עליון כו' משא"כ בחי' שמש נקי כחתן שהוא עצמיות ז"א שבאצילות.

לכן מובן היטב שבחינה זו נקראת "נער", כלומר בחינת "נער עליון" וכו', ואילו בחינת השמש נקראת "כחתן", שכן היא עצמות ז"א שבאצילות.

כך מתיישבת הקושיה שהועלתה בתחילת המאמר: האור הנמשך למטה, החמה, הוא ה"נער", ואילו השמש, שהיא עצמות ז"א שבאצילות, היא זו שנמשלת ל"חתן".

ועפ"י [ועל פי זה] יובן יותר ענין שהעלייה הוא להיות שבעתים כאור שבעת הימים⁷², כי הנה פי' וענין בחי' ומדרגת ב' בחי'נערים היינו שבהן

על פי זה יובן טוב יותר עניין העלייה, שתהיה "שבעתיים כאור שבעת הימים". משמעותן ועניינן של שתי הבחינות והמדרגות של ה"נערים" הוא שבהן

ההבחנה הזאת מבהירה גם את ההבטחה שאור השמש יהיה "שבעתיים כאור שבעת הימים". כדי להראות עד כמה גדולה העלייה, אדמו"ר הזקן מגדיר תחילה מה תפקידם של שני ה"נערים".

ועל ידן הוא התקשרות והתחברות האור מא"ס ב"ה המלוכש באצילות לנבראים וכמו אור החמה ואור הלבנה שהן מאירים לארץ ולדרים עליה כו'.

ועל ידם נקשר ומתחבר האור מאין סוף ברוך הוא, המלוכש באצילות, עם הנבראים, בדומה לאור החמה ולאור הלבנה המאירים לארץ וליושביה וכו'.

ה"נערים" הם החוליות המקשרות: באמצעותם נקשר אור אין סוף המלוכש באצילות עם הנבראים, כשם שאור החמה והלבנה מאירים "לארץ וליושביה", כלשון תפילת שחרית.

דהנה באמת אין ערוך כלל בין הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית לגבי האור המלוכש בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות שהוא בחי' א"ס וא"כ מאחר שאין ערוך ביניהם איך יומשך האור והחיות מאצילות לבי"ע

שהרי באמת אין כל ערך בין הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, לבין האור המלוכש בעשר הספירות דאצילות, שהוא בחינת אין סוף. ואם כן, מאחר שאין ביניהם כל ערך, כיצד יכול האור והחיות להימשך מאצילות לבריאה, יצירה ועשיה?

זוהי הבעיה שעליה בא המאמר להשיב. אצילות היא אלוקית ואינסופית, ואילו הנבראים מוגבלים וסופיים, ואין שום יחס ביניהם. השאלה היא כיצד יכול אור או חיות לעבור מאצילות אל העולמות התחתונים.

אלא שזהו ע"י בחי' צמצומים שבתחלה נתצמצם האור המלוכש בז"א ונק' שמש להיות מאיר בבחי' צמצום

אלא שהדבר נעשה באמצעות צמצומים: תחילה הצטמצם האור המלוכש בז"א, הנקרא שמש, כדי שיאיר באופן מצומצם;

התשובה היא שהדבר נעשה באמצעות סדרה של צמצומים. תחילה מצטמצם האור שבז"א, השמש, כדי שיאיר בצורה מדודה ומצומצמת.

והוא אור החמה ונק' נער עליון והוא נער⁷³ את בני בלהה כו' ואח"כ נמשך מבחי' זו ומתלבש בבחי' מלי' שהוא בחי' פני לבנה⁷⁴

וזהו אור החמה, הנקרא "נער עליון", ועליו נאמר "והוא נער את בני בלהה" וכו'. לאחר מכן נמשך [האור] מבחינה זו ומתלבש בבחינת מלכות, שהיא בחינת "פני לבנה",

האור המצומצם הזה הוא החמה, ה"נער" הראשון, בדומה ליוסף שעליו נאמר "והוא נער את בני בלהה" (בראשית לו, ב). משם נמשך האור אל מלכות, "פני לבנה", על דרך מאמר חז"ל שפני יהושע היו כפני לבנה (כבא בתרא עה, א).

דהיינו מקור בי"ע שבאצילות והוא בחי' נער הב' והן הן ג"כ ב' הכרובים, ועמ"ש בד"ה ששת ימים תאכל מצות⁷⁵ בענין שני הבחינות דים ויבשה שבבחי' מלכות דאצילות

כלומר, מקורם של בריאה, יצירה ועשיה שבאצילות; וזו בחינת ה"נער" השני. והם הם גם שני הכרובים. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ששת ימים תאכל מצות", בענין שתי הבחינות של ים ויבשה שבבחינת מלכות דאצילות,

מלכות דאצילות היא המקור, בתוך אצילות, לשלושת העולמות התחתונים, והיא ה"נער" השני. שני ה"נערים" הללו הם גם שני הכרובים, שפניהם פני ילד. הקורא מופנה למאמר "ששת ימים תאכל מצות", בהמשך פרשה זו, העוסק ב"ים" וב"יבשה" כשתי בחינות במלכות דאצילות.

שהוא ג"כ להיות שהמלכות מחברת אור האצילות בבי"ע והממוצע צ"ל בו שני בחינות בחי' תחתונה שבאצילות ושרש ומקור דבי"ע

והדבר נובע גם מכך שמלכות מחברת את אור האצילות לבריאה, יצירה ועשיה, ומתוך כך הממוצע צריך לכלול שתי בחינות: הבחינה התחתונה שבאצילות, והשורש והמקור של בריאה, יצירה ועשיה.

מלכות היא הממוצע בין אצילות לעולמות התחתונים, וכל ממוצע חייב לכלול את שני הצדדים: היא הבחינה התחתונה שבאצילות, ובה בעת השורש והמקור של בריאה, יצירה ועשיה.

וזהו ענין ים וארץ כו' ע"ש ומשם יובן ג"כ לענין ב' בחי' נערים המבואר כאן.

וזהו ענין הים והיבשה וכו', עיינו שם. ומכאן אפשר להבין גם את ענינן של שתי בחינות ה"נערים" המבוארות כאן.

שני הצדדים האלה הם מה שהמאמר ההוא מכנה "ים" ו"יבשה". יש להבין באותו אופן גם את שתי בחינות ה"נערים": כשני היבטים של הקשר האחד בין אצילות לבין העולמות שמתחתיה.

קטע 2 • 51-9

אור שבעת הימים והעלייה לעתיד לבוא

5 והנה כמו שאין ערוך ביי"ע לאצילות כן ויתר מכן אין ערוך אצילות לגבי א"ס ב"ה

והנה, כשם שבריאה, יצירה ועשיה אינן בערך לאצילות, כך — ואף יותר מכך — אצילות אינה בערך לאין סוף, ברוך הוא.

אותו עיקרון חל גם מדרגה אחת למעלה. אצילות נעלה בהרבה מהעולמות התחתונים, אך אין סוף נעלה ממנה עוד יותר, עד שאין ביניהם שום ערך והשוואה.

ולכן כדי שיהיה התלבשות אור א"ס ב"ה מלמעלה מהאצילות מבחי' א"ק [אדם קדמון] באצי' הוא ג"כ ע"י בחי' צמצומים⁷⁶ וכמ"ש בכינונים ח"ב [חלק ב'] פ"ט בהג"ה [בהגהה] שע"י צמ צומים אלו יוכל להאיר באצילות ואור זה נק' אור שבעת הימים

לכן, כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, שמעל לאצילות, מבחינת אדם קדמון, יתלבש באצילות, הדבר נעשה גם כן באמצעות צמצומים, וכמו שכתוב בכינונים [תניא], חלק ב', פרק ט, בהגהה: שעל ידי צמצומים אלה הוא יכול להאיר באצילות. אור זה נקרא "אור שבעת הימים",

לכן האור האין-סופי הבא מאדם קדמון, המדרגה הראשונה שמעל לאצילות, יכול להיכנס לאצילות רק באמצעות צמצומים. אדמו"ר הזקן מצטט את ספרו "ספר של בינונים", חלק ב', פרק ט, שם בהגהה מדובר על הצמצומים באור אין סוף ועל אדם קדמון, המאפשרים לאור להתלבש בכלים של עשר הספירות. אור זה הוא שהנביא ישעיהו מכנה "אור שבעת הימים".

כי הוא בחי' מלי דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה עתיק לאצילות כמו שמלי דאצי' נעשה עתיק לבריאה כו' והז"ת [והז' תחתונות] המתלבשים בא"א דאצילות נקי שבעת הימים והג"ר [והג' ראשונות] נקי אור שבעת הימים.

כי זו בחינת מלכות דאדם קדמון, שנעשית עתיק לאצילות, כשם שמלכות דאצילות נעשית עתיק לבריאה וכו'. ושבע הספירות התחתונות, המתלבשות באריך אנפין דאצילות, נקראות "שבעת הימים", ושלוש הספירות הראשונות נקראות "אור שבעת הימים".

בפרט, מלכות דאדם קדמון נעשית עתיק, הפנימיות של כתר, עבור אצילות, כשם שמלכות של כל עולם עליון נעשית עתיק של העולם שמתחתיו. שבע הספירות התחתונות של עתיק, המתלבשות באריך אנפין, הן "שבעת הימים"; שלוש הספירות הראשונות שלו, המחיות אותו, הן "אור שבעת הימים".

6 והוא ג"כ ענין ב' הבחי' שיש בהממוצע כו' כנ"ל, והנה בוודאי אין ערוך כלל וכלל בחי' אור החמה ואור הלבנה

גם זהו עניינן של שתי הבחינות שבממוצע, כנ"ל. והנה, בוודאי אין שום ערך והשוואה בין אור החמה לאור הלבנה, גם כאן ניכרות שתי הבחינות שבממוצע, וכן הפער שבין הדרגות: אור החמה והלבנה נחות לאין ערוך מ"אור שבעת הימים".

שהם הארת האצילות לבי"ע לגבי אור שבעת הימים שהוא הארת המאציל א"ס ב"ה בא"א דאצילות ובכל הע"ס [העשר ספירות] דאצילות וכנודע,

שהם הארה מאצילות לבי"ע, לעומת אור שבעת הימים, שהוא הארה מן המאציל, אין סוף ברוך הוא, באריך אנפין דאצילות ובכל עשר הספירות דאצילות, כידוע.

החמה והלבנה הן רק ההארה שאצילות מאירה בעולמות התחתונים; אור שבעת הימים הוא הארת המאציל, אין סוף עצמו, באריך אנפין ובכל הספירות דאצילות.

ולכן בחי' אור החמה ואור הלבנה נקי בחי' נערים שהוא בחי' צמצום וקטנות, משא"כ בחי' כתר דאצילות נקי עתיק יומין ושער רישיה כעמר נקא⁷⁷ כו'.

ולכן אור החמה ואור הלבנה נקראים בחינת "נערים", שהיא בחינת צמצום וקטנות; ואילו כתר דאצילות נקרא "עתיק יומין", ו"שער רישיה כעמר נקא" וכו'.

לכן החמה והלבנה נקראות "נערים": הן מבטאות צמצום וקטנות. לעומתן, כתר דאצילות הוא "עתיק יומין", ששערו "כעמר נקא", כדמות הזקן בחזון דניאל (דניאל ז, ט).

אמנם לעתיד כבי"א [במהרה בימינו אמין] שיהיה עליית העולמות ויתעלו ביי"ע להיות ממש במדרגת האצי"עכשיו ויותר וכמ"ש וישם מדברה כעדן,⁷⁸

אולם לעתיד לבוא, במהרה בימינו, אמין, כאשר העולמות יעלו וביי"ע יתעלו להיות ממש בדרגת אצילות כפי שהיא עכשיו, ואף למעלה ממנה, כמו שכתוב: "וישם מדברה כעדן",

לעתיד לבוא יעלו כל העולמות. ביי"ע יגיעו לדרגת אצילות כפי שהיא עכשיו, ואף למעלה ממנה, כפי שמבטיח ישעיהו: "וישם מדברה כעדן" (ישעיהו נא, ג).

לכן יהיה אור הלבנה ואור החמה שהם הארת אלקות המאיר בביי"ע יהיו במדרגה נפלאה יותר מבחי"אור שבעת הימים שהוא האור והגילוי המאיר עכשיו מהמאציל א"ס ב"ה באצילות,

לכן אור הלבנה ואור החמה, שהם הארת אלקות המאירה בביי"ע, יהיו בדרגה נפלאה יותר מבחינת אור שבעת הימים, שהוא האור והגילוי המאירים עכשיו מן המאציל, אין סוף ברוך הוא, באצילות.

אז אור החמה והלבנה, האור האלקי המאירה בעולמות התחתונים, יעלה אפילו על "אור שבעת הימים" של עכשיו — גילוי אין סוף באצילות.

והיינו כי אור החמה שהוא יסוד דאצילות בחי' יוסף שנק' נער יתעלה להיות בבחינת ומדרגת יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא המשפיע לבחי' מלי' דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה עתיק לאצי" הנק' אור שבעת הימים כו'

כלומר, אור החמה, שהוא יסוד דאצילות, בחינת יוסף הנקרא "נער", יתעלה להיות בבחינת ובדרגת יסוד דא"ק, המשפיע לבחינת מלכות דא"ק, שנעשית עתיק לאצילות ונקראת "אור שבעת הימים" וכו'.

בפרט: אור החמה הוא יסוד דאצילות, יוסף, ה"נער". הוא יתעלה לדרגת יסוד דא"ק, המשפיע למלכות דא"ק — עתיק דאצילות, הנקרא "אור שבעת הימים". אז החמה תהיה למעלה מאור זה ותשפיע אליו.

(והיינו ג"כ פנימיות עתיק כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ' כי תשא דקפ"ח ע"ב בפ"י כאור שבעת הימים ויש ראייה לפירוש מ"ש ברכות⁷⁹ דפ"י כאור שבעת הימים היינו אור הגנוז⁸⁰ כדלקמן ובחי' אור הגנוז זהו ענין ופני לא יראו⁸¹ והיינו פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק).⁸²

(והיינו גם פנימיות עתיק, כמו שכתב הרמ"ז בפרשת כי תשא, דף קפ"ח ע"ב, בפירוש "כאור שבעת הימים". ויש ראייה לפירוש ממה שכתוב במדרש רבה, שפירש "כאור שבעת הימים" כאור הגנוז, כדלקמן. ובחינת אור הגנוז היא ענין "ופני לא יראו", והיינו פנימיות אבא, שהיא פנימיות עתיק.)

ההערה מוסיפה שדרגה זו היא גם פנימיות עתיק. הרמ"ז, בזהר (ב, קפ"ח ע"ב), מפרש כך את "אור שבעת הימים", ומדרש רבה תומך בפירושו כשהוא מזהה אותו עם האור שברא ה' בראשית והסתייר. אור גנוז זה הוא ה"פנים" שעליהם נאמר "ופני לא יראו" (שמות לג, כג): פנימיות אבא, שהיא פנימיות עתיק.

ובמ"א נתבאר שזהו ענין מלך השמיני הדר⁸³ שהוא למעלה מהשבירה והתיקון שהוא בחי המתקן עולם התהו להיות בבחי תיקון כו',

ובמקום אחר נתבאר שזהו ענינו של המלך השמיני, הדר, שהוא למעלה מן השבירה והתיקון, שכן הוא הבחינה המתקנת את עולם התהו ומביאה אותו למצב של תיקון וכו'.

במקום אחר מוזהה דרגה זו עם הדר, השמיני ממלכי אדום (בראשית לו, לו). לפי תורת האריז"ל, שבעת המלכים הראשונים, שעליהם נאמר "וימלוך וימת", הם עולם התהו, שכליו נשברו. הדר, שמיתתו אינה נזכרת בתורה, עומד למעלה הן מן השבירה והן מן התיקון, והוא הכוח המתקן את התהו.

ועיין מזה לקמן ע"פ למנצח על השמינית ואור הלכנה יהיה ג"כ כאור החמה ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ב [פרק ב'].

ולעיין בעניין זה בהמשך, על הפסוק "למנצח, על השמינית". ואור הלכנה יהיה גם הוא כאור החמה. ועיין כ- Etz Chaim, Shaar Arich Anpin, פרק 2.

הקורא מופנה למאמר שיבוא בהמשך על "למנצח, על השמינית" — כותרת בתהילים. גם הלכנה תהיה כאור החמה. הפסקה מסתיימת בהפניה ל- Etz Chaim של האריז"ל, בשער העוסק באריך אנפין, פרק 2.

7 וזהו נערים פני זקנים ילבינו⁸⁴ שיתעלה למעלה מבחי ומדרגת זקנים דעכשיו כנ"ל. ועיין [ועוד יש לומר]

עפמשי"ל [על פי מה שכתוב לעיל] בשח"ש [בשיר השירים] בד"ה שחורה אני דלפעמים כתיב ושער רישיה⁸⁵ כעמר נקא ולפעמים כתיב קוצותיו תלתלים⁸⁶ שחורות כעורב

זהו [פירוש] "בחורים ילבינו את פני הזקנים": [הבחור] יתעלה מעל לרמה ולמדרגה של ה"זקנים" של זמננו, כפי שהזכר לעיל. אפשר לומר עוד, על פי מה שכתב לעיל בשיר השירים, במאמר המתחיל "שחורה אני", שלפעמים נאמר "ושער ראשו כצמר נקי", ולפעמים נאמר "תלתלי שערותיו שחורים כעורב",

המשנה (סוטה מט, ב) מונה את "בחורים מלבינים פני זקנים" — כלומר מביישים אותם — בין הסימנים של הדור שלפני ביאת המשיח. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כפשוטו: לעתיד לבוא, ה"בחורים" — השמש והירח של העולמות התחתונים — יתעלו מעל ה"זקנים" של זמננו. לאחר מכן הוא מציע פירוש נוסף, על פי מאמרו "שחורה אני ונאווה" שבשיר השירים: ה"שער" האלוקי מתואר לפעמים כלבן, "כצמר נקי" (דניאל ז, ט), ולפעמים כשחור, "שחורים כעורב" (שיר השירים ה, יא).

והוא ענין ההלכות שבמ"ע [שבמצות עשה] ושבמצות ל"ת [לא תעשה] כו', וזהו ג"כ ענין נערים וזקנים כי הזקן היינו שהלבינו שערותיו משא"כ הנערים הם שחורי הראש שחורות כעורב

וזהו ענין ההלכות של מצוות עשה ושל מצוות לא תעשה וכו'. וזהו גם ענין ה"בחורים" וה"זקנים": זקן הוא מי ששערותיו הלבנים, ואילו הבחורים הם שחורי ראש, "שחורים כעורב".

ה"שערות" מסמלות את פרטי ההלכות שבתורה: הלכות מצוות העשה הן הלבנות, והלכות האיסורים הן השחורות. כך גם הזקן שער לבן, ואילו הצעירים שחורי שיער.

וכן למטה בימי הנערות שיש רתיחת הדמים והיצה"ר [והיצר הרע] מפתה אותו לרדוף אחר תאוותיו וחמדותיו צריך התגברות יתירה להיות סור מרע ולא תכפיא לסטי"א [לסטרא אחרא] ולקדש אי"ע [את עצמו] במותר לו.⁸⁷

כך גם למטה: בימי הנעורים, כשהדם רותח והיצר הרע מפתה את האדם לרדוף אחר תאוותיו וחמדותיו, הוא זקוק לכוחות נוספים כדי להיות "סור מרע", להכניע את הסטרא אחרא ולקדש את עצמו גם בדברים המותרים לו.

בחי האדם, הנעורים הם תקופה שבה הדם רותח והיצר הרע מפתה בעוצמה רבה במיוחד. לכן דרושים כוחות נוספים כדי להיות "סור מרע", להכניע את הסטרא אחרא ו"לקדש את עצמו במה שמותר לך" (יבמות כ, א). לפיכך, ה"בחורים" שחורי השיער קשורים לאיסורים ולעבודת הריסון.

8 וזהו ונערים פני זקנים ילבינו שע"י קיום מל"ת [מצות לא תעשה] נמשך לע"ל [לעתיד לבוא] גילוי בחי עליונה יותר מבחי ההמשכה דשער רישי [רישיה] כעמר נקא והיינו מש"ש [מה שכתוב שם] שחורה אני ונאווה כו' כיריעות שלמה⁸⁸ מקור הלבנונית בחי והלבנון כו'.

זהו [פירוש] "ונערים פני זקנים ילבינו": על ידי קיום מצוות לא תעשה נמשכת לעתיד לבוא התגלות של מדרגה עליונה יותר מהמדרגה הנמשכת מ"שער ראשו כעמר נקא". זהו מה שכתוב שם: "שחורה אני ונאווה... כיריעות שלמה" — מקור הלבנונית, בחינת "והלבנון" וכו'.

מכאן המשמעות השנייה: הריסון של הנעורים, כלומר קיום האיסורים, ממשיך לעתיד לבוא התגלות גבוהה יותר מהשיער הלבן "כעמר נקא". זהו "שחורה אני ונאווה... כיריעות שלמה" (שיר השירים א, ה): השחרות עצמה נעשית יפה, משום שהיא מגיעה ל"שלמה", מקור הלבנונית, המדרגה הנקראת "לבנון" — שם שחז"ל קושרים להלבנה.

9 ובוה יובן מ"ש חנוך לנער ע"פ דרכו⁸⁹ גם כי יזקין לא יסור ממנה ומבואר הקושיא בבינונים בחינוך קטן דמדכתיב ע"פ דרכו כו'

בכך יובן הכתוב: "חנוך לנער על פי דרכו; גם כי יזקין לא יסור ממנה". הקושיא מבוארת ב"חינוך קטן" שבתניא: מכיוון שנאמר "על פי דרכו" וכו',

אותו רעיון מסביר את הפסוק במשלי כ"ב, ו'. ב"חינוך קטן", הפותח את החלק השני של התניא, שואל אדמו"ר הזקן: הביטוי "על פי דרכו" רומז לדרך שאינה האמת לאמיתה, ולכן ההבטחה שגם בזקנתו לא יסור ממנה נראית לכאורה כחיסרון ולא כמעלה.

וא"כ מאי מעליותא⁹⁰ כו', ולפי הנ"ל א"ש [אתי שפיר] דעם היות שימי הנערות הם מוחין דקטנות לגבי ימי הזקנה.

אם כן, מהי המעלה בכך וכו'? לפי האמור לעיל הדבר מובן היטב: אף שימי הנעורים הם בחינת מוחין דקטנות ביחס לימי הזקנה,

התשובה במאמר זה מתחילה בהכרה בכך שימי הנעורים הם אכן מצב של מוחין "קטנים" בהשוואה לימי הזקנה, שבהם ההבנה כבר הבשילה.

אך מעלת האתכפיה אז בהיותו בימי הנערות בזמן שהוא בכחו ועצמיותו ורתיחת דמו הוא ממשיך בכל זאת, מעלת האתכפיה שבאותה שעה, כשהוא בימי הנעורים, בזמן שהוא במלוא כוחו ועצמיותו ודם נעוריו רותח, היא בכך שהוא ממשיך

אף על פי כן, להתגבר על עצמו בצעירותו, בשיא כוחו וכשהדם רותח ביותר, נושא מעלה מיוחדת: הדבר ממשיך אור ממדרגה גבוהה מאוד.

מבחי' עליונה ביותר כנ"ל עד שהארה זו תעמוד לו לעולם גם כי יזקין כו' ועמ"ש במ"א ע"פ אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו:⁹¹

מבחינה עליונה ביותר, כנזכר לעיל, עד שהארה זו תעמוד לו לעולם, גם "כי יזקין" וכו'. ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק: "אז תשמח בתולה במחול, ובחורים וזקנים יחדיו".

ההארה שנמשכת בעקבות ההתמודדות של ימי הנעורים מלווה אותו כל חייו, "גם כי יזקין". הקורא מופנה למאמר אחר על הפסוק "אז תשמח בתולה במחול, ובחורים וזקנים יחדיו" (ירמיהו ל"א, י"ג).

קטע 3 • 101-13

הוי' ואלקים; חתן וכלה

10 ב ועו"ל [ועוד יש לומר] בפ"י והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כו' כי הנה כתיב שמש ומגן⁹² הוי' אלקים שם הוי' נקי שמש ושם אלהים נקי מגן

ב. אפשר להציע פירוש נוסף לפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים" וגו': נאמר "כי שמש ומגן הוי' אלקים". שם הוי' נקרא "שמש", ושם אלקים נקרא "מגן",

סעיף ב מציע פירוש נוסף לפסוק בישעיהו, המבוסס על תהילים פד, יב: "כי שמש ומגן הוי' אלקים". שם הוי', המחיה את כל הדברים, הוא ה"שמש"; ושם אלקים, המסתיר ומצמצם אותו, הוא ה"מגן" החוסם את אור השמש.

והוא גי' כחי לבנה ולע"ל [ולעתיד לבוא] כתיב והיה הוי' לי לאלקים⁹³ והיינו עיי' גילוי עצמות אור אי"ס שלמעלה מעלה משם הוי'

והוא גם בחינת לבנה. ועל הזמן העתיד נאמר "והיה הוי' לי לאלקים": כלומר, הדבר יהיה על ידי גילוי עצמות אור אין סוף, שלמעלה הרבה משם הוי';

אלקים הוא גם ה"לבנה", המאירה רק מכוח אור שהיא מקבלת. על העתיד נאמר "והיה הוי' לי לאלקים" (בראשית כח, כא), מתוך נדרו של יעקב. הדבר יתרחש כאשר עצמות אור אין סוף, שלמעלה הרבה משם הוי', תתגלה.

ואזי יהיה שם הוי' לגבי הגילוי שמעצמות אור אי"ס כמו עכשיו שם אלקים לגבי שם הוי'

ואז שם הוי', ביחס לגילוי שמעצמות אור אין סוף, יהיה כמו שם אלקים כעת ביחס לשם הוי'.

ביחס לגילוי ההוא, הוי' עצמו יהיה מסתיר ומצמצם, כמו ששם אלקים מסתיר ומצמצם כעת ביחס לשם הוי'. כל סולם המדרגות יתרום בדרגה אחת.

וזהו ענין והיה אור הלבנה דלעתיד שהוא שם אלקים דלעתיד יהיה כאור החמה דהיינו שם הוי' כמ"ש
והיה הוי' לי לאלקים ופי'

וזהו פירוש "והיה אור הלבנה" לעתיד לבוא: שם אלקים שלעתיד יהיה "כאור החמה", כלומר, שם הוי', ככתוב
"והיה הוי' לי לאלקים". ופירוש הדברים:

זהו פירוש "אור הלבנה יהיה כאור החמה": בעתיד אלקים, ה"לבנה", יעמוד במקום שבו עומד כעת הוי', ה"שמש", משום שהוי' יהיה
ה"אלקים" של גילוי נעלה יותר.

כי שם אלקים היינו יחודא תתאה [יחודא תתאה] מקור דבי"ע הנק' מדת לילה ולכן נק' אור הלבנה ולעתיד יהיה
שם אלקים הוא יחודא תתאה, מקור עולמות בריאה, יצירה ועשיה, הנקרא "מידת לילה"; לכן הוא נקרא "אור
הלבנה". ולעתיד לבוא הוא יהיה

אלקים הוא יחודא תתאה, מקור העולמות התחתונים, שבהם העולם מורגש כמציאות וה' נוכח בתוכו בהסתר; הוא נקרא "מידת לילה",
ולכן הוא בחינת לבנה.

כמו אור החמה מדת יום יחודא עילאה ואור החמה מדת יום דלעתיד יחודא עילאה [יחודא עילאה] יהיה שבעתים
כאור שבעת הימים בחי' עתיק כנ"ל.⁹⁴

כאור החמה, מידת היום — יחודא עילאה. ו"אור החמה", מידת היום שלעתיד לבוא, יחודא עילאה, "יהיה שבעתים
כאור שבעת הימים" — בחינת עתיק, כנזכר לעיל.

בעתיד תהיה מדרגת אלקים כאור השמש, מידת היום, יחודא עילאה, שבה העולם בטל לפני ה'. ואילו השמש של אותו זמן, יחודא עילאה
עצמה, תהיה "שבעתים כאור שבעת הימים" — בחינת עתיק שתוארה קודם.

11 וזהו מ"ש ברבות בא ס"פ י"ח⁹⁵ ע"פ ליל שמורים הוא לה⁹⁶ בעוה"ז עשה להם נס בלילה שהיה נס
עובר⁹⁷

זהו שכתוב במדרש רבה, פרשת בא, סוף פרק י"ח, על הפסוק "ליל שמורים הוא לה": בעולם הזה עשה להם נס
בלילה, משום שהיה זה נס חולף;

המדרש על ליל יציאת מצרים (שמות רבה י"ח: י"א), על הפסוק "ליל שמורים הוא לה" (שמות י"ב: מ"ב), מבחין בין העולם הזה לעתיד: הנס
במצרים אירע בלילה, משום שהיה נס חולף.

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] הלילה נעשה יום שנאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה
שבעתים וגו'

אבל לעתיד לבוא הלילה נעשה יום, כמו שנאמר: "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים וגו',

לעתיד הלילה עצמו יעשה יום, והמדרש מוכיח זאת מפסוקו של ישעיהו על אור הלבנה והחמה.

כאור שכרא הקב"ה בתחלה וגנוזו בגי"ע [בגן עדן] ומה שהלילה נעשה יום היינו כני"ל שבחינת בי"ע יהיה לעתיד כמו בחי אצילות ועמ"ש סד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל]⁹⁸ בענין כי גדול יום.

כמו האור שכרא הקדוש ברוך הוא בתחילה וגנוז אותו בגן עדן. והעובדה שהלילה נעשה יום היא כפי שהוזכר לעיל: לעתיד לבוא בחינת בריאה, יצירה ועשיה תהיה כמו בחינת אצילות. ועיינו כמה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל", בעניין "כי גדול יום".

המדרש מסיים באור הגנוז של הבריאה, שנשמר בגן עדן. במונחי המאמר הזה, "הלילה נעשה יום" פירושו שבריאה, יצירה ועשיה, תחום ה"לילה", יהיו כמו אצילות. הקורא מופנה לסוף המאמר על "והיה מספר בני ישראל" (הושע ב':א), העוסק במילים "כי גדול יום".

12 וזהו גי"כ ענין משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם הכלה⁹⁹ כי בחי אור החמה נקי חתן לשמש שם אהל בהם והוא כחתן¹⁰⁰ כני"ל והלבנה המקבלת מהשמש היא בחי כלה וכמ"ש בד"ה לסוסתי.

זהו גם עניינן של הברכות "משמח חתן וכלה" ו"משמח חתן עם הכלה": בחינת אור השמש נקראת "חתן", ככתוב: "לשמש שם אהל בהם והוא כחתן", כפי שהוזכר לעיל; והלבנה, המקבלת מן השמש, היא בחינת "כלה", כפי שכתוב במאמר המתחיל "לסוסתי".

אותו זוג מסביר את שתי ברכות הנישואין (כתובות ח ע"א): הראשונה מסתיימת במילים "משמח חתן וכלה", והאחרונה במילים "משמח חתן עם הכלה". השמש היא ה"חתן" שבתהלים יט, והלבנה, המקבלת את אורה מן השמש, היא ה"כלה", כפי שמוסבר במאמר "לסוסתי".

13 והנה בתחלת הבריאה כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים^{101, 102} ואח"כ נתמעטה הלבנה¹⁰³ ובכל חודש נחשך אורה ומתחדשת בכל ר"ח [ראש חודש] דוגמת הכלה שיש לה בכל חודש עת נדתה שמתרחקת מבעלה ואח"כ מיטהרת

והנה, בתחילת הבריאה נאמר: "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים". לאחר מכן התמעטה הלבנה, ובכל חודש אורה מתמעט, והיא מתחדשת בכל ראש חודש. הדבר דומה לכלה, שבכל חודש מגיע זמן נידתה, שבו היא מתרחקת מבעלה, ולאחר מכן היא נטהרת.

בבריאה "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים" (בראשית א, טז) — הם היו שווים בגודלם, ולאחר מכן התמעטה הלבנה, כפי שמספרת הגמרא (חולין ס, ב). התמעטותה והתחדשותה מדי חודש דומות למחזור החודשי של אישה נשואה: בזמן נידתה היא נפרדת מבעלה, ולאחר מכן נטהרת.

ועל זמן שמתקרבת ומתייחדים שמשא וסיהרא שהוא בחי כי הוי"ו הוא האלקים זהו ענין משמח חתן וכלה אכן לעתיד שתתחדש ותתעלה הלבנה להיות

והזמן שבו היא מתקרבת והשמש והירח מתייחדים, והוא בחינת "כי הוי"ו הוא האלקים", הוא עניינה של ברכת "משמח חתן וכלה". אך לעתיד לבוא, כאשר הלבנה תתחדש ותתעלה להיות

זמן האיחוד, שבו השמש והירח מתייחדים, מקביל לאחדות המתבטאת ב"כי הוי"ו הוא האלקים" — חיבור שני השמות. זהו עניינה של הברכה שאנו אומרים כיום, "משמח חתן וכלה": שניים שמתחברים, אך אינם שווים.

כמו שהיתה קודם המיעוט בבחי' שני המאורות הגדולים שוין בקומתן ע"ז נאמר משמח חתן עם הכלה בהשוואה אחת.

כפי שהיתה קודם מיעוט, בבחינת "שני המאורות הגדולים", שווים בקומתם — על כך נאמר "משמח חתן עם הכלה", במידה שווה.

לעיתיד לבוא תשוב הלבנה לגדולה המקורי, ו"שני המאורות הגדולים" יהיו שווים בקומתם. על כך נאמר "משמח חתן עם הכלה" — הם עומדים במידה שווה.

(ועיין מענין שני המאורות הגדולים בפרשה בראשית דף כ' ע"א¹⁰⁴ ומענין והיה אור הלבנה^{105, 106} כו' ברכות בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו]¹⁰⁷ קלא"ד. גבי החדש הזה לכם. וס"פ ויקהל.

(ועיין בענין שני המאורות הגדולים בפרשה בראשית, דף כ' ע"א; ובענין "והיה אור הלבנה" וכו', ברכות, בא, פרק ט"ו, קל"א ע"ד, על הפסוק "החדש הזה לכם"; ובסוף פרשת ויקהל;

בסוגריים מובאים מקורות: זוהר על שני המאורות הגדולים (חלק א, כ, א), המכנה אותם "שם שלם יחד, הוי' אלקים"; והמדרש על "החדש הזה לכם" (שמות רבה טו, כא), המונה בין הדברים שה' יחדש לעתיד לבוא את אור הלבנה שיהיה כאור החמה. מובא גם סוף המדרש על ויקהל.

נשא פ"ג גבי עתודים שבקרבן נחשון ס"פ פנחס סוף קהלת רבה בפסוק ומתוק האור זח"א [זהר חלק א] ל"ד¹⁰⁸ א' ע' [עיינן] ב' קל"א א' קפ"א ב' ח"ב [חלק ב'] ד"י [די יסודות] ע"א רכ"א ב' רל"א סע"א [סוף עמוד א] ר"מ ע"א ח"ג [חלק ג'] נ"ו א' קע"ח ב')

נשא, פרק י"ג, בענין העתודים שבקרבן נחשון; סוף פרשת פינחס; סוף קהלת רבה, על הפסוק "ומתוק האור"; זוהר חלק א, ל"ד ע"א, ע' ע"ב, קל"א ע"א, קפ"א ע"ב; חלק ב, י' ע"א, רכ"א ע"ב, סוף רל"א ע"א, ר"מ ע"א; חלק ג, נ"ו ע"א, קע"ח ע"ב.)

הרשימה ממשיכה ומציינת מקומות נוספים במדרש רבה, ובהם סוף קהלת רבה על הפסוק "ומתוק האור" (קהלת יא, ז), העוסק באור העולם הבא, וכן קטעים משלושת חלקי זוהר.

ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] בהקדמת בית דוד בד"ה השער הזה וזהו ענין בתולה נשאת ליום הרביעי¹⁰⁹ שבו נתלו המאורות שהיו בבחי' שני המאורות הגדולים ואח"כ נתמעטה הירח ביום הנז' [הנזכר].

ובשל"ה, בהקדמת בית דוד, בדיבור המתחיל "השער הזה". וזהו ענין "בתולה נשאת ליום הרביעי" — היום שבו נתלו המאורות, שהיו בבחינת "שני המאורות הגדולים"; ולאחר מכן, באותו יום, התמעטה הלבנה.

מובא גם השל"ה, בהקדמת בית דוד. תקנת המשנה ש"בתולה נשאת ליום הרביעי" (כתובות ב, א) נקשרת לבריאה: ביום הרביעי נתלו המאורות כשני אורות גדולים ושווים, ובאותו יום עצמו התמעטה הלבנה.

אך כי נפילתי קמתי¹¹⁰ בבחי' משמח חתן וכלה ולעתיד מהרה ישמע כו' יהיו שוין בקומתן ע"כ הוא ליום הרביעי דוקא ועמ"ש בד"ה מי מנה¹¹¹ בענין ומספר את רובע¹¹² כו'.

אך "כי נפילתי קמתי", בבחינת "משמח חתן וכלה"; ולעתיד, "מהרה ישמע" וכו', יהיו שווים בקומתם. לכן החתונה מתקיימת דווקא ביום הרביעי. ועיין כמה שכתוב כדיבור המתחיל "מי מנה", בעניין "ומספר את רובע" וכו'.

אך נפילתה של הלכנה כוללת גם את עלייתה, "כי נפילתי קמתי" (מיכה ז, ח): כעת יש איחוד של "חתן וכלה", ולעתיד, כשתתקיים תפילת הברכה האחרונה — "מהרה ישמע" — תהיה ביניהם שוויון מלא. לכן החתונה מתקיימת ביום הרביעי. לעיון נוסף, ראו את המאמר על הפסוק "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" (במדבר כג, י).

קטע 4 • 14-21

השמן העליון הממלא את שבעת הימים

14 ג והנה עפ"ז [על פי זה] יובן מעט מזעיר ענין שבעת ימי המילואים¹¹³ ועיין מזה ברכות ר"פ שמיני¹¹⁴

ובקהלת בפסוק תן חלק¹¹⁵ לשבעה וגם¹¹⁶ לשמנה¹¹⁷ ובזהר בפי' שמיני דל"ז ע"א ע"פ כי שבעת ימים

3. על פי זה יובן במידת מה ענינם של שבעת ימי המילואים. ראו על כך במדרש רבה, בתחילת פרשת שמיני, ובקהלת [רבה], על הפסוק "תן חלק לשבעה וגם לשמונה", ובזהר, פרשת שמיני, דף ל"ז ע"א, על הפסוק "כי שבעת ימים".

סעיף ג פונה לנושא המרכזי, שבעת ימי המילואים, שהרעיונות הללו מאפשרים להבין "במידת מה". המקורות הם המדרש בתחילת פרשת שמיני (ויקרא רבה יא, ד), הדורש את "שבעת העמודים" של בית החכמה על שבעת ימי המילואים; קהלת רבה על הפסוק "תן חלק לשבעה וגם לשמונה" (קהלת יא, ב); וזהוהר על פרשת שמיני (ג, לו ע"א).

ימלא את ידכם¹¹⁸ בשבעת ימים מיבעי ליה ופי' הרמ"ז [הרב משה זכות] דהקושיא הוא דאם הפי' שבשבעת ימים אלו ימלא הקב"ה את ידם הל"ל [הוה ליה למימר] בשבעת או שבעה ימים ימלא כו'

"ימלא את ידכם": היה צריך לומר "בשבעה ימים!" והרמ"ז מסביר שהקושיה היא כך: אם הכוונה היא שבשבעת הימים הללו ימלא הקדוש ברוך הוא את ידיהם, היה צריך לומר "בשבעת" או "שבעה ימים ימלא" וכו'.

"מילוי ידיים" הוא לשון התורה למינוי כוהן. זהוהר שואל מדוע נאמר בויקרא ח, לג "שבעת ימים", ולא "בשבעה ימים"; הרמ"ז מסביר את הקושי: אילו הכוונה הייתה שהי' ימלא את ידי הכוהנים במהלך שבעת הימים הללו, היה הפסוק צריך לומר "בשבעת" או "שבעה ימים ימלא".

אלא זכאין אינון כהנא כו' ומשיחין במשח רבות קודשא כו' והאי משח רבות הוא כללא דכל שבעה¹¹⁹ כו' ובג"כ שבעת ימים ימלא כו'.

אלא: "אשרי הכוהנים" וכו', "ונמשחו בשמן המשחה הקדוש" וכו', "ושמן המשחה הזה הוא הכללות של כל השבעה" וכו', "ולכן: שבעת ימים ימלא" וכו'.

זהוהר משיב שהכוהנים נמשחו בשמן המשחה הקדוש, הכולל ומחיה את כל שבעת הימים העליונים; לכן נאמר בפסוק "שבעת ימים ימלא". הפסקאות הבאות מסבירות מי או מה הוא שממלא.

15 וכייה עוד בפי אמור דפי"ט ע"א ההוא שמן עילאה כוי דאשלים לכל שבעה יומין כוי כי שבעת ימים ימלא^{120, 121} כוי ע"ש.

וכך נאמר גם בפרשת אמור, דף פ"ט ע"א: "אותו שמן עליון" וכו', "המשלים את כל שבעת הימים" וכו', "כי שבעת ימים ימלא" וכו'. עיינו שם.

קטע דומה בזוהר, בפרשת אמור (3:89a), מדבר על "אותו שמן עליון", שמן המשחה הקדוש, "המשלים את כל שבעת הימים", וקושר אותו לפסוק "כי שבעת ימים ימלא את ידכם".

ור"ל [ורוצה לומר] דימלא קאי על ההוא שמן עילאה כוי שבו נמשחו הכהנים שהוא הממלא ומשלים השבעה יומין ומהם נמשך מילויי ושלימות וחינוך הכהנים כוי.

כלומר, "ימלא" מוסב על "אותו שמן עליון" וכו', שבו נמשחו הכהנים: הוא הממלא ומשלים את שבעת הימים, ומהם נמשכות המילוי, השלמות וחנכות הכהנים וכו'.

אדמו"ר הזקן מסיק מכך שנושא הפועל "ימלא" הוא השמן העליון שבו נמשחו הכהנים. השמן ממלא ומשלים את שבעת הימים העליונים, ומהם נמשכות למטה ה"מילוי", השלמות וחנכות הכהנים.

16 והענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפי בראשית דל"ד ע"א ע"פ והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים¹²² מאן שבעת הימים אלין אינון שבעה יומין דבראשית.

העניין מבוסס על מה שנכתב בפרשת בראשית, דף ל"ד ע"א, על הפסוק: "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים": "מהם שבעת הימים? אלה הם שבעת ימי בראשית".

המפתח הוא קטע בזוהר (1:34a) העוסק בישיעיהו ל"כ"ו. הדעה הראשונה שם אומרת ש"שבעת הימים" שבפסוק הם שבעת ימי הבריאה.

רבי יהודה אמר אלין שבעת ימי המילואים מלואים ודאי כוי ואתהדר באשלמותיה ולא אתפגים סיהרא¹²³ כוי,

"רבי יהודה אמר: אלה הם שבעת ימי המילואים, מילואים ממש" וכו', "והלכנה חזרה לשלמותה ולא נפגמה" וכו'.

רבי יהודה אומר שמדובר בשבעת ימי המילואים, שהיו מילואים ממש: באותה עת חזר העולם לשלמותו והלכנה לא נפגמה. הזוהר מוסיף שהלכנה לא נפגמה אז "על ידי הנחש הרע".

הרי מזה מובן דשבעת ימי המילואים הם שייכים לבחי' ומדרגת אור שבעת הימים הנ"ל והן ג"כ ענין שבעת ימי בראשית כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל].

מכאן מובן ששבעת ימי המילואים שייכים לבחינה ולמדרגה של "אור שבעת הימים" שנזכר לעיל, והם גם עניינם של שבעת ימי בראשית, כפי שנתבאר לעיל.

אם כן, שבעת ימי המילואים שייכים ל"אור שבעת הימים" שבפסוק בישיעיהו, והם גם מקבילים לשבעת ימי הבריאה, כפי שהוסבר בחלק הראשון.

17 והענין כי בשבעת ימי בראשית קודם חטא אדה"ר [אדם הראשון] היו העולמות במעלה עליונה יותר הרבה

שהרי הג"ע [הגן עדן] היה אצל אדה"ר [אדם הראשון] תמורת עוה"ז אצלינו, אי"כ מה שאצלינו

הענין הוא שבשבעת ימי בראשית, לפני חטאו של אדם הראשון, היו העולמות בדרגה גבוהה הרבה יותר. הרי גן עדן היה אצל אדם הראשון במקום העולם הזה אצלנו. אם כן, מה שאצלנו

מדוע המילואים דומים לימי בראשית? לפני חטאו של אדם הראשון עמדו העולמות בדרגה גבוהה הרבה יותר מכפי שהם כיום: גן עדן היה "העולם הזה" של אדם הראשון, המקום שבו חי.

הוא קיבול שכר עד שאמרו מוטב דלידייניה¹²⁴ וליתי לעלמא דאתי היה זה אצל אדה"ר [אדם הראשון]

קודם החטא למקום משכן העבודה ועד"ז היו כל העולמות במעלה עליונה

הוא [מקום] קבלת השכר, עד שאמרו "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא", היה אצל אדם הראשון לפני החטא המקום שבו שכנה העבודה [האלוקית]. וכך היו כל העולמות בדרגה נעלית

עבורנו גן עדן והעולם הבא הם מקום קבלת השכר, והוא יקר כל כך עד שרבי מאיר אמר על רבו אלישע בן אבויה: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא" (Chagigah 15b). אצל אדם הראשון לפני החטא היה אותו עולם מקום עבודתו; ובהתאם לכך היו כל העולמות בדרגה גבוהה יותר.

יותר, וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ בראשית¹²⁵ ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] שער השבת פכ"ג¹²⁶

שעולם הבריאה היה במקום ז"א דאצילות ואחר כך במקום בינה דאצילות כו' וז"א דאצי' במקום א"א כו'.

יותר [מכפי שהם כיום], וכפי שכתוב בלקוטי תורה של האריז"ל בסוף פרשת בראשית ובפרי עץ חיים, שער השבת, פרק 23: שעולם הבריאה היה במקום ז"א דאצילות, ואחר כך במקום בינה דאצילות וכו', וז"א דאצילות במקום אריך אנפין וכו'.

האריז"ל מתאר זאת בלקוטי תורה שלו (בקטע הפותח "נבאר מעלת אדם קודם החטא", לפי הערת קה"ת) ובפרי עץ חיים, בשער השבת: לפני החטא עמד עולם הבריאה במקום ז"א דאצילות ואחר כך במקום בינה דאצילות, וז"א דאצילות במקום אריך אנפין. בהערת קה"ת מצוין שפרק פרי עץ חיים הוא 22 ולא 23, ומופנה גם לפרק 20 שם.

18 ולכן א"ש [אתי שפיר] מ"ש האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] דשבעת ימי בראשית הם ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק כי

ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק היו מאירים אז ולכך היו העולמות בהזדככות רב ולאחר חטא עה"ד [עץ הדעת] ירדו העולמות למטה ונסתלקה שכינה מעל הארץ.

לכן מובנים היטב דברי האריז"ל, ששבעת ימי בראשית הם שבע הספירות התחתונות [ספירות] של עתיק. שכן שבע הספירות התחתונות של עתיק האירו אז, ולכן היו העולמות מזוככים מאוד; ולאחר חטא עץ הדעת ירדו העולמות למטה, והשכינה הסתלקה מן הארץ.

מכאן מובנת תורת האריז"ל ששבעת ימי הבריאה הם שבע הספירות התחתונות של עתיק: באותם ימים האיר אורו של עתיק בגלוי והעולמות היו מזוככים מאוד; ורק לאחר חטא עץ הדעת ירדו העולמות והשכינה הסתלקה מן הארץ.

19 ומעשה המשכן הוא תיקון לזה להיות דירה בתחתונים ושיהיה בחי' גילוי אור שבעת הימים וכמ"ש

ברכות בראשית פ"ט¹²⁷ עיקר שכינה בתחתונים היתה¹²⁸ כיון שחטא אדה"ר [אדם הראשון] נסתלקה כו'

עשיית המשכן היא תיקון לכך: שתהיה דירה בתחתונים, ויתגלה בהם אור שבעת הימים. וכמו שכתוב במדרש רבה, בראשית, פרק י"ט: "עיקר השכינה בתחתונים הייתה; כיון שחטא אדם הראשון, נסתלקה" וכו',

המשכן תיקן זאת: הוא יצר דירה לה' בין התחתונים, וגילה מחדש את "אור שבעת הימים". במדרש רבה, בראשית י"ט, ז', נאמר שמקומה העיקרי של השכינה היה למטה; אך כשאדם הראשון חטא היא הסתלקה לרקיע הראשון, ובהמשך החטאים העלו אותה למעלה, עד לרקיע השביעי.

וכנגדן שבעה צדיקים כו' עד עמד משה והורידה מלמעלה למטה¹²⁹ וע"כ נק' שבעת ימי המילואים לשון מילוי ושלמות כי

"וכנגדם שבעה צדיקים" וכו', עד "עמד משה והורידה מלמעלה למטה". לכן הם נקראים "שבעת ימי המילואים" — מונח המבטא מילוי ושלמות. כי

כנגדם, שבעה צדיקים, החל באברהם, הורידו אותה שלב אחר שלב, עד שמשה הוריד אותה לארץ. משום כך נקראים ימי חנוכת המשכן "מילואים", מילה שמבטאת מילוי ושלמות.

הנה לע"ל [לעתיד לבוא] כשיהיה תכלית השלימות כתיב והיה אור הלבנה¹³⁰ כו' שיתמלא פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט שהוא בחי' עליית המלי' להיות שניהן משתמשין בכתר אי

לעתיד לבוא, כאשר תהיה השלמות המוחלטת, כתוב: "והיה אור הלבנה" וכו' — פגימת הלבנה תתמלא, ולא יהיה בה שום מיעוט. זוהי בחינת עליית המלכות, כך ששניהם ישתמשו בכתר אחד;

בשלמות העתידית, "אור הלבנה יהיה כאור החמה": פגימת הלבנה תתמלא ולא יחסר בה דבר. זוהי עליית המלכות, הלבנה, עד שהחמה והלבנה "ישתמשו בכתר אחד" — הביטוי לתלונת הלבנה בשעת הבריאה, ששני מלכים אינם יכולים להשתמש בכתר אחד (חולין ס ע"ב).

והיינו שיתעלה שם ב"ן [שם ב"ן] בשרשו בס"ג [בשם ס"ג]¹³¹ ע"י שלימות בירורים דרפ"ח ניצוצים דתהו ומעין זה היה ג"כ ע"י שהוקם המשכן שע"י נעשה עליות המלי'.

כלומר, שם ב"ן יתעלה לשורשו בשם ס"ג, באמצעות השלמת בירורי רפ"ח הניצוצות דתהו. מעין זה התרחש גם בהקמת המשכן, שעל ידה נעשו עליות המלכות.

במונחים קבליים, שם ב"ן (52), המזוהה עם המלכות, יעלה לשורשו בשם ס"ג (63), המזוהה עם בינה, לאחר שיתבררו כל 288 הניצוצות שנפלו בשבירת עולם התהו. מעין זאת התרחש כבר בהקמת המשכן, שהביאה לעליות המלכות.

20 וזהו ענין שבעת ימי המילואים שממלאים החסרון והפגם ומילוי זה נמשך מבחי' שלימותא דכולהו

והוא מבחי' אור שבעת הימים, אלא דאינו ממש כמו בחי' גילוי אור שבעת הימים דלעיל [דלעתיד לבוא]

שהוא בחי' עתיק

זהו עניינם של שבעת ימי המילואים: הם משלימים את החסרון והפגם. השלמה זו נמשכת מבחינת "שלימותא דכולהו", והיא מבחינת אור שבעת הימים; אלא שאין היא ממש כמו בחינת גילוי אור שבעת הימים לעתיד לבוא, שהיא בחינת עתיק,

נמצא שימי המילואים משלימים את החסרון והפגם של הלכנה. ההשלמה נמשכת מ"שלימותא דכולהו", מאור שבעת הימים, אך לא במלוא הצורה המובטחת לעתיד לבוא, שהיא בחינת עתיק עצמה.

אבל כאן בשבעת ימי המילואים נ' בזהר שהוא מבחי' בינה והיינו דבינה לגבי ז"א הוא

אבל כאן, בשבעת ימי המילואים, נראה מן הזוהר שהדבר הוא מבחינת בינה. כלומר, בינה ביחס לז"א היא

בימי המילואים, כפי שעולה מדברי הזוהר, ההשלמה נמשכה מבחינת בינה. אין בכך סתירה, שכן בינה ביחס לז"א היא עצמה כבחינת עתיק וכתר.

כמו בחי' עתיק וכתר (וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ה דרוש ה') שהרי מת"ת [מתפארת] דאימא נעשה כתר לז"א,

וכנודע ג"כ דבינה נק' לפעמים עתיקא בזהר

כמו בחינת עתיק וכתר (כמו שכתוב בעץ חיים, שער כ"ה, דרוש ה'), שהרי מתפארת דאימא נעשה הכתר לז"א. וכידוע, בינה נקראת לפעמים בזהר "עתיקא",

לפי שיטת האר"י, כתרו של ז"א נוצר מתפארת דאימא (בינה), ולכן בינה היא ממש בחינת ה"כתר" שמעל ז"א; והזוהר מכנה לפעמים את בינה "עתיקא", העתיק.

וגם שהתגלות עתיק הוא בבינה ¹³² ועמ"ש ר"פ לך לך ¹³³ ובביאור ע"פ צאינה וראינה ¹³⁴ בסוף הדבור

בענין פ"י שאו ידיכם קדש וברכו ¹³⁵ כו'.

וגם מפני שגילוי עתיק הוא בבינה. ועיין מה שכתוב בתחילת פרשת לך לך, ובביאור על "צאינה וראינה", בסוף המאמר, בעניין פירוש "שאו ידיכם קדש וברכו" וכו'.

נוסף על כך, עתיק מתגלה באמצעות בינה. לעיון נוסף, ראו בתחילת לך לך ובסוף הביאור על "צאינה וראינה" בלקוטי תורה על שיר השירים, בעניין הפסוק "שאו ידיכם קדש וברכו" (תהילים קלד, ב).

21 ובזה יובן ג"כ מ"ש בזהר וההוא שמן עילאה כו' דאשלים לכל שבעה יומין ¹³⁶ כו' פי

בכך יובן גם מה שכתוב בזהר: "והשמן העליון ההוא... שמשלים את כל שבעת הימים...". פירוש הדברים הוא

כך מתבארים גם דברי הזוהר על "השמן העליון... שמשלים את כל שבעת הימים".

שהוא ענין אור שבעת הימים שהאור הוא למעלה משבעת הימים עצמן דהיינו שהוא האור והחיות של הז"ת [הז' תחתונות] והיא בחי' ג"ר [ג' ראשונות] כנ"ל.

שזהו עניינו של אור שבעת הימים: האור נמצא למעלה משבעת הימים עצמם, כלומר, הוא האור והחיות של שבע הספירות התחתונות, והוא בחינת שלוש הספירות הראשונות, כפי שהוסבר לעיל.

השמן דומה ל"אור שבעת הימים": אור הנעלה משבעת הימים עצמם, והוא החיות שלהם — בחינת שלוש הספירות הראשונות, כפי שהוסבר בחלק הראשון.

כך ג"כ כאן בענין שבעת ימי המילואים שהם ג"כ בחי' שבעת הימים הנ"ל ושמן עילאה הוא בחי' אור החכמה שנמשך ומאיר בבינה הנק' שבעת הימים ונק' השמן אור שבעת הימים

כך גם כאן, בענין שבעת ימי המילואים, שהם גם כן בחינת שבעת הימים שהוזכרו לעיל. השמן העליון הוא בחינת אור החכמה, הנמשך ומאיר בבינה, הנקראת "שבעת הימים"; והשמן נקרא "אור שבעת הימים".

כאן, בימי המילואים, שבעת הימים הם בבינה, והשמן העליון הוא אור החכמה המאיר בבינה. השמן הוא דימוי מקובל לחכמה, ולכן הוא נקרא "אור שבעת הימים".

ולכן עליו נאמר שבעת ימים ימלא ¹³⁷ כו', וע"ד דאיתא בפ' בראשית ד"ו ע"א רב ויקרא ועתיק יומין ¹³⁸ ופ"י האשל אברהם ¹³⁹ שם דבחי' ישראל סבא נק' עתיק יומין

לכן נאמר עליו: "שבעת ימים ימלא" וגו'. בדומה לכך נאמר בפרשת בראשית, דף ו' ע"א: "רב ויקרא ועתיק יומין"; והאשל אברהם מפרש שם שבחינת ישראל סבא נקראת "עתיק יומין",

לכן נאמר על השמן "ימלא". מקבילה לכך היא לשון הזוהר (1:6a): "רב ויקרא ועתיק יומין". האשל אברהם, פירוש על הזוהר, מסביר ש"עתיק יומין" שם הוא ישראל סבא, פרצוף של אבא, כלומר חכמה.

כי סבא היינו עתיק יומין כמ"ש באד"ר [באדרא רבא] דקכ"ח ע"ב סבא דעתוי סתים ¹⁴⁰ כו' נמצא בחי' אור ישראל סבא המתלבש בבינה נק' לגבי ז"א בחי' עתיק יומין כו'

שהרי "סבא" הוא "עתיק יומין", כפי שכתוב באדרא רבא, דף קכ"ח ע"ב: "סבא דעתוי סתים" וגו'. נמצא שבחינת אור ישראל סבא, המתלבש בבינה, נקראת ביחס לז"א בחינת "עתיק יומין" וגו'.

"סבא", כלומר זקן, הוא כינוי לעתיק יומין, כפי שנאמר באדרא רבא (זוהר 3:128b): "סבא דעתוי סתים" — זקן שמחשבתו נסתרת. לכן אור ישראל סבא, המתלבש בבינה, נחשב מנקודת מבטו של ז"א ל"עתיק יומין".

והיינו משום ד'ישראל סבא שהוא ת"ת [תפארת] דאבא ממנו נעשה נשמה לכתר דז"א הנמשך מת"ת

[מתפארת] דאימא כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב פ"ג [פרק ג']

והטעם הוא ש'ישראל סבא, שהוא תפארת דאבא, נעשית הנשמה של כתר דז"א, הנמשך מתפארת דאימא, כפי שכתוב בעץ חיים, שער כ"ב, פרק ג'.

הטעם הוא ש'ישראל סבא, תפארת דאבא, נעשה הנשמה — האור הפנימי — של כתר דז"א, ואילו הכתר עצמו נמשך מתפארת דאימא, כפי שמבואר בעץ חיים של האר"י.

ולכן נאמר ימלא לשון יחיד דקאי על בחי האור של שבעת הימים ואח"כ ביום השמיני ענין שמיני

למילואים שנטל עשר עטרות¹⁴¹ י"ל [יש לומר]

לכן נאמר "ימלא" בלשון יחיד, שכן הוא מתייחס לבחינת האור של שבעת הימים. לאחר מכן, ביום השמיני — כלומר, ביום השמיני למילואים, שנטל עשר עטרות — אפשר לומר

לכן "ימלא" נאמר בלשון יחיד: הנושא הוא האור האחד של שבעת הימים, השמן. אחר כך בא היום השמיני, שבו הוקם המשכן, ועליו אמרו חז"ל ש"נטל עשר עטרות".

שהוא מעין הבחי' הנקרא שבעתים כאור שבעת הימים דלע"ל [דלעתיד לבוא] שזהו בחי' יסוד דא"ק [דאדם

קדמון] כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] וכאן ששבעת הימים הם בבחי' בינה וכן אור שבעת הימים היינו הארת

חכמה שנמשך בבינה

שהוא מעין הבחינה הנקראת "שבעתיים כאור שבעת הימים" שלעתיד לבוא, שהיא בחינת יסוד דא"ק, כפי שהוסבר לעיל. כאן, שבעת הימים הם בבחינת בינה, וכן "אור שבעת הימים" הוא הארת החכמה הנמשכת בבינה;

היום השמיני דומה לאור העידי המכונה "שבעתיים", שהוא יסוד דא"ק. בשבעת ימי המילואים הימים הם בבינה, ו"אור שבעת הימים" הוא הארת החכמה שבתוך הבינה.

אבל ביום השמיני הוא בחי' עצמיות אבא וכמו בשמיני עצרת הוא גילוי בחי' ח"ע [חכמה עילאה] בקרוב כו'

אבל ביום השמיני מדובר בבחינת עצמותו ממש של אבא, וכמו בשמיני עצרת, שבו מתגלה בחינת חכמה עילאה בקרבה וכו',

ביום השמיני, לעומת זאת, מתגלה עצמותו ממש של אבא, כלומר חכמה עצמה. ההשוואה היא לשמיני עצרת, "היום השמיני" שלאחר סוכות, שבו חכמה עילאה מתגלה בקרבה.

כמ"ש במ"א בד"ה ביום השמיני עצרת שבחכמה נאמר אחכמה והיא רחוקה ממני¹⁴² שמאירה בבחי' ריחוק כו' ובשמיני עצרת נמשך בחי' חכמה בבחי' גילוי כו'.

כמו שכתוב במקום אחר, במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת": על החכמה נאמר "אחכמה והיא רחוקה ממני", מפני שהיא מאירה בבחינת ריחוק וכו'; ובשמיני עצרת נמשכת בחינת החכמה בבחינת גילוי וכו'.

כפי שמוסבר במאמר על שמיני עצרת, החכמה בדרך כלל "רחוקה ממני" (קהלת ז, כג) ומאירה מרחוק, אך בשמיני עצרת היא נמשכת בגלוי.

קטע 5 • 221-24

היום השמיני

22 וכך י"ל [יש לומר] ענין שמיני למילואים הוא ג"כ גילוי מח"ע [מחכמה עילאה] ממש ועיין בפ' בשלח ס"ג ב' ובפ' יתרו פ"ח¹⁴³ א' דבינה נק' שביעאה.¹⁴⁴

אם כן, אפשר לומר שגם עניינו של היום השמיני למילואים הוא גילוי מחכמה עילאה ממש. ועיין בפרשת בשלח, [דף] ס"ג ע"ב, ובפרשת יתרו, [דף] פ"ח ע"א, שם נאמר שבינה נקראת "שביעאה".

אפשר לומר שהיום השמיני למילואים, כמו שמיני עצרת, מגלה את חכמה עילאה עצמה. הוזהר (2:63b, 2:88a) מדבר על "היום השביעי" כיום עליון שממנו מתברכים ששת הימים, ובינה היא אותו "שביעי"; היום השמיני נמצא אפוא למעלה מבינה, כלומר בחכמה.

א"כ לפ"ז [לפי זה] י"ל [יש לומר] דביום השמיני היינו בחי' חכמה וזהו ענין עמיקא דכולא¹⁴⁵ המבואר שם בפ' בשלח ע"ש במק"מ [במקדש מלך] בשם האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה].

אם כן, לפי זה אפשר לומר ש"ביום השמיני" פירושו בחינת חכמה; וזהו ענין "עמיקא דכולא", המבואר שם בפרשת בשלח. עיין שם במקדש מלך בשם האריז"ל.

זהו "עמיקא דכולא" שעליו מדבר הוזהר בפרשת בשלח: המקור העמוק שממנו צריך המתפלל להמשיך ברכה. מקדש מלך, פירוש על הוזהר, מבאר זאת שם בשם האריז"ל.

אמנם הנה בזהר פ"י דביום השמיני הוא בחי' מל' והיינו כי תכלית וסוף הברכה וההמשכה הוא להמשיך השבעה יומין עילאין במדת מלכותו ית', ועמ"ש בד"ה שובה ישראל¹⁴⁶ גבי

אולם, בזהר מבואר ש"ביום השמיני" הוא בחינת מלכות. כלומר, תכלית הברכה וההמשכה היא להמשיך את שבעת הימים העליונים אל מידת מלכותו יתברך. ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "שובה ישראל", בענין

אבל הוזהר מפרש את "היום השמיני" כמלכות. שתי הקריאות משתלבות: מטרת הברכה כולה היא להמשיך את שבעת הימים העליונים אל מלכות, מלכותו של ה'. הקורא מופנה למאמר "שובה ישראל" בלקוטי תורה.

כי עמך הסליחה למען תורא¹⁴⁷ כי תכלית המכוון במעשה בראשית הוא כדי שיהיה יש ויהיה היש בטל והיינו במדת מלכותו י"ת [יתברך] כו'

"כי עמך הסליחה למען תורא": התכלית המכוונת במעשה בראשית היא שיהיה יש, ושהיש יתבטל; וזהו באמצעות מידת מלכותו יתברך וכו';

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "כי עמך הסליחה למען תורא" (תהילים קל, ד): מטרת הבריאה היא שיהיה יש — מציאות שחשה שהיא קיימת — ושהיש יתבטל לפני ה'. הדבר נעשה באמצעות מלכות, מלכותו של ה'.

וכדי לבוא לבחינה זו צריך להיות ע"י הארה והמשכה יותר עליונה מבחינת כי עמך הסליחה שהוא בחי' כי עמך מקור חיים¹⁴⁸ כו' ע"ש.

וכדי להגיע לבחינה זו דרושה הארה והמשכה ממדרגה עליונה יותר מבחינת "כי עמך הסליחה", שהיא בחינת "כי עמך מקור חיים" וכו'. עיין שם.

כדי להגיע למטרה זו דרושה הארה גבוהה עוד יותר, מבחינת "כי עמך הסליחה", שהיא "כי עמך מקור חיים" (תהילים לו, י): מקור שלמעלה מחכמה, שאין פגם מגיע אליו.

23 ועד"ז יובן כאן ענין ביום השמיני ועיין בפ' צו¹⁴⁹ דל"ד סע"א [סוף עמוד א]. וזהו בחכמה יסד ארץ¹⁵⁰ שהוא בחי' מל' אבא יסד ברתא¹⁵¹ כו'

כך יובן כאן גם עניינו של "ביום השמיני". ועיינו בפרשת צו, דף לד ע"א, בסופו. זהו [פירוש] "בחכמה יסד ארץ", שהיא בחינת מלכות: "אבא יסד ברתא" וכו'.

את היום השמיני של המילואים יש להבין באותו אופן: חכמה נמשכת אל מלכות. מובא כאן הזוהר בפרשת צו (ג, לד ע"א). זהו "בחכמה יסד ארץ" (משלי ג, יט): ה"ארץ" היא מלכות, והזוהר אומר "אבא יסד ברתא" — חכמה מייסדת את מלכות.

ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך שמיני, ועד"ז נתבאר במ"א ע"פ ביום השמיני שלח¹⁵² את העם ויברכו את המלך¹⁵³

ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "שמיני". באותו אופן נתבאר במקום אחר על הפסוק "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך",

מובא גם הפרדס, בערך "שמיני". יש לכך מקבילה במאמר על הפסוק "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך" (מלכים א ח, סו), שנאמר בחנוכת בית המקדש שבנה שלמה.

כי להיות המשכת בחיי מלכותו ית' עלינו הוא ע"י עסק התורה דמחכמה עילאה נפקת וזהו בחיי ביום השמיני כו' שמזה נמשך ויברכו את המלך כו' ע"ש.

שכן המשכת בחינת מלכותו יתברך עלינו נעשית באמצעות העיסוק בתורה, ש"מחכמה עילאה נפקת"; וזהו בחינת "ביום השמיני" וכו', שממנה נמשכת הבחינה של "ויברכו את המלך" וכו'. עיינו שם.

שם מבואר שמלכותו של ה' נמשכת עלינו באמצעות לימוד התורה, מפני שהתורה "מחכמה עילאה נפקת". זהו עניינו של "היום השמיני", וממנו נמשכת הבחינה של "ויברכו את המלך" — המשכת מלכותו.

24 וגם י"ל [יש לומר] פ"י השמיני הוא מבחי' מלך השמיני הדר¹⁵⁴ ועיין בפ' נשא דקמ"ב סע"א [סוף עמוד א].

ועמ"ש במ"א סד"ה ועשית בגדי קדש ולכך ביום שהוקם המשכן כתיב ויהי נועם¹⁵⁵ כו'

אפשר לומר גם שפירוש "השמיני" הוא מן הבחינה של המלך השמיני, הדר. עיינו בפרשת נשא, דף קמ"ב ע"א, בסופו. ועיינו גם במה שנכתב במקום אחר, בסוף המאמר הפותח במילים "ועשית בגדי קדש". לכן, ביום הקמת המשכן נאמר: "ויהי נועם..." וגו';

לפי פירוש נוסף, "השמיני" מזכיר את הדר, המלך השמיני, שהאידרא רבא (זוהר ג, קמ"ב ע"א) מכנה אותו "חסד עילאה". הכוונה היא לסוף המאמר "ועשית בגדי קדש" שבתורה אור; ביום הקמת המשכן בירך משה את העם במילים "ויהי נועם..." (תהילים צ, יז).

ותכלית וסוף הברכה הוא להיות גילוי מלכותו ית' כו' ע"ש ויום הקמת המשכן הוא שמיני למילואים:

ותכלית הברכה וסופה היא שתהיה התגלות מלכותו יתברך וכו'. עיינו שם. ויום הקמת המשכן הוא היום השמיני למילואים.

מטרת הברכה היא התגלות מלכותו של ה', ויום הקמת המשכן היה היום השמיני למילואים.

קטע 6 • 251-27

מילוי: המשכת העצמות לגילוי

25 ד ועי"ל [ועוד יש לומר] בפ"י מילואים שממלא וממשיך האור מבחי' סוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] והיינו

ג"כ ענין אור שבעת הימים שבחי' כתר הוא הממוצע המחבר וממשיך הארת המאציל א"ס ב"ה כנאצלים.

4. אפשר להוסיף ולבאר את משמעות המילואים: שהם ממלאים וממשיכים את האור מבחינת סובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין. זהו גם ענינו של אור שבעת הימים, שכן בחינת כתר היא הממוצע המחבר וממשיך את הארת המאציל, אין סוף ברוך הוא, אל הנאצלים.

בסעיף 4 מוצעת משמעות נוספת למילואים: המשכת האור הסובב כל עלמין אל האור הממלא את כל העולמות. גם זהו ענינו של "אור שבעת הימים", משום שכתר הוא הממוצע המקשר בין המאציל, אין סוף, לבין הספירות הנאצלות.

והנה נודע¹⁵⁶ כפי מ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא¹⁵⁷ אני ממש היינו מהו"ע [מהותו ועצמותו] וכתוב מלא כל הארץ כבודו¹⁵⁸ וכבודו היינו זיו יקריה זיו והארה לבד, והתירוץ הוא דאע"ג [דאף על גב] שמהותו ועצמותו ית' מלא השמים והארץ

והנה, ידוע בביאור הכתוב "את השמים ואת הארץ אני מלא", ש"אני" פירושו ממש הוא — הווייתו ועצמותו; ונאמר "מלא כל הארץ כבודו", ו"כבודו" הוא "זיו יקריה", זיו והארה בלבד. והיישוב הוא, שאף שהווייתו ועצמותו יתברך ממלאות את השמים ואת הארץ,

שני פסוקים נראים כסותרים זה את זה: "את השמים ואת הארץ אני מלא", כאשר "אני" פירושו עצמותו ממש, ו"מלא כל הארץ כבודו", כאשר "כבודו" הוא רק זיו, "זיו יקריה". תחילת היישוב היא שעצמותו אכן ממלאה את השמים ואת הארץ.

אך הוא קדוש ומובדל מהעולמות שאין משיגים אותו כלל ומה שנמשך ומתגלה בעולמות זהו רק בחי' זיו יקריה זיו והארה לבד ועמ"ש מזה בד"ה ויקח קרח¹⁵⁹ ובד"ה וזאת המצוה.¹⁶⁰

אף על פי כן, הוא קדוש ומובדל מן העולמות, שאינם משיגים אותו כלל; ומה שנמשך ומתגלה בעולמות הוא רק בחינת "זיו יקריה", זיו והארה בלבד. ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ויקח קרח" ובמאמר המתחיל "וזאת המצוה".

אף על פי כן, הוא קדוש ומובדל מן העולמות, שאינם יכולים להשיגו כלל; מה שמתגלה בהם הוא רק זיו. לעיון נוסף מופנים הקוראים למאמרים "ויקח קרח" ו"וזאת המצוה" בלקוטי תורה.

26 ואמנם ע"י תומ"צ [תורה ומצות] ובפרט מעשה המשכן ועבודת הקרבנות הוא להמשיך גילוי אור הסוכ"ע

ממש שהיא בחי' אני מלא להיות בגילוי ממש וכמ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] ומלאה הארץ דעה¹⁶¹ את ה' ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום,¹⁶²

אולם באמצעות התורה והמצוות, ובייחוד באמצעות עשיית המשכן ועבודת הקרבנות, נמשכת למטה התגלות ממש של אור סובב כל עלמין עצמו, שהוא הבחינה של "אני מלא", כדי שיהיה בגילוי ממש, ככתוב על העתיד לבוא: "ומלאה הארץ דעה את ה'". וראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "וידעת היום",

התורה והמצוות, ובמיוחד המשכן והקרבנות שבו, נועדו להמשיך את סובב עצמו — את ה"אני מלא" של עצמות ה' — אל תוך גילוי גלוי, כפי שיהיה לעתיד לבוא, כאשר "ומלאה הארץ דעה את ה'" (ישעיהו יא, ט). הקורא מופנה למאמר "וידעת היום".

וזהו ענין לשון שבעת ימי המילואים שהוא להמשיך מבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא¹⁶³ בבחי' מלא כל הארץ כבודו.¹⁶⁴

וזהו עניינה של הלשון "שבעת ימי המילואים": להמשיך מן הבחינה של "את השמים ואת הארץ אני מלא" אל הבחינה של "מלא כל הארץ כבודו".

זהו פשר השם "ימי המילואים", מלשון מילוי: להמשיך את "את השמים ואת הארץ אני מלא", העצמות, אל "מלא כל הארץ כבודו", ההארה הגלויה.

27 ועמ"ש במ"א ע"פ ואולם חי אני¹⁶⁵ וימלא כבוד¹⁶⁶ ה' כו'. ועיין ר"פ ויקרא ד"ב ע"ב בענין מלא לא כתיב¹⁶⁷ ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם וכו' וזכר לעיל ע"פ ויקרא

וראה מה שכתוב במקום אחר על הפסוק "ואולם חי אני, וימלא כבוד ה'" וכו'. וראה בתחילת פרשת ויקרא, דף ב' ע"ב, בענין "מלא" לא כתוב, ובמקדש מלך שם, וכפי שהוזכר לעיל על הפסוק "ויקרא".

הפניות נוספות בענין המילוי: מאמר על "ואולם חי אני, וימלא כבוד ה' את כל הארץ" (במדבר יד, כא); הזוהר בתחילת פרשת ויקרא (ג, ב ע"ב), שמפרש את "כבוד ה' מלא את המשכן" כ"מלא" — שלם למעלה ולמטה — עם הערת המקדש מלך; ומאמר קודם על "ויקרא אל משה".

אל משה ועיין בפי' נשא דקמ"א ע"ב בענין שם מלא¹⁶⁸ ודקלי"ט ע"ב. ועמ"ש סדי"ה לא תהיה משכלה¹⁶⁹ בענין את מספר ימ"ך אמלא¹⁷⁰ מילוי היומין כו'.

אל משה". וראה בפרשת נשא, דף קמ"א ע"ב, בענין "שם מלא", וכן בדף קל"ט ע"ב. וראה מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "לא תהיה משכלה", בענין "את מספר ימ"ך אמלא": מילוי הימים וכו'.

נזכרים גם: האדרא רבא (זוהר ג, קמ"א ע"ב) בענין "שם מלא" — שני השמות הוי' ואלקים יחד — וכן דף קל"ט ע"ב; והמאמר על "לא תהיה משכלה... את מספר ימ"ך אמלא" (שמות כג, כו), העוסק ב"מילוי הימים".

(וגם כאן י"ל [יש לומר] כיהוא ית' נקי המתנשא מימות עולם סוכ"ע ושבעת ימי המילואים^{171, 172} היינו להמשיך מבחי" המתנשא כו' בימות עולם מדות דאצילות, ועיין באדרא דף קל"ד ב' שיש ימי קדם וימי עולם¹⁷³ כו'.

גם כאן אפשר לומר שהוא ית' נקרא "המתנשא מימות עולם" — סובב כל עלמין; ושבעת ימי המילואים ענינם להמשיך מבחינת "המתנשא" וכו' אל "ימות עולם", מדות דאצילות. וראה באדרא, דף קל"ד ע"ב, שיש "ימי קדם" ו"ימי עולם" וכו'.

במאמר מוסגר: ה' נקרא "המתנשא מימות עולם", ביטוי מתפילת שבת בבוקר, שמשמעותו סובב כל עלמין; ימי המילואים ממשיכים מדרגה נעלית זו אל "ימות עולם", מדות דאצילות. האדרא (זוהר ג, קל"ד ע"ב) מבחינה בין "ימי קדם" ל"ימי עולם".

וזוהו ג"כ ענין כי שבעת ימים ימלא את ידכם¹⁷⁴ כי הכהן הוא בחי' חסד דרועא ימינא וימין מקרבת שהוא בחי' שושבינא דמטרוניתא, ונודע כי החינוך צ"ל ע"י המשכה מבחינה עליונה יותר

וזוהו גם ענין "כי שבעת ימים ימלא את ידכם": הכהן הוא בחינת חסד, "דרועא ימינא", ו"ימין מקרבת"; הוא בחינת "שושבינא דמטרוניתא". וידוע שהחינוך צריך להיות על ידי המשכה מבחינה נעלית יותר,

גם הפסוק "כי שבעת ימים ימלא את ידכם", שנאמר על הכהנים, מתבאר כך: הכהן מייצג את חסד, "הזרוע הימנית", ו"הימין מקרבת"; הוא "שושבינא דמטרוניתא", המקרב את ישראל לה'. חנוכת הכהן דורשת המשכה מדרגה נעלית יותר.

והיינו מבחי' ההוא שמן עילאה שהוא אור וחיות שבעת ימים שהם ז"ת [ז' תחתונות] כנ"ל ועיין ר"פ יתרו דס"ז ע"ב ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם שמבחי' הנ"ל נמשך הכח ועוז לבחי' כהן איש החסד שיוכל להעלות כו'.

כלומר, מבחינת "ההוא שמן עילאה", שהוא האור והחיות של שבעת הימים, שהם ז"ת, כנ"ל. וראה בתחילת פרשת יתרו, דף ס"ז ע"ב, וברמ"ז שם, שמבחינה זו נמשכים הכוח והעוז לבחינת הכהן, איש החסד, כדי שיוכל להעלות וכו'.

הדרגה הזאת היא השמן העליון, האור והחיות של שבעת הימים, שבע הספירות התחתונות. הוזהר בתחילת פרשת יתרו (ב, ס"ז ע"ב), העוסק בכהן של צד ימין המשרת לפני המלך העליון, והרמ"ז שם, מלמדים שמדרגה זו מעניקה לכהן, איש החסד, את הכוח להעלות.

ועמ"ש ע"פ ביום¹⁷⁵ השע"צ [השמיני עצרת] בענין פי' ה' צלך על יד ימינך¹⁷⁶ הוא האהבה שבנפש וה' צלך על יד ימינך הוא מה שנמשך ע"ז מלמעלה מבחי' וימינו תחבקני¹⁷⁷ ועמ"ש סדי"ה ואכלתם אכול¹⁷⁸ מענין ביום המשח אותו ועמ"ש בד"ה

וראה מה שכתוב על הפסוק "ביום השמיני עצרת", בענין פירוש "ה' צלך על יד ימינך": "יד ימינך" היא האהבה שבנפש, ו"ה' צלך על יד ימינך" הוא מה שנמשך עליה מלמעלה, מבחינת "וימינו תחבקני". וראה מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ואכלתם אכול", בענין "ביום המשח אותו". וראה מה שכתוב במאמר המתחיל

ההפניה היא למאמר על שמיני עצרת, העוסק ב"ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא, ה): "יד ימינך" היא האהבה הטבעית שבנפש, ו"ה' צלך" היא האהבה שמלמעלה השורה עליה — "וימינו תחבקני" (שיר השירים ב, ו). מובא גם סוף המאמר "ואכלתם אכול", בענין משיחתו של הכהן הגדול.

לכן אמור לבניי [לבני ישראל]¹⁷⁹ מענין אשר נשאתי את ידי¹⁸⁰ וכד"ה וידבר דעשה"ד [דעשרת הדברות]¹⁸¹ בענין פי' נדבת ידך¹⁸² וכד"ה צאינה וראינה¹⁸³ בענין שאו ידיכם קודש¹⁸⁴ ובביאור ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר¹⁸⁵.

"לכן אמור לבני ישראל", בענין "אשר נשאתי את ידי"; ובמאמר המתחיל "וידבר" על עשרת הדיברות, בענין פירוש "נדבת ידך"; ובמאמר המתחיל "צאינה וראינה", בענין "שאו ידיכם קודש"; ובביאור על "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר".

בהמשך מובאות הפניות נוספות, רובן בנושא הידיים: "אשר נשאתי את ידי", "נדבת ידך" (דברים טז, י), ו"שאו ידיכם קודש" (תהלים קלד, ב); וכן ביאור על "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" (שמות כד, י).

ועיין עוד מענין ימי המילואים בזהר פ' צו דף ל"ד ע"ב ובסוף ח"א [חלק א'] סי' כ"ה¹⁸⁶ עוד יש לומר לענין פ"י ימי המילואים ע"ד מ"ש בזהר ח"א [חלק א'] דס"ז ע"א¹⁸⁷ בפ"י לה' הארץ ומלואה.¹⁸⁸

וראה עוד בענין ימי המילואים בזהר פרשת צו, דף ל"ד ע"ב, ובסוף חלק א', סימן כ"ה. עוד אפשר לומר בענין פירוש "ימי המילואים", על דרך מה שכתוב בזהר חלק א', דף ס"ז ע"א, בפירוש "לה' הארץ ומלואה".

עוד על ימי המילואים: בזהר על פרשת צו (ג, ל"ד ע"ב), האומר שכפי שלכהן הגדול שלמעלה יש שבעה ימים עליונים שלמים, כך לכהן שלמטה יש שבעה ימי מילואים; וכן בסוף הכרך הראשון של הזהר. פירוש נוסף ל"מילואים" עולה מן הזהר (א, ס"ז ע"א), על "לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד, א).

ח"ב [חלק ב'] וארא ד' כ"ב ב' ד"נ ע"א דקצ"ה ע"ב. ח"ג [חלק ג'] דמ"ה ע"ב וע"ש ג"כ דמ"ב ב'.

חלק ב', וארא, דף 22b; דף 50a; דף 195b. חלק ג', דף 45b, וראו שם גם דף 42b.

רשימת המקורות מהזהר נמשכת בכרכים השני והשלישי שלו.

עו"ל [עוד יש לומר] בפ"י ימי המילואים ע"פ משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דמגלה דף ו' ע"א ופ"ג [ופרק ג'] דפסחים דמ"ב ע"ב ע"פ בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים כו' אמלאה החרבה^{189, 190, 191} לא נתמלאה צור¹⁹² אלא מחורבנה של ירושלים.¹⁹³

אפשר להסביר עוד את "ימי המילואים" על פי דברי רבותינו ז"ל בפרק הראשון של מגילה, דף 6a, ובפרק השלישי של פסחים, דף 42b, על הפסוק: "בן אדם, משום שצור אמרה על ירושלים" וכו', "אתמלא, והיא חרבה": צור התמלאה רק מחורבנה של ירושלים.

הסבר נוסף ל"מילואים" מתבסס על דברי חז"ל (מגילה 6a, פסחים 42b) על דבריה של צור נגד ירושלים: "אתמלא, והיא חרבה" (יחזקאל 26:2). כשזו מתמלאת, האחרת חרבה; וצור התמלאה רק מחורבנה של ירושלים.

קטע 7 • 28-32

צור מתמלאת מירושלים, למעלה ובנפש

28 ופ"י בע"ח [בעץ חיים] שער מיעוט הירח ספ"ב [סוף פרק ב'] שהמלכות דאצ"י נאצלה בסוד שרש רק בחי נקודה אחת וט"ס [וט"י ספירות] באין לה בסוד תוספת ממלכיות שבט"ס [שבטי ספירות] העליונות.

ומבואר בעץ חיים, שער מיעוט הירח, סוף פרק ב', שמלכות דאצילות נאצלה בשורשה בבחינת נקודה אחת כלכד; ותשע הספירות באות אליה כתוספת, ממדרגות המלכות שבתשע הספירות העליונות.

האריז"ל מסביר, בסוף פרק ב' בשער העוסק במיעוט הירח, שמלכות דאצילות נאצלה בשורשה כנקודה אחת כלכד, ותשע הספירות האחרות שלה באות אליה כתוספת, מן המלכות שבכל אחת מתשע הספירות שמעליה.

ובשעת חורבן בהמ"ק [בית המקדש] נתלבשו הט"ס [הטי ספירות] שבה¹⁹⁴ ה נ"ל [הנ"ל] בקליפות, וזהו ענין שנתמלאה צור כו'.

ובשעת חורבן בית המקדש התלבשו תשע הספירות שבה, הנזכרות לעיל, בקליפות; וזהו ענין "נתמלאה צור" וכו'.
 כשנחרב בית המקדש, התלבשו תשע הספירות האלה בקליפות, ומלכות נותרה נקודה בלבד. זהו "נתמלאה צור": הקליפה התמלאה מחורבן הקדושה, כפי שאומר האריז"ל עצמו שם.

29 ועדי"ז יש לפרש המדרש רבה באיכה ע"פ גדע בחרי אף כל קרן ישראל¹⁹⁵ כו' יעו"ש [יעו"ש שם].

ובאותו אופן אפשר לפרש את מדרש רבה על איכה, על הפסוק "גדע בחרי אף כל קרן ישראל" וכו'. עיינו שם.
 אותו כלל, שלפיו צד אחד מתמלא על חשבון הצד האחר, הוא המפתח להבנת מדרש רבה על איכה ב, ג: "גדע בחרי אף כל קרן ישראל", שאליו מופנה הקורא.

וזש"ש [וזהו שכתוב שם] ג"כ במדרש ע"פ וילכו בלא כח¹⁹⁶ לפני רודף א"ר [אמר רבי] אחא כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא¹⁹⁷ היינו מה שנתמלאה צור כו' והיה הרודף מלא.

וזהו גם מה שנכתב שם במדרש על הפסוק "וילכו בלא כח לפני רודף": "אמר רבי אחא: כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא"; כלומר, צור נתמלאה וכו', והרודף היה מלא.

המדרש על איכה א, ו (איכה רבה א, לג) אומר: כשם שישראל גלו רק לפני רודף "מלא", כך הם ייגאלו רק באמצעות גואל "מלא". מלאותו של הרודף היא התמלאותה של צור מחורבנה של ירושלים.

30 ובעבודה היינו מה שכל הע"ס [העשר ספירות] שבנפש השכל והמדות הוא מעמיק בהן רק בתאוות נפשו

הבהמית. שעיי"ז נעשית הנפש הבהמית והיצה"ר [והיצר הרע] בכח"י בנין ע"ס [עשר ספירות].

בעבודת ה', זהו מצב שבו האדם משקיע את כל עשר הספירות שבנפשו — את השכל ואת המידות — רק בתאוותיה של נפשו הבהמית. כך נעשות הנפש הבהמית והיצר הרע למבנה שלם של עשר ספירות.

בעבודת ה' של האדם מתרחש אותו דבר כשהוא מפנה את כל עשר כוחות נפשו, השכל והרגשות, אל רצונותיה של נפשו הבהמית. אז הנפש הבהמית והיצר הרע "מתמלאים" ונבנים למבנה שלם של עשר ספירות.

ובנפש האלקית נשאר רק נקודה אחת היא בחי' האמונה כי אפילו במצרים שהוא תכלית הקטנות נאמר ויאמן העם¹⁹⁸ כו'

ובנפש האלקית נותרת רק נקודה אחת, והיא בחינת האמונה. שהרי אפילו במצרים, שהייתה שיא הקטנות, נאמר: "ויאמן העם" וכו';

לעומת זאת, בנפש האלקית נותרת רק נקודה אחת, כמו מלכות בגלות: נקודת האמונה. אפילו במצרים, במצב הנמוך ביותר, נאמר: "ויאמן העם" (שמות ד, לא).

ואפי' [ואפילו] גנבא אפום מחתרתא¹⁹⁹ רחמנא קריא הרי שמאמין בהקב"ה ועכ"ז [ועם כל זה] עובר על רצונו ית' לפי שאמונה זו היא רק בחי' מקיף ועטרה.²⁰⁰

ואפילו "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא" — הגנב קורא לרחמן בפתח המחתרת. הרי שהוא מאמין בהקדוש ברוך הוא, ואף על פי כן עובר על רצונו יתברך, מפני שאמונה זו היא רק בבחינת אור מקיף ועטרה.

אפילו גנב הפורץ לבית קורא לה' שיעזור לו, כפי שמוכח באמרה המצוטטת בגרסת Ein Yaakov למסכת Berachos; הרי שהוא מאמין בה' ובכל זאת עובר על רצונו. הסיבה היא שאמונתו היא רק בבחינת אור "מקיף" ו"עטרה" שמעליו, ואינה נמשכת פנימה אל שכלו ולבו.

31 וצ"ל הדעת וההמשכה בפנימיות וזהו ענין התפשטות ט"ס [ט' ספירות] מהנקודה שיומשך הגילוי בשכל ומדות כו'. ועי"ז ממילא נחלש כח נה"ב [נפש הבהמית] ותאוותיה כי האור דוחה את החושך

נדרשות דעת והמשכה פנימית; זהו ענין ההתפשטות של תשע הספירות מן הנקודה, כך שהגילוי יימשך אל השכל והמדות וכו'. על ידי כך נחלשים מאליהם כוחה של הנפש הבהמית ותאוותיה, שכן האור דוחה את החושך.

התיקון הוא דעת — הכרה שממשיכה את האמונה פנימה, כך שתשע הספירות מתפשטות מן הנקודה אל השכל ואל הלב. אז הנפש הבהמית נחלשת מאליה, כשם שהחושך מפנה את מקומו לאור.

וזהו ג"כ ענין אמלאה החרבה להפך כי ירושלים הוא יראה שלם²⁰¹ ע"ד יראו את²⁰² ה' קדושיו וכשנבנה בחי' זו בשלימות עי"ז יבטלו מדות נה"ב [נפש הבהמית] כהמס דונג²⁰³ כו'

וזהו גם ענין "אמלאה החרבה" — אך בכיוון ההפוך: ירושלים היא יראה שלם, יראה שלמה, על דרך "יראו את ה' קדושיו". וכאשר בחינה זו נבנית בשלמות, מתבטלות על ידי כך מדות הנפש הבהמית, "כהמס דונג" וכו'.

זהו "אמלאה החרבה" בכיוון ההפוך. ירושלים, הנקראת יראה שלם — יראה שלמה, כמו "יראו את ה' קדושיו" (תהלים לד, י) — נבנית, ורגשות הנפש הבהמית נמסים "כהמס דונג" לפני האש (תהלים סח, ג).

וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ עלי עשור²⁰⁴ שכנור דלע"ל [דלעתיד לבוא] יהי' [יהיה] של עשרה נימין כי נר הוי' נשמת אדם²⁰⁵ נק' כנור נר כ"ו²⁰⁶ פי' כ"ו הוא מספר שם הוי' שמתגלה בהנשמה הנקרא נר.

וזהו שאמרו חז"ל על הפסוק "עלי עשור", שהכינור שלעתיד לבוא יהיה בעל עשרה נימים. שהרי "נר ה' נשמת אדם"; הנשמה נקראת כינור — נר כ"ו. כלומר, כ"ו הוא הגימטריה של שם הוי', שמתגלה בנשמה הנקראת נר.

כך אמרו חז"ל (ערכין יג ע"ב): בכינור שבמקדש היו שבעה נימים, בכינור של ימות המשיח יהיו שמונה, ולעתיד לבוא יהיו עשרה — "עלי עשור". הנשמה היא "נר ה'" (משלי כ, כז), והמילה "כינור" נדרשת כ"נר" ועוד כ"ו, הגימטריה של שם הוי' המתגלה בנשמה.

ע"ד כל הנקרא בשמי²⁰⁷ כו' ואתם הדבקים בהוי²⁰⁸ כו' ושיהי' [ושיהיה] הכנור של עשרה נימין שיהיו ע"ס [עשר ספירות] מאירים בגילוי בקביעות בנשמת אדם להיות ומלאה הארץ דעה²⁰⁹ כו'

הדבר הוא על דרך "כל הנקרא בשמי" וכו' ו"ואתם הדבקים בהוי" וכו'. והכנור יהיה בעל עשרה נימים — כלומר, עשר הספירות יאירו בנשמת האדם בגילוי ובקביעות, כך ש"מלאה הארץ דעה" וכו'.

זהו בדומה ל"כל הנקרא בשמי" (ישעיהו מג, ז) ול"ואתם הדבקים בהוי" (דברים ד, ד): שם ה' נמצא בנשמה. הכנור בעל עשרת הנימים מבטא את הארתן הגלויה והקבועה של כל עשר הספירות בנשמה, כאשר "מלאה הארץ דעה".

וכתיב ומל ה' את לבבך²¹⁰ כו' וכמ"כ [וכמו כן] למעלה בבחי' כנסיי [כנסת ישראל] יהיה בה ע"ס [עשר ספירות] בקביעות בחינת אהל כל יצען²¹¹ וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בזכריה ע"פ ביום ההוא יהיה כו' ע"ש.

ונאמר "ומל ה' את לבבך" וכו'. כך גם למעלה, בבחינת כנסת ישראל, יהיו בה עשר הספירות בקביעות, בבחינת "אהל כל יצען", כפי שנכתב בלקוטי תורה של האריז"ל על זכריה, על הפסוק "ביום ההוא יהיה" וכו'; עיינו שם.

נאמר גם "ומל ה' את לבבך" (דברים ל, ו), כלומר, יסיר את מה שמכסה על הלב. כך גם למעלה, כנסת ישראל, מלכות, תכיל בקביעות את עשר הספירות — "אהל כל יצען" (ישעיהו לג, כ) — כפי שמבואר בלקוטי תורה של האריז"ל על זכריה.

32 וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] כך אין נגאלין²¹² אלא בגואל מלא²¹³ כו'. ועד"ז יובן ענין ימי המילואים להיות וימלא כבוד^{214, 215} ה'.

זהו שאמרו חז"ל: "כך אין נגאלין אלא בגואל מלא" וכו'. ובאותו אופן יובן ענין ימי המילואים: שיהיה "וימלא כבוד ה'".

מכאן מסקנת חז"ל (איכה רבה א, לג): ישראל ייגאלו רק באמצעות גואל "מלא". גם את ימי המילואים יש להבין באותו אופן, כענין של "מילוי", כדי ש"ימלא כבוד ה' את כל הארץ" (במדבר יד, כא).

להמשיך הברכה וההמשכה בבחי' מלכות. אשר לא תחסר כל בה²¹⁶ כו' וזהו ענין מרוב כל.²¹⁷

[כלומר, להמשיך את הברכה והשפע בבחינת מלכות, "אשר לא תחסר כל בה" וכו'. וזהו ענין "מרוב כל".

המטרה היא להמשיך את הברכה למלכות, כדי שלא יחסר בה דבר, בדומה לארץ שבה "לא תחסר כל בה" (דברים ח, ט), המתברכת "מרוב כל" (דברים כח, מז).

קטע 8 • 331-36

ריפוי הפרץ

33 והיא נקי כלה שמקבלת מבחי כל כו' וזהו ע"ד והיה אור הלבנה כאור החמה.

והיא נקראת כלה, משום שהיא מקבלת מבחינת "כל" וכו'. וזה על דרך "והיה אור הלבנה כאור החמה".

מלכות נקראת כלה, משום שהיא מקבלת מן הבחינה הנקראת "כל". וזהו פירוש הפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה".

כי מיעוט הירח היינו ג"כ הסתלקות הט"ס [הט' ספירות] מהמלכות²¹⁸ כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם ולע"ל

[ולעתיד לבוא] שתהיה בבחי' אהל כל יצען²¹⁹ זהו כאור החמה.

כי מיעוט הירח הוא גם הסתלקות תשע הספירות ממלכות, כפי שנכתב בעץ חיים שם; ולעתיד לבוא, כשתהיה בבחינת "אהל כל יצען", זהו "כאור החמה",

מיעוט הירח הוא הסתלקות תשע הספירות של מלכות, כפי שמבואר בעץ חיים. לעתיד לבוא היא תהיה "אהל כל יצען" — אהל שלא יזוז ממקומו (ישעיהו לג, כ), ותכיל אותן בקביעות; זהו "כאור החמה".

שיש בו האור תמיד בקביעות בלי שינויים כו' ומעין זה היה ענין ימי המילואים כו'

שיש בו אור תמיד, בקביעות וללא שינויים וכו'. ומעין זה היה ענין ימי המילואים וכו'.

אור השמש קבוע, ואינו מתמעט או מתגבר, וכך יהיה גם אור הלבנה. בימי המילואים היה מעין מצב זה.

ועיין זח"ב [זהר חלק ב'] פקודי דף רל"ה ע"א וזהו סיום הפסוק ביום חבוש²²⁰ ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא.

ועיינו בזה, חלק ב, פקודי, דף רלה ע"א. וזהו סיום הפסוק: "ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא".

לאחר ההפניה לזוהר, חלק ב, פקודי, דף רלה ע"א, עובר אדמו"ר הזקן לסיום הפסוק בישעיהו: "ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא".

פ"י שבר עמו הוא ענין אמלאה החרבה כנ"ל וזהו נמשך ע"י מ"ש כי שתים רעות²²¹ עשו עמי²²² אותי

עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארת נשברים²²³ (בירמיה' ס"י ב' י"ג) ועיין מזה ברבות

הפירוש הוא ש"שבר עמו" הוא ענין "אמלאה החרבה", כפי שנתבאר לעיל; והדבר נמשך ממה שנאמר: "כי שתים רעות עשו עמי: אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות, בארות נשברים" (בירמיהו, פרק ב, [פסוק יג]). ועיינו בענין זה במדרש רבה,

"שבר עמו" הוא מצב שבו צור מתמלאת מחורבנה של ירושלים, והוא נובע ממה שמתאר ירמיהו: "אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות, בארות נשברים" (ירמיהו ב, יג).

כי תשא ס"פ מ"ב²²⁴ ובשיר השירים] רבה בפסוק אל תראוני שאני שחרחורת²²⁵ שעשו רעה אחת שקשה כשתים כו'.

כי תשא, בסוף פרק מב, ובשיר השירים רבה על הפסוק "אל תראוני שאני שחרחורת": שהם עשו רעה אחת שקשה כשתי רעות וכו'.

המדרש (שמות רבה מב, ח) קושר את "שתים רעות" לשני הדיברות הראשונים, "אנכי וי"ל יהיה לך", שהופרו בחטא העגל; ושיר השירים רבה (א, ו) מסביר שהם עשו רעה אחת שקשה כשתי רעות.

והנה פי' בורות נשברים²²⁶ היינו ההפך מבחי' באר מים חיים המבואר במ"א ע"פ עלי באר^{227, 228} כו' והנה פירוש "בארות נשברים" הוא ההפך מבחינת "באר מים חיים", המבואר במקום אחר על הפסוק "עלי באר" וכו';

"בארות נשברים" הם ההפך מ"באר מים חיים" (שיר השירים ד, טו), המבואר במאמר אחר על הפסוק "עלי באר" (במדבר כא, יז).

כ"א ההתקשרות בתאוות גשמיות ע"כ נק' בורות נשברים שהתאוות משבה"כ [משבירת הכלים] ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] פי' ואתחנן דרס"ו²²⁹ א' ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם שהאריך ועיין במא"א [במאורי אור] אות ב' סעיף י"א²³⁰

אלא ההתקשרות בתאוות גשמיות. לכן הן נקראות "בארות נשברים", שכן התאוות באות משבירת הכלים. ועיין בזהר, חלק ג, פרשת ואתחנן, דף רסו ע"א, וברמ"ז שם, שהאריך; וכן במאורי אור, אות ב, סעיף יא.

הכוונה היא להתקשרות בתאוות גשמיות. הן נקראות "נשברים" משום שמקור התאוות בשבירת הכלים של תוהו. לאחר מכן מובאות הפניות לזוהר על ואתחנן (ג, רסו ע"א), לרמ"ז שם ולמאורי אור, מילון קבלי.

ומזה נמשך כי שתים רעות עשו היינו שגרמו במעשיהם הרעים בחי' שנתמלאה צור מחורבנה של ירושלים וה"ז [והרי זה] רעה אחת שקשה כשתים. וזהו ענין שבר עמי הנמשך ממה שחצבו להם בורות נשברים.

מכאן נובע "כי שתי רעות עשו": כלומר, במעשיהם הרעים הם גרמו למצב שבו צור התמלאה מחורבנה של ירושלים; וזוהי "רעה אחת שקשה כשתיים". וזהו ענין "שבר עמי", הנובע מכך שחצבו להם בורות נשברים.

ה"שתי רעות" פירושן שבמעשיהם גרמו לכך שצור התמלאה מחורבנה של ירושלים — רעה אחת שקשה כשתיים. זהו "שבר עמי", הנובע מכך שחצבו בורות נשברים.

34 והנה לעייל [לעתיד לבוא] **נאמר ביום חבוש²³¹ ה' את שבר עמו. ומבחי שבר ושכירה יתהפך לבחי שבר ותקוה.**

והנה, על זמן הגאולה נאמר: "ביום חבוש ה' את שבר עמו". ומבחינת שבר — שכירה וריסוק — הוא יתהפך לבחינת שבר ותקוה.

לעתיד לבוא ה' יחבוש את השבר, כלומר את הפרצה, והשבר עצמו יהפוך לשבר, תקווה: אותן אותיות, אך קריאת השייך תהיה בשייך.

וכמ"ש ברבות מקץ ר"פ צ"ט²³² ע"פ כי יש שבר במצרים^{233, 234} והיינו כמשארז"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] סוכה נ"ב א' ע"פ ואת הצפוני ארחיק מעליכם²³⁵ זה יצה"ר²³⁶ [יצר הרע] כו' שהוא הוא הגורם שבר עמו לחצוב להם כו'.

וכך נאמר במדרש רבה, מקץ, בתחילת פרק צ"ט, על הפסוק "כי יש שבר במצרים". כלומר, כפי שאמרו חז"ל בסוכה נ"ב ע"א על הפסוק "ואת הצפוני ארחיק מעליכם": "זה יצר הרע" וכו'; שכן הוא הגורם לשבר עמו, "לחצוב להם" וכו'.

כך דורש מדרש רבה (בראשית רבה צ"א:א'; בהערת קה"ת תוקן מספר הפרק לצ"א) את "כי יש שבר במצרים" (בראשית מ"ב:א'), על פי "אשר שברו לה". הגורם לפרצה הוא יצר הרע, שחז"ל (סוכה נ"ב ע"א) מזהים עם "הצפוני ארחיק מעליכם" (יואל ב':כ'); הוא המביא את האדם לחצוב לו בורות.

35 ואזי ומחץ מכתו ירפא.²³⁷ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] **ברכות בראשית פרשה יו"ד דקאי על בנות שוח²³⁸ כו' ע"ש ובמשנה רפ"ה דשביעית.**

ואזי "הוא ירפא את מכתו". חז"ל אמרו במדרש בראשית רבה, פרשה י', שהדברים נאמרו על בנות שוח וכו'. עיינו שם, וכן במשנה, בתחילת פרק ה' בשביעית.

אזי "הוא ירפא את מכתו". במדרש בראשית רבה (י', ד) נאמר שבנות שוח, מין תאנה שפירותיו מבשילים רק לאחר שלוש שנים (ראו משנה שביעית ה, א), הבשילו פירות ביום בריאת העולם עצמו, ולעתיד לבוא ה' ירפא את "מכת העולם" הזאת.

והענין כמ"ש הר"ש [הרבי שמעון] רפ"ק [ריש פרק קמא] דדמאי דאמרינן גבי עץ שאכל אדה"ר [אדם הראשון] דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שוחה לעולם כו' ע"ש ופי' שוחה יש לפרשו לשון חפירה ובור העניין הוא כפי שכתב הר"ש בתחילת הפרק הראשון של מסכת דמאי: אומרים על העץ שממנו אכל אדם הראשון, שהוא נקרא "בנות שוח" משום שהמיטו שוחה על העולם וכו'. עיינו שם. אפשר לפרש "שוחה" במשמעות של חפירה ובור,

הר"ש, רבי שמשון משאנץ, מסביר בפירושו למשנה דמאי שהעץ שממנו אכל אדם נקרא "בנות שוח" משום שהמיט שוחה על העולם. המילה "שוחה" יכולה לציין בור שנחפר באדמה.

כמו שוחה עמוקה פי זרות²³⁹ (במשלי כ"ב י"ד) והוא ענין לחצוב להם בארות נשברים הנ"ל גם יש לפרשו לשון הכנעה ושפלות

כמו בפסוק "פי זרות הוא שוחה עמוקה" (משלי כב, יד); והדבר קשור ל"לחצוב להם בארות נשברים" שהוזכר לעיל. אפשר לפרש זאת גם במשמעות של הכנעה ושפלות,

במובן הזה, הדבר דומה לפסוק "פי זרות הוא שוחה עמוקה" (משלי כב, יד), המזכיר את "בארות נשברים" שאנשים חוצבים לעצמם. אפשר לפרש זאת גם כמצב של כפיפות והכנעה.

כמו וישח אדם וישפל איש²⁴⁰ דהיינו שנתמעטה קומתו של אדה"ר [אדם הראשון] והוא ג"כ ע"ד הנ"ל בענין אמלאה החרבה.

כמו בפסוק "וישח אדם וישפל איש": כלומר, קומתו של אדם הראשון התמעטה. וגם עניין זה הוא על דרך מה שנאמר לעיל בענין "אמלאה החרבה".

במובן הזה, הדבר דומה לפסוק "וישח אדם וישפל איש" (ישעיהו ב, ט): קומתו של אדם הראשון התמעטה בעקבות החטא. גם עניין זה מתנהל על פי הדפוס של "אמלאה החרבה": מה שהקדושה איבדה, הצד האחר קיבל.

36 וז"ש [וזהו שכתוב] כי שחה לעפר נפשנו²⁴¹ כו' ועש"ז [ועל שם זה] נקרא עה"ד [עץ הדעת] בנות שוח כו' ומשם שורש נה"ב [נפש הבהמית] הגורם שפלות לנה"א [לנפש האלקית] כו' להמשך אחר תאוות נה"ב [נפש הבהמית] וכנ"ל.

וזהו שנאמר: "כי שחה לעפר נפשנו" וכו'. משום כך נקרא עץ הדעת "בנות שוח" וכו'; ומשם שורש הנפש הבהמית, הגורמת שפלות לנפש האלקית וכו', [כך שהיא] נמשכת אחר תאוות הנפש הבהמית, כפי שהוזכר לעיל.

כך נאמר: "כי שחה לעפר נפשנו" (תהלים מד, כו). משום כך נקרא עץ הדעת "בנות שוח", והוא שורש הנפש הבהמית, שמשפילה את הנפש האלקית ומושכת אותה אחר תאוותיה.

ולעתיד יתוקן עץ הדעת ויתחבר עם עץ החיים. ואז בנות שוח יהיו עושין פירות לשעתן שיהיה הגילוי למטה

לעתיד לבוא יתוקן עץ הדעת ויתחבר לעץ החיים. אז בנות שוח יעשו פירות לשעתן: תהיה התגלות למטה

לעתיד לבוא יתוקן עץ הדעת ויתחבר לעץ החיים, ובנות שוח ישובו להניב פירות מיד, כמו ביום הבריאה: ההתגלות למטה תהיה כמו למעלה.

כמו למעלה וכמ"ש בועליך עושיך אלקי²⁴² כל הארץ יקרא שבכל הארץ הלזו הגשמיות יהיה גילוי אלקות וכתוב יעננו ביום קראנו.²⁴³

כמו למעלה, כפי שנאמר: "כי בעליך עושיך... אלקי כל הארץ יקרא", כלומר, בכל הארץ הגשמית הזאת תהיה התגלות אלקות. ונאמר: "יעננו ביום קראנו".

כפי שנאמר בישעיהו: "כי בעליך עושיך... אלקי כל הארץ יקרא" (ישעיהו נד, ה): אלקות תתגלה בארץ הגשמית הזאת. וכן נאמר: "יעננו ביום קראנו" (תהלים כ, י) — המענה יבוא מיד.

וזהו עושין פירות לשעתן ועמ"ש ע"פ והיה בן הבכור לשניאה.²⁴⁴ ואזי והיה אור הלבנה כאור החמה²⁴⁵ כו'.

וזהו "עושין פירות לשעתן". ועיינו במה שנכתב על הפסוק "והיה בן הבכור לשניאה". ואז "והיה אור הלבנה כאור החמה" וכו'.

המידות הזאת היא משמעות הביטוי "עושין פירות לשעתן". הקורא מופנה למאמר על הפסוק "והיה בן הבכור לשניאה" (דברים כא, טו). אז, סוף סוף, "אור הלבנה יהיה כאור החמה".

בעבודה

בצעירות, כשהדם רותח, המאמץ "לסור מרע" ולקדש את עצמו בדברים המותרים ממשיך אור נעלה מן ההבנה של גיל הזקנה, והוא נשאר עם האדם כל ימי חייו. אסור לאדם להניח שכל עשר כוחות הנפש יתמלאו בנפש הבהמית, בעוד האמונה נשארת רק בבחינת נקודה מעליו; באמצעות דעת, כלומר ידיעה הממשיכה את האמונה אל המוח והלב, נחלשת הנפש הבהמית מאליה, כחושך בפני האור.

שאלות לשיחה

1. מדוע עומד המאמר על ההבדל בין שמש לחמה, ומה מייצגת כל אחת מהן?
2. כיצד יכולים ה"נערים" לעמוד מעל ה"זקנים", הן בעליית העולמות לעתיד לבוא והן בעבודתו של אדם צעיר?
3. מה מלמדת שאלת הזוהר על "שבעת ימים" בנוגע למי או למה ש"ממלא" את הכוהנים במילואים?
4. כיצד מתבטאים שני סוגי ה"מילוי" — המילואים וצור המתמלאת מחורבנה של ירושלים — בנפש האדם?
5. מדוע מסיים המאמר בבנות שוח שיתנו פירות מיד?

הערות

פסקה 1

1 לשמש שם אהל

המילים כאן מצטטות את Psalms 19:5. הקטע מופיע למטה.

Psalms 19:5 תהילים י"ט:ה'

בְּכָל־הָאָרֶץ יֵצֵא קֶנֶם וּבְקֶצֶה תָּבֵל מְלִיָּהֶם לְשֶׁמֶשׁ שָׁם־אֵהָל בָּהֶם:

Their line is gone out through all the earth, and their words to the end of the world. In them hath He set a tent for the sun

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, ה.

2 לשמש שם אהל בהם והוא כחתן

"לשמש שם אוהל בהם, והוא כחתן יוצא מחופתו". הפסוק מכנה את השמש חתן, ונראה שהדבר סותר את האמירה הקודמת שהשמש היא "הנער", הנמוך מן החתן.

Psalms 19:5-6 תהילים י"ט:ה'-ו'

בְּכָל־הָאָרֶץ יֵצֵא קֶנֶם וּבְקֶצֶה תָּבֵל מְלִיָּהֶם לְשֶׁמֶשׁ שָׁם־אֵהָל בָּהֶם: וְהוּא כַחֲתָן יֵצֵא מִחֻפְתּוֹ יָשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוֹץ אֶרֶץ:

Their line is gone out through all the earth, and their words to the end of the world. In them hath He set a tent for the sun, Which is as a bridegroom coming out of his chamber, and rejoiceth as a strong man to run his course

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 והוא כחתן

הזוהר בפרשת בהעלותך פותח בדרשת רבי יהודה על "והוא כחתן יוצא מחופתו". אדמו"ר הזקן מצטט זאת, יחד עם הערת הרמ"ז שם, ביחס לשמש כ"חתן".

Zohar, Beha'alotcha 1:1-2:5 ספר זוהר, בהעלותך א'-ב:ה'

AND THE L-RD SPOKE UNTO MOSES, SAYING: SPEAK UNTO AARON, AND SAY UNTO HIM: WHEN THOU LIGHTEST THE LAMPS.... R. Judah discoursed here on the verse: "Which is as a bridegroom coming out of his chamber", etc. (Ps. 19, 6). 'Happy is the portion of Israel', he said, 'in whom the Holy One, blessed be He, delights and to whom He gave the Torah of truth, the Tree of Life, whoever takes hold of which achieves life in this world and in the world to ... come. Now the Tree of

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

4 אור הוא בחכמה

ההערה מפנה למקורות שנאספו שם על העיקרון ש"אור" מציין חכמה.

הערת קה"ת

ראה הגסמן במאמרי אדה"צ פרשיות לעי' תשסו.

5 אז יבקע כשחר אורך

"אז יבקע כשחר אורך". האור של ז"א הבא מחכמה הוא האור ש"בוקע" —

בחינת החתן.

Isaiah 58:8 ישעיהו נ"ח:ח'

אֲזַי יִבְקַע כְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְאַרְכָּתְךָ מִהֵרָה תִצְמַח וְהַלֵּךְ לִפְנֵיךָ צִדְקָה כְּבוֹד ה' יִאֲסָפֶךָ:

Then shall thy light break forth as the morning, And thy healing shall spring forth speedily; And thy righteousness shall go before thee, The glory of the L-RD shall be thy rearward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נח, ה.

6 דז"א . . מקנן ביצירה

התניא מסביר שהמלאכים נקראים חיות ובהמות משום שאהבתם ויראתם טבעיות להם, כלא בחירה חופשית; נשמות הצדיקים שוכנות בבריאה ואילו המלאכים ביצירה, שבה מאירות רק מדות אור אין סוף. הוא מביא את המאמר ש"שית ספירן מקנן ביצירה", שהוא מקור הביטוי המובא כאן.

Tanya, Likkutei Amarim 39 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ט

הערת קה"ת

ראה תניא פל"ט. מאמרי אדה"צ הקצרים ע' תקנב.

7 אזי נקראו זו"נ אנפי זוטרי בגמרא

הגמרא מסבירה ש"כרוב" פירושו "כמו ילד" (כרביא), ומיישבת סתירה בין פסוקים באמצעות ההבחנה בין "פנים גדולות" ל"פנים קטנות" (אפי זוטרי). אדמו"ר הזקן מחיל את "פנים קטנות" על ז"א ונוקבא בתור הכרובים.

Chagigah 13b חגיגה י"ג ב

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב.

8 וענין בחי נער

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ז דף תתתח, ב מציין לכמה מקומות.

9 וטובל בשמן רגלו

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 33:24. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 33:24 דברים ל"ג:כ"ד

וּלְאַשֶׁר אָמַר כְּרוּךְ מִבְּנִים אֲשֶׁר יְהִי רָצוֹי אֶחָיו וְטָבֵל בַּשֶּׁמֶן רִגְלוֹ:

And of Asher he said: Blessed be Asher above sons; Let him be the favoured of his brethren, And let him dip his foot in oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כד.

10 תקוע אלפא לשמן

המילים כאן מצטטות את Menachot 85b:11-12. הקטע מופיע למטה.

Menachot 85b:11-12 מנחות פ"ה ב:י"א-י"ב

מתני' תקוע אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן כל הארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין אין מביאין לא מבית הובלים ולא מבית השלחים ולא מן מה שנזרע ביניהם ואם הביא כשר

ב"ב עה, א.

15 חנוך לנער ע"פ דרכו

המילים כאן מצטטות את Proverbs 22:6. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 22:6 משלי כ"ב:ו

חנוך לנער על-פי דרכו גם פייזקין לא יסור ממנו:

Train up a child in the way he should go, And even when he is old, he will not depart from it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כב, ו.

16 בדיה בכיה בכסלו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א כט, ד.

17 גילוי הש"ע נהורין

הערת קה"ת מפנה לב Zahar I, 4b למילים האלה.

Zohar I, 4b זח"א ד, ב

הערת קה"ת

זח"א ד, ב. לקו"ת נצבים מט, ד.

18 יאר ה' פניו אליך

המילים כאן מצטטות את Numbers 6:25. הקטע מופיע למטה.

Numbers 6:25 במדבר ו:כ"ה

יאר Havayah פניו אליך ויחנך:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

19 וארוכתך מהרה

"או יבקע כשחר אורך". האור של ז"א הבא מחכמה הוא האור ש"בוקע" – בחינת החתן.

Isaiah 58:8 ישעיהו נ"ח:ח

או יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקה כבוד ה' יאסף:

Then shall thy light break forth as the morning, And thy healing shall spring forth speedily; And thy righteousness shall go before thee, The glory of the L-RD shall be thy rearward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, ח.

20 בביאור ע"פ וקבל היהודים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א צו, ג.

21 ולקמן ע"פ והניף את העומר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אין מביאין אנפקטן ואם הביא כשר אין מביאין מן הגרגרין שנשרו במים ולא מן הכבשים ולא מן השלוקים ואם הביא פסול:

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

ראה מנחות פה, ב.

11 ואשה חכמה התקועית

המילים כאן מצטטות את II Samuel 14:2. הקטע מופיע למטה.

II Samuel 14:2 שמואל ב י"ד:ב

וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבליינא ולבשיינא בגדייכל ואלתסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת עלימת:

And Joab sent to Tekoa, and fetched thence a wise woman, and said unto her: 'I pray thee, feign thyself to be a mourner, and put on mourning apparel, I pray thee, and anoint not thyself with oil, but be as a woman that had a long time mourned for the dead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל ב יד, ב-ד.

12 כרוב אחד מקצה מזה

המילים כאן מצטטות את Exodus 25:19. הקטע מופיע למטה.

Exodus 25:19 שמות כ"ה:י"ט

ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרובים על-שני קצותיו:

And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, יט.

13 ויהושע בן נון נער

המילים כאן מצטטות את Exodus 33:11. הקטע מופיע למטה.

Exodus 33:11 שמות ל"ג:יא

ודבר ה' אל-משה פנים אל-פנים כאשר ידבר איש אל-רעהו ושב אל-המחנה ומשחתו יהושע בן-נון נער לא ימיש מתוך האהל:

And the L-RD spoke unto Moses face to face, as a man speaketh unto his friend. And he would return into the camp; but his minister Joshua, the son of Nun, a young man, departed not out of the Tent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, יא.

14 פני יהושע כפני לבנה

המילים כאן מצטטות את Bava Batra 75a:16. הקטע מופיע למטה.

Bava Batra 75a:16 בבא בתרא ע"ה א:ט"ז

כיוצא בדבר אתה אומר: "ונתתה מהודך עליו" – ולא כל הודך; וגנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה; אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה קלימה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

לקו"ת אמור לו, ב.

22 ע"פ טוב לחסות

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שמע"צ צ, ד.

23 אם הבנים שמחה

| המילים כאן מצטטות את Psalms 113:9. הקטע מופיע למטה.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מוֹשִׁיבִי עֲקָרָת הַבֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

24 וישם לך שלום

| המילים כאן מצטטות את Numbers 6:26. הקטע מופיע למטה.

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

יֵשָׁא Havayah פָּנָיו אֵלָיךְ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כו.

25 בד"ה לסוסת

המאמר על "לסוסתי ברכבי פרעה" (שיר השירים א, ט) עוסק בהמשכות של אור אין סוף "מראה כל דגין", המחזקות את עליית ה"סוס" — אתערותא דלתתא — וכישראל, שהם האהובה המזינה וגם ניוונה. מאמר זה מפרט אליו בפסקה 12, ביחס ללבנה, המקבלת מן החמה, בתור "כלה".

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יא, ד ואילך.

26 כנגן המנגן

| המילים כאן מצטטות את II Kings 3:15. הקטע מופיע למטה.

II Kings 3:15 מלכים ב ג:ט"ו

וְעַתָּה קְחוּ־לִי מִנְּגֵן וְהָיָה כִּנְגֵן הַמִּנְּגֵן וְהָיָה עָלָיו יָדִי־ה'

But now bring me a minstrel.' And it came to pass, when the minstrel played, that the hand of the L-RD came upon him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-ב ג, טו.

27 ועיין בפי ויחי דרי"ו ב'

| הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת וישב כרך ה תתקד, ב.

28 יבל הוא היה אבי יושב אהל

| המילים כאן מצטטות את Genesis 4:20. הקטע מופיע למטה.

Genesis 4:20 בראשית ד':כ'

וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת־יִבְל הוּא הָיָה אֲבִי יוֹשֵׁב אֹהֶל וּמִקְנָה:

And Adah bore Jabal; he was the father of such as dwell in tents and have cattle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, כ.

29 בפי שמות בד"ה קול דודי

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א נא, א.

30 ע"פ לריח שמניך

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש ב, ד.

31 ובמ"א נתבאר

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה להלן בהוספות להערות וציונים.

32 בפי מטות ע"פ ואשה כי תדור

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת מטות פג, ד.

33 חסד נעורייך

| המילים כאן מצטטות את Jeremiah 2:2. הקטע מופיע למטה.

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב':ב'

הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנִי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבֶּתָּ כְּלוּלָתִיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"ב ב, ב.

34 ע"פ זכור את אשר עשה לך עמלק

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א פד, ד.

35 תרין ריעין דלא מתפרשין

| הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

ע"י ר"פ ראה [יח, ב] וש"נ מוז"ג (ד, א). [כ]. אוה"ת נצבים ע' ארכב.

36 מתפרשין ושירה

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה להלן בהוספות להערות וציונים.

37 ושירה היא על היין

המילים כאן מצטטות את Berakhot 35a:3. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 35a:3 ברכות ל"ה א:ג

והאי "קדש הלולים" להכי הוא דאָתא? האי מיבעי ליה חד דאָמר רחמנא אחליה וחדר אחליה. ואידך דבר השעון שירה, טעון חלול, ושאינו טעון שירה, אין טעון חלול. וכדרכי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין שאין אומרים שירה אלא על היין? — שנאמר: "ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים", אם אנשים משמח, אלקים במה משמח? מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין!

Surely it is required [to teach as follows:] First, that the All-merciful declares [the owner] must redeem it and then eat it ; and second, only those things which require "a song of praise" require redemption, but if they do not require "a song of praise," redemption is unnecessary ! This is according to the statement of R. Samuel b. Nahmani in the name of R. Jonathan who said : [not translated] Whence is it that we ... say "a song of praise" only over wine ? As it is

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לה, א.

38 נכנס יין יצא סוד

המילים כאן מצטטות את Eruvin 65a:19-20. הקטע מופיע למטה.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ"י

אמר רבי חייא: כל המתנישב ביינו — יש בו דעת שבועים וקנים. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי תנן: לא נברא יין אלא לנחם אבלים וקשלים שָׁכַר לְרַשְׁעִים, שְׁנָאֵמַר: "תנו שכר לאובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין סה, א.

39 אכלו רעים לעילא

המילים כאן מצטטות את Song of Songs 5:1. הקטע מופיע למטה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי שתיתי ייני עם־חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

שה"ש ה, א. זח"ג ד, א.

40 סדיה באתי לגני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לב, ג.

41 בדיה לבכתני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש כט, ג.

42 ובמ"א נתי דשבת הוא בחי' אכלו רעים ויו"ט הוא שתו

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur

HaZaken 5565

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ה ע' א' קנה-ו.

43 נערים פני זקנים ילבינו

המילים כאן מצטטות את Sotah 49b:3. הקטע מופיע למטה.

Sotah 49b:3 סוטה מ"ט ב:ג

ותחמות סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים — בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הקלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען — על אבינו שבשמים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה מט, ב וש"נ.

44 איזהו זקן שקנה חכמה

הערת קה"ת מפנה Kiddushin 32a למילים האלה.

Kiddushin 32a קידושין ל"ב א

Bereshit Rabbah 59:9 בראשית רבה נ"ט:ט

ויאמר אליו העבד - הה"ד (הושע יב) כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב כנען, זה אליעזר. בידו מאזני מרמה, שהיה יושב ומשקיל את בתו, ראוייה היא, או אינה ראוייה. לעשוק אהב, לעשוק אהובו של עולם, זה יצחק. אמר: אולי לא תאבה ואתן לו את בתי? אמר לו: אתה ארור, ובני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך:

The servant said to him: Perhaps the woman will not wish to "follow me to this land; shall I return your son to the land from which you departed?" (Genesis 24:5). "The servant said to him" - that is what is written: "A trader, scales of deceit are in his hand; he loves to exploit [laashok ahev]" (Hosea 12:8). "A trader [kenaan] - this is Eliezer, [who was a Canaanite]. "Scales of deceit are in his hand" - because he was sitting and deliberating about his daughter: Is she wor- ... thy

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

קידושין לב, א. ב"ר נט, ט.

45 אבא יונק ממזל השמיני

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim

הערת קה"ת

ע"ה שי א"א ספ"ט. שי א"א ספ"ח. שי הזיווגים ספ"ב. שי הולדת א"א וזו"ן רפ"ו. שי העיבורים פ"ב. ובשער הנסירה ספ"ג. [כ].

46 והחכמה מאין תמצא

המילים כאן מצטטות את Job 28:12. הקטע מופיע למטה.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחִכְמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

47 בד"ה ועשית בגדי קדש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א פב, ב.

48 במ"ת נדמה להם כזקן

הערת קה"ת מפנה Exodus 15:3 למילים האלה.

Exodus 15:3 שמות ט"ו:ג'

Havayah אִישׁ מִלְחָמָה Havayah שְׁמוֹ:

The L-RD is a man of war, The L-RD is His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

רש"י ז"ל בפי יתרו [כו, ב] ע"פ אנכי וממכילתי (שם) פ"ה פי אנכי.
ובפסקדרי"כ פסקא בחודש השלישי ובפס"ר פ"כ אות ה. ע"ג יוצר לשבת
אחר שבועות. גם לקח טוב שמות טו, ג. ובפע"ח ש' חה"ש פ"א. [כ].

49 בת קמה באמה

המילים כאן מצטטות את Micah 7:6. הקטע מופיע למטה.

Micah 7:6 מיכה ז:ו'

כִּי־בֶן מִנְבֵּל אֵב בֵּת קָמָה בְּאֵמָה כָּלָה בְּחֻמָּתָהּ אִיבִי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ:

For the son dishonoureth the father, The daughter riseth up
against her mother, The daughter-in-law against her moth-
er-in-law; A man's enemies are the men of his own house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, ו.

50 ע"פ רני ושמחי בת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א לו, א.

51 לא זו מחבבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עליק שה"ש רד"ה צאינה האי (כו, ריש ב') וש"ג. [כ].

52 רני ושמחי בת

המילים כאן מצטטות את Zechariah 2:14. הקטע מופיע למטה.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשֹׁכְנִתִּי בְּתוֹכָךָ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I'
.will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי ב, יד.

53 זקנה ושיבה דעכשו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ה, כב.

54 קנה חכמה קנה בינה

המילים כאן מצטטות את Proverbs 4:5. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 4:5 משלי ד:ה'

קְנֵה חִכְמָה קְנֵה בִּינָה אֲלֵ־תִשְׁכַּח וְאֲלֵ־תִטַּשׁ מֵאֲמֵרֵי־פִי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline
;from the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ד, ה.

55 ב"פ קנה בגימטי יש

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

בפע"ח שער התפלת ר"ה (פ"ג) קטז, ד. ובשי יוהכ"פ (ספ"ה) קכד, ד ד' קארעץ. [כ].

56 רגלי החיות כנגד כולן

המילים כאן מצטטות את Chagigah 13a:4. הקטע מופיע למטה.

Chagigah 13a:4 חגיגה י"ג א:ד'

לְמַעַלָּה מֵהֶן — חִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. רִגְלֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, קֶרְסוּלֵי הַחִיּוֹת
כְּנֶגֶד כּוֹלָן, שׁוֹקֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן, רְכוּפֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן, יָרְכִי
הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן, גּוּפֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן, צִוְאָרֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן,
רְאשֵׁי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן, קַרְנֵי הַחִיּוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָן. לְמַעַלָּה מֵהֶן — כֶּסֶא
כְּבוֹד. רִגְלֵי כֶּסֶא הַכְּבוֹד כְּנֶגֶד כּוֹלָן, כֶּסֶא הַכְּבוֹד כְּנֶגֶד כּוֹלָן, מְלָךְ אֵל חֵי
וְקִם רֶם וְנִשָּׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ: "אֲעֲלֶה עַל בְּמַתִּי עַב אֲדַמָּה
לְעִלְיוֹן" — ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, א.

57 הכתר הוא הממוצע

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

עי ע"ח שמ"ב דרושי אבי"ע ספ"א. ועל"ק ב"י אם בחקותי (מו, ג). [כ].

58 וכמ"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאווה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקרית שה"ש ז, ד.

59 ובד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקרית ר"ה נו, ג.

60 הנה ישכיל עבדי

המילים כאן מצטטות את Isaiah 52:13. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נב, יג.

61 ונשא מאד . . בחיי א"ק

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

וע"ע ע"ח ש"ג סדר אצ"י להרח"ו סופ"ב. וז"ל אותיות אדם הוא א"ק עכ"ל. [כ].

62 יוסף הוא המשביר

המילים כאן מצטטות את Genesis 42:6. הקטע מופיע למטה.

Genesis 42:6 בראשית מ"ב:ו

יוסף הוא השליט עליהן הארץ הוא המשביר לכל-עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחוו-לו אפים ארצה:

And Joseph was the governor over the land; he it was that sold to all the people of the land. And Joseph's brethren came, and bowed down to him with their faces to the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מב, ו.

63 והנה השמש והירח

המילים כאן מצטטות את Genesis 37:9. הקטע מופיע למטה.

Genesis 37:9 בראשית ל"ז:ט

ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי:

And he dreamed yet another dream, and told it to his brethren, and said: 'Behold, I have dreamed yet a dream: and, behold, the sun and the moon and eleven stars bowed 'down to me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, ט.

64 ובפי שמות ד"ג ע"ב

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

הלשון נעתק ביהל אור ע' שא. אוה"ת בראשית כרך א דף פט, א.

65 שעכשיו לית לה מגרמה כלום

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 215a למילים האלה.

Zohar II, 215a זח"ב רטו, א

הערת קה"ת

זח"ב רטו, א.

66 צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם

המילים כאן מצטטות את Berakhot 17a:12. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

פסקה 2

67 "ואור הלבנה יהיה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים". זהו הפסוק שהמאמר הקודם ביאר, והמאמר הנוכחי ממשיך בו.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל"ב:כ"ו

והיה אורי-הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבש ה' את-שכר עמו ומחץ מכתו ירפא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 שמש צדקה ומרפא בכנפי

"ולכם יראי שמי תורח שמש צדקה ומרפא בכנפיה". השם "שמש" שייך לצד ימין, לחסד ולרפואה.

Malachi 3:20 מלאכי ג':כ'

וורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק:

But unto you that fear My name shall the sun of righteousness arise with healing in its wings; and ye shall go forth, and gambol as calves of the stall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, כ.

69 מצד הימין נקי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ומצד השמאל נקי חמה

בסוד חמימות האש של הגבורה

בערך "חמה" במילון המונחים שלו, רבי משה קורדובירו כותב כמעט מילה במילה: מן הימין נקראת השמש "שמש", ומן השמאל "חמה", על שם חום אש הגבורה. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר מדוע הפסוק מדבר על המדרגות התחתונות.

Pardes Rimmonim 23:8:73 פרדס רמונים כ"ג:ח:ע"ג

חמה הוא התפארת ונקרא כן בסוד כי שמש ומגן ה' צבאות (תהלים פד יב). ונראה לנו כי מצד הימין נקרא שמש צדקה ומרפא בכנפיה (מלאכי

75 בד"ה ששת ימים תאכל מצות

המאמר עוסק בשתי מדרגות שבמצה: המצה שאוכלים, ו"המצה השנייה", המבטאת את היראה הגדולה והביטול שביציאת מצרים, כאשר מלך מלכי המלכים התגלה — גילוי שמעל להשתלשלות. שתי המדרגות רמוזות בה"א היחידה של המצה, באות ובמילוי שלה. המאמר הזה מצטט את אותו מאמר בעניין שתי הבחינות של "ים" ו"יבשה" במלכות דאצילות.

הערת קה"ת

לקמן יד, ב ואילך.

פסקה 5

76 התלבשות אור א"ס ב"ה מלמעלה מהאצילות מבחי" א"ק באצי

הוא ג"כ ע"י בחי" צמצומים

ההגהה בפרק זה מדברת על "סוד הצמצום באור אין סוף, וצמצום אדם קדמון", שכל אלה נועדו לצמצם את האור כדי שיוכל להתלבש בכלים של עשר הספירות. אדמו"ר הזקן מביא אותה בהקשר של הצמצומים שבאמצעותם האור מאדם קדמון נכנס לאצילות.

Tanya, Sha'ar HaYichud 9 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ט'

פסקה 6

77 עתיק יומין ושער רשיה כעמר נקא

"וישב עתיק יומין; לכושו כשלג צחור, ושער ראשו כצמר נקי." בקבלה, עתיק יומין הוא כתר, בחינת ה"זקן", שלמעלה מן ה"בחורים".

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

חַזָּה חֲרִית עַד דִּי כְרִסְוֹן רַמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חֲזָר וְשַׁעַר רִאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָה שְׂבִיבִין דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלֶק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 וישם מדברה כעדן

"וישים מדברה כעדן." העולמות התחתונים, שהם כעת "מדבר", יעלו למדרגת אצילות, ה"עדן".

Isaiah 51:3 ישעיהו נ"א:ג'

כִּי־נָחַם ה' צִיּוֹן נָחַם כְּלִי־חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׂם מְדִבְרָה כְּעֶדֶן וַיַּעַרְבְּתָהּ כְּגִנְיָה שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצָא כֹה תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה:

For the L-RD hath comforted Zion; He hath comforted all her waste places, And hath made her wilderness like Eden, And her desert like the garden of the L-RD; Joy and gladness shall be found therein, Thanksgiving, and the voice of melody

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ממ"ש ברבות

הערת קה"ת מפנה Shemot Rabbah 18:9 למילים האלה.

Shemot Rabbah 18:9 שמות רבה י"ח:ט'

הערת קה"ת

שמו"ר יח, ט.

70

צמצם שכינתו בין בדי ארון

ג כ). ומצד השמאל נקרא חמה בסוד חמימות האש של הגבורה. וזהו מוציא חמה מנרתיקה. כי הנרתק של התפארת הוא המלכות וכאשר הוא בתוך הנרתק ביחוד אז הוא רחמים והוא שמש צדקה תפארת ומלכות. וכאשר יוצא ממקומו אז הוא חמ"ה בסוד האש והדין:

Pardes Rimonim (Public Domain)

הערת קה"ת

ההערה מפנה לגרסה השנייה של מאמר בכרך זה של מאמרי אדמו"ר הזקן, שבה נדון גם כן המאמר "צמצם שכינתו בין בדי ארון".

בסה"מ תקס"ג ע' שלה (נוסחא שני') ולקמן אמור לד, ב. ובלק עג, ב ארז"ל. קרח נה, א: שאמרו. וש"נ.

פסקה 3

71 לשון חמימות

ההערה מפנה לאור התורה של הצמח צדק על בראשית, לעניין "חמה" ככינוי לחמימות.

הערת קה"ת

ראה אה"ת בראשית כרך א, י, ב.

פסקה 4

72

"ואור החמה יהיה שבעתיים, כאור שבעת הימים". הפסקה מבקשת להסביר עד כמה גבוהה עלייה זו של החמה.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל':כ"ו

וְהָיָה אֹרֶי־הַלְּבָנָה כְּאֹרֶת הַחֶמֶד וְאֹרֶת הַחֶמֶד יְהִי־הָיָה שְׁבַע־עִתִּים כְּאֹרֶת שְׁבַע־הַיָּמִים בַּיּוֹם חֹבֵשׁ הִיא אֶת־שִׁבְרֵ עַמּוֹ וּמַחֲזִיז מִקְּפוֹ: יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73

"והוא נער את בני בלהה". יוסף, המכונה "נער", הוא ה"נער" העליון — האור המצמצם של החמה.

Genesis 37:2 בראשית ל"ז:ב'

אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּן־שִׁבְע־עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אָחִיו בְּצָאן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְּלָהָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נָשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דִּבְתָּם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם:

These are the generations of Jacob. Joseph, being seventeen years old, was feeding the flock with his brethren, being still a lad even with the sons of Bilhah, and with the sons of Zilpah, his father's wives; and Joseph brought evil report of them unto their father

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 פני לבנה

זקני אותו דור אמרו: "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה". מלכות, ה"נער" השני, היא "פני לבנה".

Bava Batra 75a:16 בבא בתרא ע"ה א:ט"ז

כִּיּוֹצֵא בְּדִבְרֵי אֱתָהּ אֹמְרִי: "וְנִתְּתָהּ מִהוֹדֵךְ עָלָיו" - וְלֹא כָּל הוֹדֵךְ; זְקֵנִים שְׂבָאוֹתָו הַדּוֹר אָמְרוּ: פְּנֵי מֹשֶׁה כְּפְנֵי חָמָה, פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפְנֵי לְבָנָה; אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוֹשָׁה, אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִימָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

המדרש מפרש את "כאור שבעת הימים" כ"האור שברא הקדוש ברוך הוא בתחילה וגנוז בגן עדן". אדמו"ר הזקן מביא זאת כהוכחה לביאור הרמ"ז.

Shemot Rabbah 18:11 שמות רבה י"ח:י"א

ויסעו בני ישראל מרעמסס - רבי שמואל אומר: כיון שיצאו אפו הבצק שלשו, שנאמר: ויאפו את הבצק. ויהי מקץ שלשים וארבע מאות שנה וגו', משעה שנגזרה עליהן הגזירה, שהן לא עשו במצרים אלא מאתים ועשר שנה, וביום שירדו למצרים, בו ביום עלו, ובו ביום יצא יוסף מבית האסורין, לכך הלילה הזה שמחה לכל ישראל, שנאמר: ליל שמורים הוא לה'. בעולם הזה עשה להם נס בלילה, שהיה נס עובר, אבל לעתיד לבא, הלילה נעשה יום, שנאמר (ישעיה ל, כו): והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו' כאור שברא ...

The children of Israel journeyed from Rameses to Sukkot, "approximately six hundred thousand men on foot, beside children" (Exodus 12:37). "The children of Israel journeyed from Rameses." Rabbi Shmuel says: Once they departed, they baked the dough that they kneaded, as it is stated: "They baked the dough" (Exodus 12:39). "It was at the end of four hundred and thirty years, it was on that very day that the entire host of the L-rd departed from the land of Egypt" ... (Exodus 12:41). "It was at the end of four hundred

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

81 ופני לא יראו

"וראית את אחורי ופני לא יראו." ה"פנים" הנסתרים הם פנימיות אבא ועתיק, האור הנסתר.

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

וְהִסְתֵּיתִי אֶת־כְּפִי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֵרִי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כג.

82 פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק

ההערה מפנה לעמוד זה במאמרי אדמו"ר הזקן משנת תקס"ה כמקום נוסף העוסק בכך שפנימיות אבא היא פנימיות עתיק.

הערת קה"ת

סה"מ תקס"ה ע' תתסה. אוה"ת נשא ע' רנז. סה"מ ת"ש ע' 49 בהערה.

83 מלך השמיני הדר

"וימלוך תחתיו הדר." הדר הוא המלך השמיני ממלכי אדום הנוכרים בתורה, והיחיד שהתורה אינה מזכירה את מותו; האריז"ל רואה בו את תיקון התורה.

Genesis 36:39 בראשית ל"ו:ל"ט

וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן בְּנֵי־עֶבְרָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵטָבָאֵל בַּת־מִטְרָד בַּת מִי זָהָב:

And Baal-hanan the son of Achbor died, and Hadar reigned in his stead; and the name of the city was Pau; and his wife's name was Mehetabel, the daughter of Matred, the daughter of Me-zahab

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 נערים פני זקנים ילבינו

המשנה מונה בין הסימנים של התקופה שלפני ביאת המשיח ש"נערים ילבינו את פני הזקנים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעלייתם העתידית של ה"נערים" מעל ה"זקנים".

Sotah 49b:3 סוטה מ"ט ב"ג

וְחֻקְמוֹת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאֵי חָטָא וְמָאָסוּ, וְהָאֵמֶת תִּהְיֶה נֶעְדָּרֶת. נְעָרִים פְּנֵי זָקִינִים יִלְבִּינוּ, זָקִינִים יַעֲמִדוּ מִפְּנֵי חֲטָאִים — בֶּן מִנּוּל אָב, בֵּת קָמָה בְּאֵמָה, כֶּלֶה בְּחֻמוֹתָהּ, אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ, פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַכֶּלֶב, הֶבֶן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵאֲבִיו, וְעַל מָה יֵשׁ לָנוּ לְהִשְׁעָן — עַל אֲבִינוֹ שְׂבִשְׁמִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

85 ושער ריש"י

"ושער ראשו כעמר נקא". שער הלבן של עתיק יומין מסמל את מצוות העשה.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט

הָיָה הָיִיתָ עַד דִּי כָרְסָן רַמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלָג חוֹר וְשַׁעַר רֹאשֶׁהּ כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָהּ שְׂבִיבִי דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נוֹר דְּלָק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

86 קוצותיו תלתלים

"קוצותיו תלתלים, שחורות כעורב". השיער השחור מסמל את מצוות הלא תעשה, וכן את ה"נערים" שחורי השיער.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה':י"א

ראשו כְּתָם פֶּזָה קֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחֹרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, יא.

87 ולקדש א"ע במותר לו

הגמרא מלמדת: "קדש עצמך במותר לך". הצעירים זקוקים לכוחות מיוחדים כדי להתאפק בכך.

Yevamot 20a:15 יבמות כ' א:ט"ו

אִיסוּר קְדוּשָׁה — שְׁנֵיּוֹת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאַמְאִי קָרִי לָקָה אִיסוּר קְדוּשָׁה? אָמַר אֲבִי: כָּל הַמְקַיִּים דְּבָרֵי חֻכָּמִים נִקְרָא קְדוּשָׁה. אָמַר לָקָה רָבָא: וְכָל שְׂאִינֹה מְקַיִּים דְּבָרֵי חֻכָּמִים, קְדוּשָׁה הוּא דְּלָא מִיִּקְרִי, רָשָׁע נָמִי לָא מִיִּקְרִי! אֶלָּא אָמַר רָבָא: קְדֻשָׁה עֲצָמָךְ בְּמוֹתָר לָךְ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות כ, א ועוד.

88 שחורה אני ונאווה כו' כיריעות שלמה

"שחורה אני, ונאווה... כיריעות שלמה". אדמו"ר הזקן מבאר שהשחרות הנובעת מריסון היא מקור ליופי גדול יותר.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א':ה'

שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאֵלֶּי קָדַר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 חנוך לנער ע"פ דרכו

"חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה". ה"נער" שבפסוק נקרא לאור ה"נערים" שבמאמר.

Proverbs 22:6 משלי כ"ב:ו'

חֲנוֹךְ לְנֶעֶר עַל־פִּי דַרְכּוֹ גַם כִּי־יִזְקִין לֹא־יִסּוֹר מִמֶּנָּה:

Train up a child in the way he should go, And even when he is old, he will not depart from it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי כב, ו.

90 דמדכתיב ע"פ דרכו כו' וא"כ מאי מעליותא

חינוך קטן פותח בפסוק זה ושואל: מאחר שנאמר "על פי דרכו", ומשמע שאין זו דרך האמת לאמיתתה, מהי המעלה בכך ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"? המאמר מציג תשובה חדשה.

Tanya, Part II; Shaar HaYichud VehaEmunah, Chinukh Katan

4 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה, חינוך קטן ד'

חֲנוֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דַרְכּוֹ, גַם כִּי יִזְקִין לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה. הִנֵּה, מִדְּכָתִיב: "עַל פִּי דַרְכּוֹ", מִשְׁמַע, שְׂאִינָה דֶרֶךְ הָאֱמֶת לְאֱמִיתוֹ, וְאִם כֵּן, מַאי מַעֲלִיּוֹתָא שְׂגַם כִּי יִזְקִין לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה?

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

91 אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו

"אז תשמח בתולה במחול, ובחורים וזקנים יחדיו". הפסוק מחבר בין הצעירים לזקנים, וזהו נושא הפסקה.

Jeremiah 31:13 ירמיהו ל"א:י"ג

אֲזַ תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמַחֹל וּבְחֹרִים וְזָקֵנִים יַחְדּוֹ וְהַפְּכָתִי אֲבָלָם לְשִׂשׂוֹן וְנַחֲמָתִים וְשִׂמְחָתִים מִיּוֹנָם:

Then shall the virgin rejoice in the dance, And the young men and the old together; For I will turn their mourning into joy, And will comfort them, and make them rejoice from their sorrow

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 שמש ומגן ה' אלקים

"כי שמש ומגן הו' אלקים". הפסוק מקביל בין שם הו' לשמש ובין שם

אלקים למגן המסתיר אותה.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמִגָּן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכְבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע־טוֹב לְהִלָּכִים בְּתַמִּים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב.

93 והיה ה' לי לאלקים

נדרו של יעקב, "והיה הו' לי לאלקים". יש לקרוא זאת כהבטחה לעתיד, כאשר הו' יהיה ביחס לגילוי יותר כפי שאלקים מתייחס כעת להו'.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, כא.

94 ועמ"ש במ"א ע"פ אז תשמח

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur. HaZaken 5568

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ח ע' רכא.

95 ברבות בא ס"פ י"ח

הקטע בפרשת מטות מביא את אותו מדרש: הנס בלילה במצרים היה "נס חולף", בניגוד לעתיד; וכן את המדרש שלפיו שירת יציאת מצרים נקראת "שירה" בלשון נקבה, ואילו השירה העתידית תיקרא "שיר" בלשון זכר. הוא מביא גם את המדרש שלפיו ה' עשה את דברי יעקב "והיה הו' לי לאלקים" למפתח לגאולה העתידה.

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פ' מטות פג, ד.

96 ליל שמורים הוא לה'

"ליל שימורים הוא לה', להוציאם מארץ מצרים". הפסוק שעליו דורש המדרש.

Exodus 12:42 שמות י"ב:מ"ב

לֵיל שְׁמֹרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא־הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שְׁמֹרִים לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם:

It was a night of watching unto the L-RD for bringing them out from the land of Egypt; this same night is a night of watching unto the L-RD for all the children of Israel throughout their generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ליל שמורים הוא לה' בעוה"ז עשה להם נס בלילה שהיה נס עובר

"בעולם הזה עשה להם נס בלילה, לפי שהיה נס חולף; אבל לעתיד לבוא הלילה נעשה יום" — והדבר מוכח מישעיהו ל, כו: "כמו האור שהקדוש

פסקה 13

101 ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים

“ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים”. בתחילה השמש והלבנה היו שתיהן “גדולות”.

Genesis 1:16 בראשית א:טז

ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים:

And G-d made the two great lights: the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night; and the stars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, טז.

102 שני המאורות הגדולים

הזוהר מסביר כי “שני המאורות הגדולים” היו בתחילה “בחיבור אחד”, “שם שלם יחד, הוי' אלקים”. הטקסט מצטט זאת כהוכחה לשוויון המקורי בין השמש ללבנה.

Zohar, Bereshit 9:106-10:117 ספר הזוהר, בראשית ט:ק"ו-י:ק"ז

AND GOD MADE THE TWO GREAT LIGHTS. The word “made” signifies the due expansion and establishment of the whole. The words “the two great lights” show that at first they were associated as equals, symbolising the full name Tetragrammaton Elohim (although the latter part is not revealed, but is known inferentially).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

103 ואח"כ נתמעטה הלבנה

הגמרא מציינת שהפסוק מכנה תחילה את שני המאורות “גדולים”, ולאחר מכן את הלבנה “המאור הקטן”, ומספרת על תלונתה של הלבנה ועל התמעטותה.

Chullin 60b:2-3 חולין ס' ב:ב-ג

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א, טז) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לך ומעטי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופות דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ...

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

ראה חולין ס, ב.

104 בפרשה בראשית דף כ' ע"א

על פי ההערה, אור התורה על בראשית מצטט את דברי הזוהר האלה, “שם שלם יחד, הוי' אלקים”, ומסיק שהשמות הוי' ואלקים נקראים “המאורות הגדולים”.

הערת קה"ת

בזח"א “שם שלם כחדא הוי' אלקים הרי שמות הוי' אלקים נקי המאורות הגדולים” אוה"ת בראשית-א לט, א. וראה שם לז, א. אוה"ת פי ואתחנן עי' דצ.

ברוך הוא ברא בתחילה והסתירו בנן עדן”.

Shemot Rabbah 18:11 שמות רבה י"ח:י"א

ויסעו בני ישראל מרעמסס - רבי שמואל אומר: כיון שיצאו אפו הבצק שלש, שנאמר: ויאפו את הבצק. ויהי מקץ שלשים וארבע מאות שנה וגו', משעה שנגזרה עליהן הגזירה, שהן לא עשו במצרים אלא מאתים ועשר שנה, וביום שירדו למצרים, בו ביום עלו, ובו ביום יצא יוסף מבית האסורין, לכך הלילה הזה שמחה לכל ישראל, שנאמר: ליל שמורים הוא לה'. בעולם הזה עשה להם נס בלילה, שהיה נס עובר, אבל לעתיד לבא, הלילה נעשה יום, שנאמר (ישעיה ל, כו): והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגוי כאור שבא ...

The children of Israel journeyed from Rameses to Sukkot, “approximately six hundred thousand men on foot, beside children” (Exodus 12:37). “The children of Israel journeyed from Rameses.” Rabbi Shmuel says: Once they departed, they baked the dough that they kneaded, as it is stated: “They baked the dough” (Exodus 12:39). “It was at the end of four hundred and thirty years, it was on that very day that the entire host of the L-rd departed from the land of Egypt” ... (Exodus 12:41). “It was at the end of four hundred

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

98 סדי"ה והיה מספר בניי

המאמר על “והיה מספר בני ישראל כחול הים” (הושע כ"א) בלקוטי תורה על במדבר; לפי הטקסט כאן, בסופו נדון “כי גדול יום”.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר ז, ח.

פסקה 12

99 משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם הכלה

התלמוד מונה את ברכות החתנים: אחת מסתיימת במילים “משמח חתן וכלה”, והאחרונה במילים “משמח חתן עם הכלה”. המאמר מסביר את ההבדל באמצעות השמש והלבנה.

Ketubot 8a:6 כתובות ח' א:ו

”ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה, רינה, דיצה, חדוה, אהבה ואהבה ושלום וריעות. מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשחת נגינתם, ברוך אתה ה', משמח חתן עם הכלה”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

100 לשמש שם אהל בהם והוא כחתן

”לשמש שם אוהל בהם, והוא כחתן”. השמש היא החתן.

Psalms 19:5-6 תהילים י"ט:ה-ו

בְּכָל־הָאָרֶץ יָצָא קוֹן וּבִקְצֵה תֵּבֵל מְלִיחַשׁ לְשִׁמְשׁ שֶׁם־אֹהֶל בָּהֶם: וְהוּא כְּחָתָן יָצָא מִחֻפְתּוֹ יֵשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אַרְחַ:

Their line is gone out through all the earth, and their words to the end of the world. In them hath He set a tent for the sun, Which is as a bridegroom coming out of his chamber, and rejoiceth as a strong man to run his course

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"גבי כאור שבעת הימים מאן שבעת הימים אלין אינון שבעת ימי המילואים מילואים ודאי בגין דההוא זמנא אתבסם עלמא כו' ולא אתפגים סיהרא עכ"ל. וני שהם ז' מדות חג"ת נה"י ומלי כשהם בהארה רבה" — אוה"ת ויקרא-א ע' רפו. וראה לקמן סעי' ג.

109 בתולה נשאת ליום הרביעי

"בתולה נשאת ליום הרביעי" — כך קובעת המשנה. המאמר קושר זאת ליום הרביעי של הבריאה.

Ketubot 2a:1-2 כתובות ב' א:א-ב'

בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי. שפיעמים בשבת כתי דינין יושבין בעצירות: ביום השני וביום החמישי, שאם היה לו טענת בתולים, היה משקים לבית דין. גמ' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי? לפי ששנינו: הגיע זמן ולא נישאו — אוכלות משלו, ואוכלות בתרומה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

כתובות ב, א.

110 נפילתי קמתי

"אל תשמחי אויבתי לי, כי נפילתי קמתי". בהתמטות הלכנה טמונה ההבטחה שתקום.

Micah 7:8 מיכה ז:ח'

אַל־תִּשְׁמְחִי אֹיְבִתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי כִּי־אֲשֹׁב בְּחֹשֶׁךְ ה' אֹר לִי:

Rejoice not against me, O mine enemy; Though I am fallen, I shall arise; Though I sit in darkness, the L-RD is a light unto me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, ח.

111 בד"ה מי מנה

המאמר מסביר שהמצוות ממשיכות את הרצון העליון במידה, ב"מספר" — היחוד התחתון; ואילו לימוד התורה, "עפר יעקב" שאין לו מספר, הוא היחוד העליון, שלמעלה ממספר. גם "רובע" רומז לארבע בחינות הרצון: מחשבה, דיבור ומעשה, לצד הרצון.

הערת קה"ת

לקרית בלק סח, א. ראה אוה"ת ואתחנן ע' פד.

112 ומספר את רובע

"מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל". זהו הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס הטקסט, ובו מופיעה המילה "רובע".

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֹפֶר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine

lend be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 14

113 שבעת ימי המילואים

המדרש בתחילת פרשת שמיני דורש את הפסוק "הַצֵּבָה עֲמוּדָהּ שֶׁבָּעָה" (משלי ט, א) על "שבעת ימי המילואים", ומביא את הפסוק "כי שבעת ימים

105

"ומתוך האור": רבי אחא אומר שזהו אור העולם הבא, ומוכיח זאת מן הפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה".

Kohelet Rabbah 11:7:1 קוהלת רבה י"א:ז:א'

וּמִתּוֹךְ הָאוֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם, מִתּוֹךְ אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה וְטוֹב לְעֵינַיִם, אֲשֶׁרִי שֶׁתִּלְמִדוֹ מֵאִיר לוֹ כְּשֶׁמֶשׁ. רַבִּי אֶחָא אוֹמֵר מִתּוֹךְ אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁרִי שֶׁיִּזְכֶּה לְרֵאוֹת הָאוֹר הַהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל, כו): וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה וְגו'.
The light is sweet, and it is good for the eyes to behold the "sun" (Ecclesiastes 11:7). "The light is sweet, and it is good for the eyes" – the light of Torah is sweet and good for the eyes. Happy is he whose learning illuminates for him like the sun. Rabbi Aḥa says: The light of the World to Come is sweet. Happy is he who will merit to see that light, as it is stated: "The light of the moon will be like the light of the ... "sun

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022

(CC-BY)

106 והיה אור הלבנה

במדרש על "החודש הזה לכם" נאמר שהדבר הראשון שה' עתיד לחדש לעתיד לבוא הוא האור: "והיה אור הלבנה כאור החמה".

Shemot Rabbah 15:21 שמות רבה ט"ו:כ"א

... וכי יכול אדם להביט בהקדוש ברוך הוא?! אלא מה הקדוש ברוך הוא עושה לשמש, מאיר ארבעים ותשעה חלקי אור, שנאמר (שם ל, כו): והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים, ואפילו אדם חולה הקדוש ברוך הוא גוזר לשמש ומרפא, שנאמר (מלאכי ג, כ): וזרחו לכם יריאי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. השניה, מוציא מים חיים מירושלים ומרפא בהם כל שיש לו מחלה, שנאמר (יחזקאל מז, ט): כל נפש חיה אשר ישרץ אל כל אשר יבא שם נחלים יהיה וגו'. השלישית, עושה האילנות ליתן פירותיהן בכל חדש וחדש, ...

Another interpretation: "This month shall be for you" (Exodus 12:2) – that is what is written: "Behold, the former have come to pass and the new I declare" (Isaiah 42:9). Is there anything new in the future? Is it not written: "What was, that is what will be" (Ecclesiastes 1:9)? Rather, we find that there are ten things that the Holy One blessed be He is destined to introduce in the future. The first is that He is destined to illuminate the world, as it is stated: "The sun will ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022

(CC-BY)

107 ברבות בא פט"ו

הצמח צדק דן במדרש הזה על "החדש הזה לכם" באור התורה על נביאים וכתובים, וכן באור התורה על בראשית.

הערת קה"ת

גבי החדש הזה לכם — אוה"ת נ"ך-א ע' רטו. וראה באוה"ת בראשית-א דף ה, ב. יד, א.

108 זח"א ל"ד א'

אור התורה מצטט את הזוהר על "כאור שבעת הימים": "אלה הם שבעת ימי המילואים, מילואים ממש, כי אז העולם הומתק... והלבנה לא נפגמה", ומוסיף שנראה שהכוונה לשבע המידות, מחסד ועד מלכות, שהאירו באור גדול. ההערה מפנה גם להמשך, בסעיף ג של המאמר, שבו מצוטט אותו קטע מהזוהר.

הערת קה"ת

ימלא את ידכם.

Vayikra Rabbah 11:4 ויקרא רבה י"א:ד'

114 ברכות ר"פ שמיני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
יא, ד.

115 ובקהלת בפסוק תן חלק

המילים כאן מצטטות את Kohelet Rabbah 11:5. הקטע מופיע למטה.

Kohelet Rabbah 11:5 קהלת רבה י"א:ה'

... יום המיתה, ויום הנחמה, ועמק הדין, ובמה הוא משתכר, ומה בלבו של חברו, ומה בעבורה של אשה, ומלכות זו של אדום אימתי נופלת. יום המיתה מנין, שנאמר (קהלת ט, יב): לא ידע האדם את עתו, יום הנחמה מנין, שנאמר (ישעיה ס, כב): אני ה' בעתה אחישנה. ועמק הדין מנין, שנאמר (דברים א, יז): כי המשפט לאלקים הוא. במה הוא משתכר מנין, שנאמר (קהלת ה, יח): זה מתת אלקים היא. ומה בלבו של חברו, שנאמר (ירמיה יז, י): אני ה' חקר לב, ומה ...

Just as you do not know the path of the wind, or how the bones grow in the womb of one who is pregnant; so you will not know the work of G-d, who does everything" (Ecclesiastes 11:5). "Just as you do not know" - there are seven matters obscured from people, and they are the day of death, the day of consolation, the profundity of judgment, how one profits, what is in the heart of another, what is in a woman's ... pregnancy, and this kingdom of Edom, when it

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת
קה"ר יא, ה.

116 "תן חלק לשבעה וגם לשמונה". זהו הפסוק שהמדרש דורש.

Ecclesiastes 11:2 קהלת י"א:ב'

תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה עליהארץ:

Divide a portion into seven, yea, even into eight; For thou knowest not what evil shall be upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 תן חלק לשבעה וגם לשמונה

המדרש על הפסוק "תן חלק לשבעה וגם לשמונה" מביא כמה פירושים; רבי יהודה מפרש אותו על שבעת ימי המילואים ועל היום השמיני (ויקרא ט, א) — צמד הימים שבהם עוסק הקטע, בשבעת ימי המילואים וביום השמיני.

Kohelet Rabbah 11:2 קהלת רבה י"א:ב'

תן חלק לשבעה וגם לשמונה, רבי אליעזר ורבי יהושע. רבי אליעזר אומר תן חלק לשבעה, אלו שבעת ימי שבת, היאך מה דאת אמר (מלכים א יח, מד): ויהי בשבעית, ביום השבת. וגם לשמונה, אלו שמונת ימי המילה, דקתיב (מלכים א יח, מב): וישם פניו בין ברכו וגו', ולמה בין ברכו, אלא אמר לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אפלו אין בנדי בנדי אלא וכות שמי מצוות הללו, שבת ומילה, כדאי שתרחם עליהם. רבי יהושע אומר, תן חלק ...

Distribute a portion to seven, and also to eight, as you do not know what evil will be upon the earth" (Ecclesiastes 11:2). "Distribute a portion to seven, and also to eight" - Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua: Rabbi Eliezer says: "Dis-

tribute a portion to seven" - these are the seven days of the week, as it is stated: "It was on the seventh" (I Kings 18:44), on the day of Shabbat. "And also to eight" - these are the ... eight days of circumcision, as it is stated: "He put

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

118 כי שבעת ימים ימלא את ידכם

"כי שבעת ימים ימלא את ידכם" — דברי משה לאהרן ולבניו בעת חנוכת הכהנים.

Leviticus 8:33 ויקרא ח':ל"ג

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאכתכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם:

And ye shall not go out from the door of the tent of meeting seven days, until the days of your consecration be fulfilled; for He shall consecrate you seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 זכאין אינון כהנא כו' ומשיחין במשה רבות קודשא כו' והאי משה

רבות הוא כללא דכל שבעה

הזהר שואל מדוע נאמר בפסוק "כי שבעת ימים" ולא "בשבעת ימים" או "שבעת ימים", ומשיב שהכהנים נמשחים בשמן המשחה הקדוש, המשקה את כל השבע, וממנו מדליקים את שבעת הנרות. אדמו"ר חוקן מצטט זאת באריכות.

Zohar, Shmini 3:22-4:31 ספר הזהר, שמיני ג':כ"ב-ד':ל"א

Happy indeed are the priests who are crowned with the crowns of the holy King, and anointed with the holy oil, because thereby is put in motion the supernal oil which moistens all the Seven and from which the seven lamps are lit, this oil comprising them all

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 15

120 ההוא שמן עילאה כו' דאשלים לכל שבעה יומין כו' כי שבעת ימים

ימלא

בוהר נאמר: "השמן העליון הזה, שהוא שמן המשחה הקדוש, משלים את כל שבעת הימים, כמו שכתוב: 'שבעת ימים ימלא את ידכם'". אדמו"ר חוקן מסיק שהשמן הוא הנושא של "ימלא".

Zohar, Emor 3:12-6:22 ספר הזהר, אמור ג':י"ב-ו':כ"ב

R. Isaac also said: 'The priest who stands here below is emblematic of the Priest above, and therefore he must be in a superior grade of holiness.' AND FOR HIS SISTER A VIRGIN THAT IS NEAR UNTO HIM. THEY SHALL NOT MAKE BALDNESS UPON THEIR HEAD. R. Jose said: 'The reason is that on the head of the supernal Priest is the holy oil of anointing, the removal of which would cause baldness; and therefore the priest below must perform an action symbolical of this.' Here follows in the original a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב.

125 בלקי"ת ס"פ בראשית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל — בד"ה ונבאר מעלת אדה"ר קודם החטא.

126 ובפע"ח שער השבת פכ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

צ"ל פכ"ב ושם פ"כ. [כ].

פסקה 19**127 ברכות בראשית פי"ט**

ההערה מציינת שמדרש זה מובא גם באור התורה של הצמח צדק על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא גם באוה"ת ויקרא-א ע' כה. וראה ד"ה באתי לגני תשי" בתחלתו.

לקו"ש-כא ע' 150 ואילך. לקו"ש-כה ע' 430.

128 עיקר שכינה בתחתונים היתה

הפרק הראשון של "באתי לגני" עוסק במילים "עיקר השכינה בתחתונים הייתה".

הערת קה"ת

ראה סה"מ תשי" ד"ה באתי לגני פרק א.

129 עיקר שכינה בתחתונים היתה כיון שחטא אדה"ר נסתלקה כו'

וכנגדן שבעה צדיקים כו' עד עמד משה והורידה מלמעלה למטה

"עיקר השכינה היה בקרב התחתונים; לאחר שאדם חטא, הסתלקה השכינה", ושבעה חטאים העלו אותה עד לרקיע השביעי; כנגדם, שבעה צדיקים הורידו אותה בחזרה, עד שמשה הוריד אותה למטה. המשכן הוא חזרתה.

Bereshit Rabbah 19:7 בראשית רבה י"ט:ז

... ותהלך אש ארצה. אמר רבי אבא בר כהנא: מהלך אין כתיב כאן, אלא מתהלך, מקפץ ועולה. עיקר שכינה בתחתונים היתה. כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון. חטא קין נסתלקה לרקיע השני. דור אנוש לשלישי. דור המבול לרביעי. דור הפלגה, לחמישי. סדומיים, לשישי. ומצרים בימי אברהם לשביעי. וכנגדן עמדו ז' צדיקים ואלו הן: אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת, עמרם, משה. עמד אברהם והורידה לשישי. עמד יצחק והורידה מן השישי לחמישי. עמד יעקב והורידה מן החמישי לרביעי. עמד לוי והורידה מן הרביעי לשלישי. עמד קהת והורידה מן השלישי לשני. ...

They heard the voice of the L-rd G-d moving about in the "garden with the day breeze; the man and his wife hid from the presence of the L-rd G-d among the trees of the garden" (Genesis 3:8). "They heard the voice of the L-rd G-d moving about [mithalekh] in the garden with the day breeze" - Rabbi Ḥalfon said: We have heard that walking about [hilukh] is [an expression] used regarding sound, as it is stated: "They heard the voice of the L-rd G-d moving about [mithalekh] in ... the

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

121 כי שבעת ימים ימלא

"שבעת ימים ימלא את ידיכם": הפסוק על שבעת ימי המילואים ששני קטעי הזוהר דורשים.

Leviticus 8:33 ויקרא ח':ל"ג

ומפתח אהל לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאכתם כי שבעת ימים ימלא את ידכם:

And ye shall not go out from the door of the tent of meeting seven days, until the days of your consecration be fulfilled; for He shall consecrate you seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16**122 שבעתים כאור שבעת הימים**

"ואור הלכנה יהיה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים". הזוהר שואל מהם "שבעת הימים".

Isaiah 30:26 ישעיהו ל"ב:ו

וְהָיָה אֹרֶי־הַלְכָנָה כְּאֹרֶת הַחֲמָה וְאֹרֶת הַחֲמָה יְהִי־הָיָה שְׁבַע־תִּים כְּאֹרֶת שְׁבַע־תִּים הַיָּמִים בַּיּוֹם חֲבַשׁ הָיָה אֶת־שִׁבְרָה עֲמוֹ וּמִחֶץ מִקְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 רבי יהודה אמר אלן שבעת ימי המילואים מלואים ודאי כו'

ואתהדר באשלמותיה ולא אתפגים סיהרא

רב יצחק דורש את הפסוק: "מהם שבעת הימים?" אלו שבעת ימי בראשית. רבי יהודה אומר: שבעת ימי המילואים, "מילואים ממש, כי אז העולם הומתק וחזר לשלמותו, והלכנה לא הייתה פגומה".

Zohar, Bereshit 39:395-40:406 ספר הזוהר, בראשית ל"ט:צ"ה-מ"ז:ט"ו

R. Isaac said: 'It is written, "The light of the moon shall be as the light of the sun, and the light of the sun as the light of the seven days" (Is. 30, 26). These seven days are the seven days of the Creation.' R. Judah said: 'They are the seven days of the consecration of the Tabernacle, when the world was restored to its original completeness, and the moon was not impaired by the evil serpent. This will again be at the ... time when "G-d shall swallow up

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 17**124 מוטב דלידיניה**

רבי מאיר אמר על אחר, רבו: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". אמירה זו מראה עד כמה גדול בעינינו העולם הבא, בעוד שעבור אדם הראשון הוא היה מקום עבודתו.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג

כי נח נפשיה דאחר, אָמַר: לֹא מִידָן לִידִינִי, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִידָן לִידִינִי — מִשּׁוּם דְּעַסְק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֻטָּא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִי וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אֲמוּתָא, וְאַעֲלָה עֵשֶׂן מִקְבְּרוֹ. כִּי נִחַ נַפְשִׁי דְרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיהָ דְאַחַר.

130 והיה אור הלבנה

”והיה אור הלבנה כאור החמה”: מילוי הפגם של הלבנה לעתיד לבוא.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל':כ"ו

וְהָיָה אֹרֶה־הַלְבָנָה כְּאֹרֶה הַחֶמֶד וְאֹרֶה הַחֶמֶד יִהְיֶה שְׁבַע־תַּיִם כְּאֹרֶה שְׁבַע־הַיָּמִים בְּיוֹם חֹבֶשׁ הִ' אֶת־שָׁכָר עֲמוֹ וּמַחֲץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 שיתעלה שם ב"ן בשרשו בס"ג

ההערה מפנה קדימה למאמר השני על "אם בחוקותי", העוסק בעליית שם ב"ן לשורשו בס"ג.

הערת קה"ת

עליק אם בחוקותי הב' (מז, ג), וש"ג. [כ].

פסקה 20

132 שהתגלות עתיק הוא בבינה

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 178a למילים האלה.

Zohar III, 178a זח"ג קעח, א

הערת קה"ת

זח"ג קעח, א ועוד.

133 ועמ"ש ר"פ לך לך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א יא, ב. ובמ"מ שם.

134 ובביאור ע"פ צאינה וראינה

הביאור על "צאינה וראינה בנות ציון, במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמר נפתח בתיאור התורה כמשולה ללחם, יין ושמן — שלוש דרגות שונות בה — ושואל במה שונה השמחה הנובעת מ"יין" התורה מן הזיו הנובע מ"שמן" התורה. לפי הדברים כאן, בסוף הביאור נדון הפסוק "שאו ידיכם קודש וברכו".

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש כד, ג ואילך.

135 שאו ידיכם קדש וברכו

"שאו ידיכם קודש וברכו את ה'". הפסוק הנידון בסוף המאמר שאילו מפנה הטקסט.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב'

שְׂאוּ־יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרְכוּ אֶת־יְיָ

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 21

136 וההוא שמן עילאה כו' דאשלים לכל שבעה יומין

"אותו שמן עליון, שהוא שמן המשחה הקדוש, המשלים את כל שבעת הימים". השמן הוא האור שלמעלה משבעת הימים, והוא החיות שלהם.

Zohar, Emor 3:12-6:22 ספר זוהר, אמור ג':י"ב-ו':כ"ב

R. Isaac also said: 'The priest who stands here below is emblematic of the Priest above, and therefore he must be in a

superior grade of holiness.' AND FOR HIS SISTER A VIRGIN THAT IS NEAR UNTO HIM. THEY SHALL NOT MAKE BALDNESS UPON THEIR HEAD. R. Jose said: 'The reason is that on the head of the supernal Priest is the holy oil of anointing, the removal of which would cause baldness; and therefore the priest below must perform an action symboli- cal of this.' Here follows in the original a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

137 שבעת ימים ימלא

"כי שבעת ימים ימלא את ידיכם". לשון היחיד "ימלא" מתייחסת לאור האחד, לשמן.

Leviticus 8:33 ויקרא ח':ל"ג

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידיכם:

And ye shall not go out from the door of the tent of meeting seven days, until the days of your consecration be fulfilled; for He shall consecrate you seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 רב ויקרא ועתיק יומין

ביטוי מסיפורו של חמורו של רבי פינחס בן יאיר בווהר; אסל אברהם מסביר ש"עתיק יומין" שבביטוי הוא ישראל סבא.

Zohar, Introduction 12:84-92 ספר זוהר, הקדמה י"ב:פ"ד-צ"ב

but my father inhabited the great sea, he was a huge fish who embraced the great sea from one end to the other; he was mighty and noble and ancient of days so that he would swallow up all the other fishes in the sea and then release them again alive and filled with all the good things of the world. Like a mighty swimmer he could traverse the whole sea in one second. He shot me out like an arrow in the hand of a ... bowman and hid me

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

139 בפ' בראשית דף ו ע"א . . ופי' האשל אברהם

אותו קטע בוזהר ודברי האשל אברהם מובאים שוב בהמשך בלקוטי תורה על שיר השירים, בביאור הפסוק "עטרה שעטרה לו אמו". שם מוסבר שאף שהכתר עצמו נעלה מאוד מבינה, הוא נקרא הכתר ש"אמו" נתנה לו, משום שגילוי צריך לבוא בסדר הדרגות.

הערת קה"ת

מובא גם לקמן שה"ש כז, א.

140 סבא דעתי סתים

האדרא רבא מתארת את החכמה הנסתרת כ"שורה כיון טוב על שמריו", ואומרת: "זהו שקוראים לו זקן שדעתו סתומה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שסבא, "זקן", הוא עתיק יומין.

Zohar, Idra Rabba 3:14-6:25 ספר זוהר, האדרא רבא ג':י"ד-ו':כ"ה

141 שנטל עשר עטרות

הגמרא מלמדת שראש חודש ניסן, היום השמיני למילואים שבו הוקם המשכן, "נטל עשר עטרות" — עשרה דברים ראשונים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות את מעלתו של היום השמיני.

Shabbat 87b:6 שבת פ"ז ב:ו'

אמר לקה רב חביבי מחוץ נא לא רב אשי, תא שמע: "ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן" — תנא, אותו יום נטל עשר

לקו"ת ש"ש סו, א. ראה גם אוה"ת שמות ע"פ.

147 כי עמך הסליחה למען תורא

"כי עמך הסליחה למען תיוורא". המאמר "שובה ישראל" מסביר זאת כמדרגה שלמעלה מחכמה.

Psalms 130:4 תהילים ק"ל:ד'

כִּי־עִמָּךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוְרָא:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, ד.

148 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". אותה מדרגה עליונה היא מקור ההארה הדרושה כדי להכניס את שבעת הימים למלכות.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י'

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאֶה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

פסוקה 23

149 כפי צו דף ל"ד סע"א

ההערה מפנה את הקורא להערות המקורות של העורכים לפרשת בשלח, לעיל, בעניין קטע זה מהזוהר בפרשת צו.

הערת קה"ת

ראה לעיל במ"מ לפי בשלח א, א.

150 בחכמה יסד ארץ

"ה' ייסד את הארץ בחכמה". "הארץ" היא מלכות, שנוסדה על ידי חכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסֵּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

151 אבא יסד ברתא

הזוהר קורא את הפסוק כך: "בחכמה ייסד את הארץ": חכמה היא אבא, והארץ היא הבת, מלכות. בהערת קה"ת נמנה המקום הזה, לצד מקומות נוספים, כמקור ל"אבא ייסד את הבת".

Zohar III, 248a זח"ג רמח, א

הערת קה"ת

זח"ג רמח, א. רנו, ב. רנח, א. ת"ז תכ"א (סא, ב).

152 ע"פ ביום השמיני שלח

המאמר מסביר שיש להחדיר את אחדות ה' אל תוך הלב, ומפרש את "משליך קרחו כפתים" כחסד העליון שמתגלה ביום הכיפורים ובסוכות

הערת קה"ת

ירמ' כג, כד.

158 מלא כל הארץ כבודו

"מלוא כל הארץ כבודו". "כבוד" הוא זיו שלו, שאותו מקבלים העולמות.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

וְקָרָא זֶה אֱלֹהִים וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' ו, ג.

159 בדי"ה ויקח קרח

המאמר "ויקח קרח" פותח במדרש שקרח, "בן יצהר" — בן השמן — טען שמי שנמשחו בשמן קיבלו כהונה ומלכות, ולכן גם הוא ראוי להן; המאמר מבאר את המחלוקת שלו עם משה ואהרן ואת לעגו למצוות ציצית. לפי הטקסט כאן, הוא עוסק גם בעצמותו ובזיוו.

הערת קה"ת

לקרית קרח נב, א. אוה"ת קרח ע' תרסה.

160 ובדי"ה וזאת המצוה

המאמר על "וזאת המצוה" שואל על הכפילות "לשמור... ושמרתם", ועל כך שמצוות קריאת שמע, הנוהגות בכל מקום, קשורות ל"לעשותם בארץ"; הוא מסביר שגן עדן נקרא "ארץ", והוא שכר המצוות. לפי הטקסט כאן, הוא עוסק גם בעצמותו ובזיוו.

הערת קה"ת

לקרית ואתחנן ט, א.

26 פסוק**161 ומלאה הארץ דעה**

"כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". בפסוק עצמו נאמר "כי מלאה", בלי ו' החיבור, כפי שמצוין בהערת קה"ת.

Isaiah 11:9 ישעיהו י"א:ט

לֹא־יָרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הָרַק קִדְשֵׁי כִּי־מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת־Havayah כְּמַיִם לַיָּם מְכַסִּים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' יא, ט. ושם כתוב כי מלאה בלא וא"ו. [כ]. [לקמן יח, ב].

162 בדי"ה וידעת היום

המאמר מסביר ש"חלב ודבש" הם עדיין בבחינת אמונה, ולא בבחינת "ומלאה הארץ דעה" שלעתיד לבוא, שתהיה ידיעה והרגשה ממש; בינתיים העולם מתנהל במתכונת של מלאה כל עלמין, עם עליות וירידות מדור לדור.

הערת קה"ת

לקרית ואתחנן ד, ג.

163 את השמים ואת הארץ אני מלא

"אני מלא את השמים ואת הארץ": העצמות שהמילויים ממשיכים לידי

ונעשה "קפוא": מצטמצם ומתחלק לאינספור מדרגות, כדי שיהיה ניתן להשיגו למטה, כל אחד לפי מידתו.

הערת קה"ת

לקרית שמע"צ פז, ב.

153 ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך

"ביום השמיני שלח את העם, והם ברכו את המלך". המאמר על פסוק זה קושר את היום השמיני לחכמה ולהמשכת המלכות.

I Kings 8:66 מלכים א ח:ס"ו

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 פסוק**154 מלך השמיני הדר**

האידרא רבא מסבירה שהמלכים הראשונים לא התקיימו עד שהופיע האחרון שבהם, הדר; היא מכנה את הדר "חסד עליון" ומציינת שרק אצלו נוכרת אישה, משום שכאן השניים נמתקו יחד.

Zohar, Idra Rabba 42:309-45:318 ספר הזהר, האדרא רבא מ"ב:ש"ט-מ"ה:ש"י"ח

155 ויהי נועם

"ויהי נועם ה' אלינו עלינו". ברכתו של משה עם השלמת המשכן.

Psalms 90:17 תהילים צ"ז

וַיְהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

And let the graciousness of the L-rd our G-d be upon us; Establish Thou also upon us the work of our hands; Yea, the work of our hands establish Thou it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 פסוק**156 המחבר — והנה נודע**

ההערה למילים אלה מפנה לתחילת פרשת ויקרא בלקוטי תורה, ושם יש לעיין.

הערת קה"ת

בר"פ ויקרא יעו"ש. [כ].

157 את השמים ואת הארץ אני מלא

"האם אינני ממלא את השמים ואת הארץ? נאום ה'". "אני" הוא עצמותו, הממלאת את הכול.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הָלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם־ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

170 את מספר ימיו אמלא

"לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימיו אמלא". המאמר העוסק בפסוק זה מדבר על "מילוי הימים".

Exodus 23:26 שמות כ"ג:כ"ו

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיו אמלא:

None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number
of thy days I will fulfil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 ימי המילואים

בוהר על צו: הכהן הגדול שלמעלה שלם בשבעת הימים העליונים, ובהתאם לכך לכהן שלמטה יש את שבעת ימי המילואים, כך שהכול הוא כמו למעלה.

Zohar, Tzav 24:166-25:178 ספר הזהר, צו כ"ד:קס"ו-כ"ה:קע"ח

172 ימי המילואים

בנספח זה לכרך הראשון, הוזהר מייחס את "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבנקי" לכנסת ישראל השורה בשלמות במשך כל שבעת הימים, "ולכן נקראים שבעת ימי המילואים".

Zohar, Addenda, Volume I 25:167-181 ספר הזהר, תוספות, כרך א
כ"ה:קס"ז-קפ"א

173 ימי קדם וימי עולם

אדרא רבא מכנה את שלושה עשר ה"תיקונים" של הוקן "ימי קדם", הימים הראשונים, להבדיל מן הימים שבז"א, "ימי עולם".

Zohar, Idra Rabba 21:157-23:166 ספר הזהר, האדרא רבא כ"א:קנ"ז-
כ"ג:קס"ו

174 כי שבעת ימים ימלא את ידכם

"שבעת ימים ימלא את ידכם": חנוכת הכוהנים, המגלים את מידת החדש.

Leviticus 8:33 ויקרא ח':ל"ג

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם:

And ye shall not go out from the door of the tent of meeting
seven days, until the days of your consecration be fulfilled;
for He shall consecrate you seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 ע"פ ביום השמע"צ

הקטע מסביר את "הי צלך על יד ימינך": "יד ימינך" היא האהבה הטבעית שבאדם, והאהבה העליונה שורה עליה כ"צל" מקיף, גדול מכדי להיכלל בה, ובכל זאת מעניק לה כוח ועוז; את הכוח הזה נותן חג הסוכות לכל השנה.

הערת קה"ת

לקריאת שמע"צ פד, ב.

176 הי צלך על יד ימינך

"הי צלך על יד ימינך": האהבה מלמעלה השורה על אהבתה של הנשמה עצמה.

Psalms 121:5 תהילים קכ"א:ה'

הי שמך הי צלך עלי ימינך:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy
right hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

גילוי.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אם יסתתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' הלא את השמים
ואת הארץ אני מלא נאם ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 מלא כל הארץ כבודו

"מלא כל הארץ כבודו": הדרגה הגלויה שאליה נמשכת העצמות.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וקרא זה אלי זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ
כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 27

165 ע"פ ואולם חי אני

ההערה מזהה את המאמר "במקום אחר" על "ואולם חי אני, וימלא כבוד ה"
כמאמר שבאור התורה של הצמח צדק על שלח.

הערת קה"ת

אוה"ת שלח ע' תקי ואילך.

166 ואולם חי אני וימלא כבוד ה'

"ואולם חי אני, וכבוד ה' ימלא את כל הארץ". הפסוק במאמר שאליו
מתייחס הטקסט.

Numbers 14:21 במדבר י"ד:כ"א

ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ:

But in very deed, as I live—and all the earth shall be filled
—with the glory of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 מלא לא כתיב

על "וכבוד ה' מלא את המשכן" דורש הוזהר את המילה במשמעות של
"מלא": המשכן היה שלם למעלה ולמטה.

Zohar, Vayikra 1:7-14 ספר הזהר, ויקרא א':ז-י"ד

168 שם מלא

אדרא רבא מדבר על "שני שמות הנקראים שם מלא" — הוי' אלקים, צורה
בתוך צורה של "וייצר".

Zohar, Idra Rabba 41:297-42:309 ספר הזהר, האדרא רבא מ"א:רצ"ז-
מ"ב:ש"ט

169 סדיה לא תהיה משכלה

הקטע מסביר ששם הוי' מהווה את הכול יש מאין בכל עולם, אך הדבר נכון
רק ביחס לעולמות; ביחס לקדוש ברוך הוא עצמו הם נחשבים לאין, כמאמר
"קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד".

הערת קה"ת

ראה ת"א עט, ב. אוה"ת משפטים ע' אירסב.

תהלים קכא, ה.

177 וימינו תחבקני

| "וימינו תחבקני": האהבה מלמעלה, כפי שמוזה הערת קה"ת לגבי הפסוק.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב:ו

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחְבֵּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

178 סדיה ואכלתם אכול

סוף המאמר "ואכלתם אכול" מסביר את הברכה הכפולה: מעבר לאכילה ולשובע, "ועמי לעולם לא יבושו", משום שאז המקבל נעשה לנותן, והצדיקים נקראים "קדושים".

הערת קה"ת

לעיל ז, ד.

179 בדיה לכן אמור לבניי

הקטע מסביר מדוע יש לחדש במשך היום את האהבה המתעוררת בתפילה הבוקר, ומדוע מזכירים את יציאת מצרים בבוקר ובערב: כשפונים לענייני העולם, הלב נמשך אחר הגשמיות, שהיא ההסתר של אלקים, ולימוד התורה צריך להמשיך את גילוי הוי".

הערת קה"ת

תו"א נח, א.

180 אשר נשאתי את ידי

| "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה". הפסוק שבמאמר "לכן אמור לבני ישראל" (Exodus 6:6), אחד הפסוקים על הידיים המובאים כאן.

Exodus 6:8 שמות ו:ח

והבאתי אֶתְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאָתִי אֶת־יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מִרְשָׁה אֲנִי ה'.

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

181 ובדיה וידבר דעשה"ד

הקטע מסביר שמטרת נתינת התורה היא שגילוי שמעל השתלשלות יהיה נוכח למטה באמצעות לימוד התורה, "אנכי ה' אלקיך", ולשם כך יש צורך תחילה בקבלת עול המצוות; לאחר מכן מתחיל ביאור שורש המצוות, מתוך היראה הגדולה במעמד הר סיני.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר טו, ד.

182 נדבת ירך

| "נדבת ירך". אחד הפסוקים על הידיים המובאים כאן.

Deuteronomy 16:10 דברים ט"ז

וְעָשִׂיתָ חֵג שָׁבָעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָרֵךְ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יִצְרָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ:

And thou shalt keep the feast of weeks unto the L-RD thy G-d after the measure of the freewill-offering of thy hand,

which thou shalt give, according as the L-RD thy G-d blesseth thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 ובדיה צאינה וראינה

המאמר על "צאינה וראינה בנות ציון" שואל מה פירוש "צאינה", ומדוע חז"ל מכנים את ה' "הקדוש ברוך הוא": הווי"ו שב"קדוש" מבטאת את המשכת קדושתו בבחינת ממלא וסוכב, שאין להן ערך ביחס לאחדותו הפשוטה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש כא, ב ואילך.

184 שאו ידיכם קדש

| "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'". פסוק נוסף על הידיים, הנידון במאמר "לכו חזו".

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב

שְׁאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרְכוּ אֶת־ה'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

| "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר". הפסוק שעליו נסב ההסבר שאליו מפנה הטקסט.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:י

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבִנְתִּי הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

186 בזהר . . בסוף ח"א סי' כ"ה

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רנה, א ואילך.

187 ע"ד מ"ש בזהר ח"א דס"ז ע"א

| ההערה מציינת שקטע זוהר הזה הועתק, עם הגהות, באור התורה של הצמח צדק על הנביאים והכתובים.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נ"ך כרך-ג ע' אירפז עם הגהות.

188 לה' הארץ ומלואה

| "לה' הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה".

Psalms 24:1 תהילים כ"ד:א

לְדָוִד מְזִמּוֹר לַה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ תִּבְל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ:

A Psalm of David. The earth is the L-RD'S, and the fulness thereof; the world, and they that dwell therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 על "אמלאה", החרבה" אומרת הגמרא, שבין שתי צרות: "אם זו מלאה — זו חרבה". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על צור וירושלים.

Megillah 6a:16 מגילה ו' א:ט"ז

קִסְרֵי וִירוּשָׁלַיִם, אִם יֵאמָר לָהּ אָדָם: תִּרְכּוּ שְׁתֵּיהֶן — אֵל תִּאֲמַן. יִשְׁכּוּ שְׁתֵּיהֶן — אֵל תִּאֲמַן. תִּרְכָּה קִסְרֵי וְיִשְׁכָּה וִירוּשָׁלַיִם, תִּרְכָּה וִירוּשָׁלַיִם

פסוקה 28

194 נתלכשו הט"ס שבה ה"ל בקליפות, וזהו ענין שנתמלאה צור

בשער העוסק במיעוט הירח מסביר האריז"ל כיצד התלכשו תשע הספירות של מלכות בקליפות, וכותב: "זהו ענין 'אמלאה החרבה', כמו שאמרו חז"ל: צור לא נתמלאה אלא מחורבנה של ירושלים."

Sefer Etz Chaim 36:2 עץ חיים ל"ו:ב

... וזהו ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום כי בדור אנשי סדום היתה המלכות באחורי נח"י דו"א כנ"ל בסוד וה' המטיר אך עתה נפלה בסוד נקודה לבד תחת היסוד וט"ס שלה ירדו אל הקליפות מכ"ש הארת ה"ר דו"א שנפלו בחרבן בית ראשון נמצא כי חטא אדה"ר וחטא חורבן בית שני הכל א' אלא שחטא אדה"ר תיקן ממש את הקליפות מה שמתחלה היו בלתי תיקון כמ"ש בע"ה אבל בעת החרבן בחטא ישראל כבר היו הקליפות מתוקנים ומה שגמרו הם הוא להחזיר ולהלביש בהם את הקדושה כנ"ל. וז"ס והמה כאדם עברו ברית ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

פסוקה 29

195 גדע בחרה אף כל קרן ישראל

"קצץ בחרה אף כל קרן ישראל". הפסוק שאת המדרש עליו קורא אדמו"ר הזקן לאור "אמלאה החרבה".

Lamentations 2:3 איכה ב':ג

גִּדַּע בְּחַרְיָאָה אֶף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁיב אַחֲרָיו וְיָמִינוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּכְצַר בְּיַעֲקֹב כָּאֵשׁ לְהִבָּה אֶכְלָה סָבִיב:

He hath cut off in fierce anger All the horn of Israel; He hath drawn back His right hand From before the enemy; And He hath burned in Jacob like a flaming fire, Which devoureth round about

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

196 במדרש ע"פ וילכו בלא כח

"הלכו בלא כוח לפני רודף". הפסוק שעליו מעיר רבי אחא.

Lamentations 1:6 איכה א':ו

וַיֵּצֵא מִבֶּת־צִיּוֹן כָּל-הַהֲדָרָה הִיוּ שָׂרֶיהָ כְּאֵלִים לֹא-מִצְאוּ מִקְעָה וַיִּלְכּוּ בְּלֹא-כֹחַ לִפְנֵי רֹדֶף:

And gone is from the daughter of Zion All her splendour; Her princes are become like harts That find no pasture, And they are gone without strength Before the pursuer

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shir HaShirim Rabbah 1:6 שיר השירים רבה א':ו

הערת קה"ת

איכה א, ו. שהש"ר א, ו.

197 כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא

אמר רבי אחא: "כשם שישראל גלו רק על ידי רודף שלם, כך הם נגאליים רק על ידי גואל שלם".

Eikhah Rabbah 1:33 איכה רבה א':ל"ג

... אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּבֹא לָכֶם שְׁעָה וְאֲנִי עוֹשֶׂה לָכֶם כָּה, וַיִּלְכּוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רֹדֶף. אָמַר רַבִּי אֲחָא, כְּשֶׁם שֶׁלֹּא גָלוּ יִשְׂרָאֵל אֲלָא בְּרֹדֶף מָלֵא, כָּה אֵינֶן נִגְאָלִין אֲלָא בְּגוֹאֵל מָלֵא, דְּכַתִּיב (ישעיה נט, כ): וְכֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל מָלֵא כְּתִיב.

וישבה קסרי — תאמן, שנאמר: "אמלאה החרבה". אם מליאה זו — חרבה זו, אם מליאה זו — חרבה זו.

Caesarea and Jerusalem [are rivals]. If one says to you that both are destroyed, do not believe him; if he says that both are flourishing, do not believe him; if he says that Caesarea is waste and Jerusalem is flourishing, or that Jerusalem is waste and Caesarea is flourishing, you may believe him, as it says, "I shall be filled, she is laid waste" (Ezekiel 26:2); if this one is filled, that one is laid waste, and if that one is filled, this one is laid waste

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

190 הגמרא מביאה את הפסוק "אמלאה, החרבה" כמקור לכלל שכאשר זו מלאה, זו חרבה.

Pesachim 42b:6 פסחים מ"ב ב'ו

וְעַכְשָׁיו אֵין יֵינָם שֶׁל אֲדוֹמִיִּים מִחֲמִיץ עַד שְׁנוֹתֵינוּ לְתוֹכָן שְׁעוּרֵינוּ, וְקוֹרִין אוֹתוֹ חוֹמֵץ הָאֲדוֹמִי, לְמִיִּים מִה שְׁנֵאָמַר: "אֲמַלְאָה הַחֲרֵבָה", אִם מְלֵאָה זו — חֲרֵבָה זו, וְאִם מְלֵאָה זו — חֲרֵבָה זו. רַב נִחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, מִהָכָא: "וְלֹאִם מְלֵאִים יֵאָמְרוּ."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

191 בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים כוי אמלאה החרבה

"בן אדם, יען אשר אמרה צור על ירושלים: 'האח... אמלאה, החרבה'". המילואים הם ההפך ממילוי זה.

Ezekiel 26:2 יחזקאל כ"ו:ב

בְּנוֹאֲדָם יַעֲן אֲשֶׁר-אָמְרָה צֹר עַל-יְרוּשָׁלַם הָאֵה נִשְׁבְּרָה דִּלְתוֹת הָעַמִּים נִסְבָּה אֵלַי אֲמַלְאָה הַחֲרֵבָה:

Son of man, because that Tyre hath said against Jerusalem: 'Aha, she is broken that was the gate of the peoples; She is ;turned unto me; I shall be filled with her that is laid waste

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

192 לא נתמלאה צור

ההערה מפנה למאמר הראשון על "ידיעת היום" ולביאור עליו, שבו נידון גם "לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים".

הערת קה"ת

על"ק ד"ה ידיעת היום האי פ"ד ושם בביאור פ"ד. [כ].

193 רבי יהודה דורש את הפסוק "לה הארץ ומלואה"; אדמו"ר הזקן מצייע לקרוא את "מילואים" לאור המילה "מלואה".

Zohar, Noach 21:162-24:175 ספר זוהר, נח כ"א:קס"ב-כ"ד:קע"ה

R. Simeon said: 'There is no sin in the world which so much provokes the anger of the Almighty as the sin of neglecting the covenant, as we read, "a sword that shall execute the vengeance of the covenant" (Lev. 26, 25). The proof is that in the generation of the Flood the measure of sin was not filled up until mankind became (sexually) perverted and destroyed their seed. And although they defrauded each other, as it is written, "And the earth was filled with violence",1lit. ... 'fraud', 'overreaching'. and again

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, י.

203 כהמס דונג

"כִּהְמָס דּוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ יֵאָבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי הָיִי. מִדּוֹת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית נִמְסוֹת מִפְּנֵי הָאוֹר הַגָּלוּי.

Psalms 68:3 תהילים ס"ח:ג

כִּהְנִדְף עָשָׁן תִּנְדֹּף כִּהְמָס דּוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ יֵאָבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹקִים:

As smoke is driven away, so drive them away; As wax melteth before the fire, So let the wicked perish at the presence of G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סח, ג.

204 וזשארז"ל ע"פ עלי עשור

הגמרא אומרת שלכינור שבמקדש היו שבעה נימים, לכינור של ימות המשיח שמונה, ולכינור של העולם הבא עשרה, על יסוד הפסוק "עלי עשור".

Arakhin 13b ערכין י"ג ב

הערת קה"ת

ערכין יג, ב.

205 נר הוי נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם". הנשמה היא הנר שבתוך הכינור.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חִפְשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 כנור נר כ"ו

ההערה מציינת שהפירוש של "כינור" כ"נר" ועוד כ"ו מובא במאורי אור, בערך אות כ', ומקורו בתיקוני זוהר, תיקון כא (נב ע"א).

הערת קה"ת

הובא במאורי מערכת כ' סליה ובי"ג שם. מת"ז תכ"א נב, א. ועל"ק כא, ד הביא אדמו"ר הת"ז הלז. [כ].

207 כל הנקרא בשמי

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". שם ה' נמצא כנשמה.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאֲתִי וַיִּצְרָתִי אֶף־עֲשִׂיתִי:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

208 ואתם הדבקים בה'

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". הנשמה קשורה לשם הוי'.

Deuteronomy 4:4 דברים ד':ד

וְאַתֶּם הַדֹּבְקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם:

But ye that did cleave unto the L-RD your G-d are alive every one of you this day.

Gone from the daughter of Zion is all her splendor. Her princes are like deer that have not found pasture; they went powerless before the pursuer" (Lamentations 1:6) "Gone from the daughter [mibat] of Zion." Min bat is written. Rabbi Aḥa said: We have one fine portion; that is the Holy One blessed be He, as it is written in His regard: "The L-rd is my lot [menat ḥelki] and my portion" (Psalms 16:5). "All its splendor," this is the Holy One blessed be He, as it is stated: ... "You

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 30

198 ויאמן העם

"והעם האמינו". גם במצב הנמוך ביותר, במצרים, נותרה נקודת האמונה.

Exodus 4:31 שמות ד':ל"א

וַיֵּאֱמְנוּ הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקַד ה' אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עֲנָנִים וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

And the people believed; and when they heard that the L-RD had remembered the children of Israel, and that He had seen their affliction, then they bowed their heads and worshipped.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, לא.

199 גנבא אפום מחתרתא

ההערה מציינת את העמוד הזה במאמרי הרבי הרי"צ כמקור לאמרה על הגנב, שלדבריה מובאת לפי גרסת Ein Yaakov למסכת Berachos 63b.

Berachot 63b ברכות ס"ג ב

הערת קה"ת

ברכות סג, ב. (ע"פ גירסת עין יעקב). וראה סה"מ תש"ט ע' 110 בהערה. ובחנפסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע"ט. על"ק ר"פ דברים א, א וש"נ. [כ].

200 שאמונה זו היא רק בחי' מקיף ועטרה

ההערה מציינת את העמוד הזה במאמרי אדמו"ר הזקן משנת 5565 (1804-05) כמקור לאמונה בבחינת אור מקיף ועטרה.

הערת קה"ת

סה"מ תקס"ה ע' ד.

פסקה 31

201 ירושלים הוא יראה שלם

ההערה מפנה למקורות שנאספו שם לעניין ירושלים כ"יראה שלם", יראה שלמה.

הערת קה"ת

ראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע"רצג.

202 יראו את ה' קדושו

"יראו את ה', קדושו". יראה שלמה היא הפנימיות של ירושלים.

Psalms 34:10 תהילים ל"ד:י

יִרְאוּ אֶת־ה' קְדֹשׁוֹ כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו:

O fear the L-RD, ye His holy ones; For there is no want to them that fear Him.

213 אין נגאלין אלא בגואל מלא

“ולכן הם נגאלים רק באמצעות גואל שלם, כפי שנאמר: “ובא לציון גואל”.

Eikhah Rabbah 1:33 איכה רבה א:ל”ג

... אמר להם הקדוש ברוך הוא תבוא לכם שעה ואני עושה לכם כן, וילכו בלא כח לפני רודף. אמר רבי אחא, כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא, כך אינן נגאלין אלא בגואל מלא, דכתיב (ישעיה נט, כ): ובא לציון גואל מלא כתיב.

Gone from the daughter of Zion is all her splendor. Her “princes are like deer that have not found pasture; they went powerless before the pursuer” (Lamentations 1:6) “Gone from the daughter [mibat] of Zion.” Min bat is written. Rabbi Aha said: We have one fine portion; that is the Holy One blessed be He, as it is written in His regard: “The L-rd is my lot [menat helki] and my portion” (Psalms 16:5). “All its splendor,” this is the Holy One blessed be He, as it is stated: ... “You

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

214 וימלא כבוד ה'

הערת קה"ת מפנה Numbers 11:21 למילים האלה.

Numbers 11:21 במדבר י"א:כ"א

הערת קה"ת
במדבר י"א, כא.

215 וימלא כבוד ה'

“וכבוד ה' ימלא את כל הארץ.” זהו ה"מילוי" האמיתי, שהמילואים הם רק מעין שלו.

Numbers 14:21 במדבר י"ד:כ"א

ואולם תי"אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ:

But in very deed, as I live—and all the earth shall be filled —with the glory of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

216 אשר לא תחסר כל בה

“ארץ... אשר לא תחסר כל בה.” מלכות, שהיא “הארץ”, לא תחסר דבר.

Deuteronomy 8:9 דברים ח:ט

ארץ אשר לא כמסכנת תאכלינה לך לא תחסר כל בה ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:

a land wherein thou shalt eat bread without scarceness, thou shalt not lack any thing in it; a land whose stones are iron, and out of whose hills thou mayest dig brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ח, ט.

217 מרוב כל

“בשמחה ובטוב לבב מרוב כל.” המילה “כל” מקשרת את הברכה לכלה.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance ;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ד, ד.

209 ומלאה הארץ דעה

“כי מלאה הארץ דעה את ה'.” הגילוי העתידי של עשר הספירות בנשמה.

Isaiah 11:9 ישעיהו י"א:ט

לא ירעו ולא ישיחיתו בכל ה' קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' Havayah כמים לים מכסים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the .waters cover the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

210 ומל ה' את לבבך

“ומל ה' אלקיך את לבבך.” הסרת מה שמכסה את הלב, כדי שהארץ יוכל להיכנס.

Deuteronomy 30:6 דברים ל:ו

ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב ירעה לא תהיה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען תיר:

And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, that thou mayest live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ל, ו.

211 אהל בל יצען

“אהל שלא יזוז ממקומו.” מלכות תחזיק את עשר הספירות שלה בקביעות.

Isaiah 33:20 ישעיהו ל"ג:כ

זהו ציון קרית מועדנו עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן אהל בלי צען בלי סע יתדתי לנצח וכל חבליו בלי צתקו:

Look upon Zion, the city of our solemn gatherings; Thine eyes shall see Jerusalem a peaceful habitation, A tent that shall not be removed, The stakes whereof shall never be plucked up, Neither shall any of the cords thereof be .broken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיה ל"ג, כ.

פסוקה 32

212 וזשארז"ל כך אין נגאלין

ההערה מציינת שהמאמר “אין נגאלין אלא בגואל מלא” מובא בערוך בערך גואל.

הערת קה"ת

איכ"ר (א — פסוק ו) [א, לג]. מובא בערוך ערך גואל. ובפסד"כ פסקא דסליחות. וערש"י איכה הנ"ל. [כ].

פסקה 33

218 מיעוט הירח היינו ג"כ הסתלקות הט"ס מהמלכות

בשער העוסק במיעוט הירח מסביר האריז"ל שכאשר הירח התמעט, תשע הספירות של מלכות הסתלקו ועלו לשורשן, והותירו אותה כנקודה אחת.

Sefer Etz Chaim 36:2 עץ חיים ל"ו:ב'

... וזהו ענין לכי ומעטי את עצמך שנסתלקו ט"ס שלה העליונים ועלו בז"א והיא נשארת נקודה מעוטה וירדה תחת אחורי היסוד וענין מיעוט הירח היה ביום ד'. אח"כ ביום ו' חזרה להתגדל בבחי' הג' הנ"ל היותה פרוץ שלם בבחי' אחר באחור נגד החזה דז"א ואז יש בה ה' אורות של ה"ס ראשונות דז"א שהם בחי' ה' ימים ראשונים דימי בראשית כולם האירו ביום ו' שהוא הת"ת שבו ואז ניבנית המלכות ונגלית שם וה"ר מאירין בה מרחוק ואז ביום ו' נודווגו ז"ין בבחי' אב"א ונברא אדה"ר בבחי' זו לבדו ואלו לא ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

219 אהל כל יצען

"אהל שלא יזון, שיתדותיו לא יוסרו לעולם". מלכות תחזיק את אורה בקביעות.

Isaiah 33:20 ישעיהו ל"ג:כ'

זֶה צִיּוֹן כְּרִית מוֹעֲדֵנו עֵינֵינוּ תִרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נָוָה שְׁאֵן אֶהֱל פְּלִי־צֶעֶן פְּלִי־סַע יִתְדֹתָיו לְנֶצַח וְכָל־חֲבָלָיו פְּלִי־נִתְקוּ:

Look upon Zion, the city of our solemn gatherings; Thine eyes shall see Jerusalem a peaceful habitation, A tent that shall not be removed, The stakes whereof shall never be plucked up, Neither shall any of the cords thereof be broken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

220 כיום חבוש ה'

סוף הפסוק שהמאמר מבאר: "כיום שיחבוש ה' את שבר עמו, ומחץ מכתו ירפא".

Isaiah 30:26 ישעיהו ל"ו:כ"ו

וְהָיָה אֹרֶן־הַלְבָנָה כְּאֹרֶן הַחֲמָה וְאֹרֶן הַחֲמָה יִהְיֶה שֶׁבַע־תַּיִם כְּאֹרֶן שֶׁבַע־הַיָּמִים בְּיוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת־שִׁבְרֵי עַמּוֹ וּמַחֲץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

221 על הפסוק "אל תראוני שאני שחרחורת" מביא המדרש את "שתי הרעות" ומסביר שהם עשו רעה אחת חמורה כמו שתיים.

Shir HaShirim Rabbah 1:6:2 שיר השירים רבה א':ו:ב'

שֶׁשָּׁזְפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, אָמַר רַבִּי אָבָא בַר כְּהֵנָא בְּשֵׁם רַבִּי חִזְיָא רַבָּה, קְתִיב (ירמיה ב, יג): כִּי שְׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי, הָא וּתְרוּ לְמָאד, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁעָשׂוּ אֶחָת שְׁקִשָּׁה בְּשְׁתִּים, שֶׁהֵן מִשְׁתַּחֲוִי לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים וּפּוֹרְעִין עֲצָמָן כְּנֶגֶד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִדָּא הוּא דְּקְתִּיב (יחזקאל ח, טז): וַיָּבֹא אֲנִי

אֶל חֶצֶר בֵּית ה' הַפְּנִימִית, הָאִיר מֶה דָּאתָ אָמַר (ויקרא כב, כה): מִשְׁחָתָם בָּהֶם מוֹם בָּם. דְּכָר אַחֵר, שֶׁשָּׁזְפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, עַל שֶׁעָשִׂיתִי מְרִימוֹת שֶׁל סוּסִים לְשָׁמֶשׁ, דְּקְתִּיב (מלכים ב כג, יא): וַיִּשְׁבֹּת אֶת ...

"That the sun has tanned me," Rabbi Abba bar Kahana said in the name of Rabbi Hiyya the Great: It is written: "For My people have performed two evils" (Jeremiah 2:13). Did they not forsake many more [than two commandments]? Rather, it teaches that they performed one that is as severe as two, as they prostrated themselves to idols while exposing themselves toward the Temple. That is what is written: "He brought me to the inner courtyard of the House... [twenty-five men, their backs toward the Sanctuary of the L-rd

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

222 כי שתיים רעות עשו עמי

על עגל הזהב שואל המדרש מה הן "שתי הרעות", ומשיב: "אנכ"י ו"לא יהיה לך".

Shemot Rabbah 42:8 שמות רבה מ"ב:ח'

... אי שמים, ב' מרגליות נתתי לה מידי לידה ושלחתי לה על ידך שמונה, לא היה לה לאבד את שלך, או ג', או אפילו כולם, אלא כך היתה בוסרת עלי, שאותן שתי מרגליות שנתתי לה מידי ליד, איבדה אותן! הוא שהקב"ה אומר לירמיה (ירמיה ב): כי שתיים רעות עשה עמי ושתי רעות עשו, לכך ויתר על כ"ב. ומהו כי שתיים רעות עשה עמי? אנכי ולא יהיה לך הוי, סרו מהר מה הדרך אשר צויתים עשו להם עגל מסכה. ר' תנחום בר חנילאי אמר: קב"ה קנטרין של זהב היה בעגל, מנין ...

Another matter: "They have quickly deviated" (Exodus 32:8) - Rabbi Shimon ben Halafta said: You took the wrong path at the outset. A person who sets out on the path walks two or three mil and errs in the third. Does he err in the first? So too, the Holy One blessed be He said to them: Could you not have strayed on the second or the third, that [you strayed] on the first? This is astonishing. Rabbi Meir says: It was not ... even one day. Rather, as they were

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

223 כי שתיים רעות עשו עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם

בארות בארת נשברים

"כי שתיים רעות עשה עמי: אותי עזבו, מקור מים חיים, לחצוב להם בארות, בארות נשברים אשר לא יכילו המים". זהו הגורם ל"שבר עמו".

Jeremiah 2:13 ירמיהו ב':י"ג

כִּי־שְׁתֵּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֲנִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְלּוּ הַמַּיִם:

For My people have committed two evils: They have forsaken Me, the fountain of living waters, and hewed them out cisterns, broken cisterns, That can hold no water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 ברכות כי תשא ס"פ מ"ב

על פי ההערה, אור התורה מצטט את המדרש: "מהו 'שתיים רעות עשו עמי'? 'אנכ"י ו"לא יהיה לך'".

"ומהו כי שתיים רעות עשה עמי באנכ"י ו"לא יהי" לך" — אוה"ת נ"ך ע' שכה.

על עקב.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת פי' עקב עי' תקנט.

פסקה 34

231 ביום חבוש ה' את שבר עמו

"ביום שבו ה' יחבוש את הפרץ (שבר) של עמו".

Isaiah 30:26 ישעיהו ל"ב:כ"ו

וְהָיָה אֹרֶן־הַלְבָנָה כְּאֹרֶן הַחֲמָה וְאֹרֶן הַחֲמָה יִהְיֶה שְׂבָעִתִּים כְּאֹרֶן שְׂבָעִת
הַיָּמִים בְּיוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת־שִׁבְרֵ עַמּוֹ וּמַחֲזִיז מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

232 רי"פ צ"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

צ"ל: צ"א.

233 כי יש שבר במצרים

המדרש פותח על הפסוק "ויעקב ראה כי יש שבר במצרים" בפסוק "אשרי... ששברו על ה' אלקיו": הפרץ הופך לתקווה.

Bereshit Rabbah 91:1 בראשית רבה צ"א:א

וירא יעקב כי יש שבר במצרים - (תהלים קמו) אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו וירא יעקב כי יש שבר במצרים (איוב יב) הן יהרוס ולא יבנה, משהרס הקדוש ברוך הוא עצתן של שבטים, עוד לא נבנה. (שם) יסגור על איש ולא יפתח, אלו עשרת השבטים, שהיו נכנסין ויוצאין למצרים, ולא היו יודעים שיוסף קיים, וליעקב נתגלה שיוסף קיים, שנאמר: וירא יעקב כי יש שבר במצרים. כי יש שבר, זה הרעב, כי יש סבר, זה השבע. כי יש שבר, ויוסף הורד מצרימה. כי יש סבר, ויוסף הוא השליט. ...

Jacob saw that there was grain in Egypt, and Jacob said to "his sons: Why do you make yourselves conspicuous?" (Genesis 42:1). "Jacob saw that there was grain [shever] in Egypt" - "Happy is he whose help is from the G-d of Jacob, whose hope [sivro] is in the L-rd his G-d" (Psalms 146:5). "Jacob saw that there was grain in Egypt" - "Behold, He demolishes, and it will not be rebuilt" (Job 12:14) - once the Holy One ... blessed be He stymied the intention of the tribes, it was

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

234 כי יש שבר במצרים

"ויעקב ראה כי יש שבר במצרים".

Genesis 42:1 בראשית מ"ב:א

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו:

Now Jacob saw that there was corn in Egypt, and Jacob said "unto his sons: 'Why do ye look one upon another

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 אל תראוני שאני שחרחורת

"אל תראוני שאני שחרחורת, ששופתני השמש". זהו הפסוק שעליו המדרש הזה אומר את דבריו.

Song of Songs 1:6 שיר השירים א'ו

אֶל־תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחַרְתָּ שִׁשְׁוֹפְתָנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִי אֲמִי נַחֲרִיבִי שְׂמָנִי נִטְרָה אֶת־הַכֶּרְמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vine-yard have I not kept

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

226 בורות נשברים

רבי אבא דורש את הפסוק "אותי עזבו מים חיים, לחצוב להם בארות נשברים", ומחיל אותו על מי שבוגד בברית הקודש; הוא מסביר מה נקרא "בארות נשברים".

Zohar, Vaetchanan 17:114-18:124 ספר הזהר, ואתחנן י"ז:ק"ד-י"ח:קכ"ד

As the eyes of a maiden unto the hand of her mistress": "this, as already stated, is the handmaiden whose host G-d slew in Egypt, since she has no power of her own save when it is drawn to her from the Land of Israel, which itself is called "mistress". From the direction of this handmaiden issue many officials of judgement who bring accusations against Israel, but the Holy One, blessed be He, protects Israel from them as a father protects his son. G-d says to ... Israel: "Many are the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

227 ע"פ עלי באר

המאמר על "עלי באר" מסביר שכנסת ישראל, מקור הנשמות, נקראת "באר מים חיים": כשם שמי הבאר באים מלמעלה, מחלחלים באדמה ונובעים שוב מלמטה, כך הנשמה יורדת מלמעלה דרך גני עדן אל הגוף, ושם נעשית לבאר שמימיה עולים מלמטה.

הערת קה"ת

לקו"ת חקת סב, ב ואילך. אוה"ת חקת תתנה, תתס, תתעט.

228 עלי באר

"או ישיר ישראל את השירה הזאת: עלי באר". זהו הפסוק במאמר העוסק ב"באר מים חיים".

Numbers 21:17 במדבר כ"א:י"ז

אֲזַיְשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בָאָר עֲנוּ־לָהּ:

Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

229 ועיין בוח"ג פי' ואתחנן דרס"ו א'

בהמשך המאמר על חוקת מוסבר שהמצוות, במחשבה, בדיבור ובמעשה, מבררות את ניצוצות תוהו שנפלו לשלושת העולמות התחתונים, ועניין זה הוא "באר מים חיים"; גם שם מובא הרמ"ז על הוזהר, ואתחנן רסו.

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פי' חקת סד, ב.

230 ועיין במאור"א אות ב' ס"יא

ההערה מציינת שהנוסח שבמאורי אור כאן מועתק באור התורה לצמח צדק

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

238 המשנה פוסקת ששנת השמיטה חלה על כנות שוח בשנה השנייה, משום שהן מניבות פירות במשך שלוש שנים.

Mishnah Sheviit 5:1 משנה שביעית ה:א

בנות שוח, שביעית שלהן, שנה, שהן עושות לשלש שנים. רבי יהודה אומר, הפרסאות, שביעית שלהן, מוצאי שביעית, שהן עושות לשתי שנים. אמרו לו, לא אמרו אלא בנות שוח:

White figs: their "sheviit" is in the second year [of the sabbatical year], since they ripen once in three years. Rabbi Judah says: Persian figs, their "sheviit" is in the year following the seventh year, since they ripen once in two years. Thereupon they said to him: this was said only of the species of white figs

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

239 "פי ורות עמוקה". שוחה במשמעות של בור.

Proverbs 22:14 משלי כ"ב:יד

שוחה עמקה פי ורות ועום Havayah יפלישם:

The mouth of strange women is a deep pit: He that is abhorred of the L-RD shall fall therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

240 וישח אדם וישפל איש

"וישח אדם וישפל איש". שוחה במשמעות של השפלה.

Isaiah 2:9 ישעיהו ב:ט

וישח אדם וישפל איש ואל תשא להם:

And man boweth down, And man lowereth himself; And Thou canst not bear with them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי ב, ט.

פסוקה 36

241 כי שחה לעפר נפשנו

"כי שחה לעפר נפשנו". שחה היא מאותו שורש כמו שוח.

Psalms 44:26 תהילים מ"ד:כ"ו

כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטנינו:

For our soul is bowed down to the dust; our belly cleaveth unto the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מד, כו.

242 בועליך עושיך אלקי

"כי בעלייך עושייך ... אלקי כל הארץ ייקרא". אלקות מתגלה בכל הארץ הגשמית.

Isaiah 54:5 ישעיהו נ"ד:ה

כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלקי כל־הארץ יקרא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d

235 ואת הצפוני ארחיק מעליכם

"ואת הצפוני ארחיק מעליכם". זהו הפסוק שהגמרא מיישמת על היצר הרע.

Joel 2:20 יואל ב:כ

ואת־הצפוני ארחיק מעליכם והדחתי אֶל־אֶרֶץ צִיָּה ושממה את־פְּנֵי אֱלֹהִים הַקָּדְמָנִי וספוּ אֱלֹהִים הָאֲחֵרִים וְעָלָה כָּאִשׁוּ וְתַעַל צַחְנָתוֹ כִּי הַגִּדִיל לַעֲשׂוֹת:

But I will remove far off from you the northern one, And will drive him into a land barren and desolate, With his face toward the eastern sea, And his hinder part toward the western sea; that his foulness may come up, and his ill savour may 'come up, because he hath done great things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

236 בין הכינויים ליצר הרע מונה הגמרא את "צפוני", על יסוד הפסוק "ואת הצפוני ארחיק מעליכם".

Sukkah 52a:9 סוכה נ"ב א:ט

ישעיה קראו "מכשול", שנאמר: "סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי". ויחזקאל קראו "אבן", שנאמר: "והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". ואל קראו "צפוני", שנאמר: "ואת הצפוני ארחיק מעליכם". תנו רבנן: "ואת הצפוני ארחיק מעליכם" — זה יצר הרע, שצפון ועומד בלבו של אדם.

Isaiah called it the stumbling block, as it is said, "Build (5 up, build up! Clear the way, Take up the stumbling-block out of the way of my people" (Isaiah 57:14). 6) Ezekiel called it a stone, as it is said, "And I will take away the heart of stone out of your flesh and I will give you a heart of flesh" (Ezekiel 36:26). 7) Joel called it the Hidden One, as it is said, "But I will remove far off from you the hidden one" (Joel 2:20).

... Our

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

פסוקה 35

237 ומחץ מכתו ירפא

לבנות שוח נדרשות שלוש שנים כדי להניב פירות, אך ביום הבריאה הן הניבו פירות מיד; "לעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא ירפא את המכה הזאת", מתוך "והוא ירפא את מחץ מכתו".

Bereshit Rabbah 10:4 בראשית רבה י:ד

... תני, בנות שוח בשנה שנייה של שמטה, נוהג קדושת שביעית שלהן, לפי שעושות פירות לשלוש שנים, ואותו היום עשו פירות בן יומן. אבל לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מרפא אותה מכה, שנאמר (ישעיה ל): ומחץ מכתו ירפא, מחץ מכתו של עולם ירפא:

Rabbi Hoshaya said: Rabbi Afes expounded in Antioch: "Vaykhulu" is nothing other than an expression of a delivering a blow and an expression of destruction [kelaya]. This is analogous to a king who entered a province and the residents of the province lauded him. Their lauding pleased him, and he provided them with encouragement and incentives. Sometime later, they angered him, so he minimized encouragement and incentives for them. So, too, until Adam the first man sinned, the celestial bodies would move in a ... short path, and quickly. After he

.of the whole earth shall He be called

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, ח. חסר כאן ו' תי' ואחר תי' עושיך צ"ל: וגו'. [כ].

243 יעננו ביום קראנו

ייעננו ביום קראנו. המענה ניתן מיד, כמו פרי שצומח מיד.

Psalms 20:10 תהילים כ"י

Havayah הושיעה המלך יעננו ביום קראנו:

.Save, L-RD; Let the King answer us in the day that we call

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כ, י.

244 והיה בן הבכור לשניאה

והיה בן הבכור לשניאה. זהו הפסוק במאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 21:15 דברים כ"א:ט"ו

כִּי־תִהְיֶה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וְיִלְדוּ־לּוֹ בָנִים
הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה:

If a man have two wives, the one beloved, and the other hat-
ed, and they have borne him children, both the beloved and
;the hated; and if the first-born son be hers that was hated

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

245 והיה אור הלבנה כאור החמה

המאמר מסתיים במקום שבו התחיל: "והיה אור הלבנה כאור החמה".

Isaiah 30:26 ישעיהו ל"ב

וְהָיָה אֹרֶ־הַלְבָנָה כְּאֹרֶ־הַחֲמָה וְאֹרֶ־הַחֲמָה יְהִי־הַשֶּׁבַע כְּאֹרֶ־הַשֶּׁבַע
הַיָּמִים בְּיוֹם חֹבֵשׁ הוּא אֶת־שִׁבְרֵי עַמּוֹ וּמַחֲץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the
sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light
of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the
.bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pardes Rimonim (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/tzav/5

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק